

PİYASA BOZUCU DAVRANIŞLAR REHBERİ

15 Ekim 2026

Ankara

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	4
GİRİŞ	5
I. ENERJİ PİYASALARINDA VE ÇEVRESEL PİYASALARDA ŞEFFAFLIĞA VE PİYASA BOZUCU DAVRANIŞLARA İLİŞKİN YÖNETMELİĞİN KAPSAMI	6
A. Piyasalar Bakımından Kapsam	6
B. Ürünler Bakımından Kapsam.....	7
C. Kişi Bakımından Kapsam	8
1. Piyasa Katılımcısı	8
2. Gerçek ve Tüzel Kişiler	10
II. DÂHİLÎ BİLGİ KAVRAMI VE AÇIKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ	11
A. Dâhilî Bilgi Tanımı	11
1. Tanımın Unsurları.....	13
a. Enerji ve Çevre Ürünleriyle Doğrudan veya Dolaylı Olarak İlgili Olma	13
b. Kamuya Açıklanmamış Olma	14
c. Fiyatları Önemli Ölçüde Etkileme Olasılığı	15
d. Gerçekleşmiş Olması veya Normal Olarak Gerçekleşmesinin Beklenmesi	17
2. Ticaret Planları ve Stratejilerine İlişkin Bilgiler	19
B. Dâhilî Bilgilere İlişkin Asgarî Veriler.....	20
1. Genel Açıklama	20
2. Asgarî Veri Listesinin Fonksiyonu	21
C. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması	23
1. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması Yükümlülüğü.....	23
2. Dâhilî Bilgi Platformu	23
3. Dâhilî Bilgilerin Etkin Olarak Açıklanmasının Kriterleri	24
a. Açıklanma Zamanı	24
b. Açıklamanın İçeriği.....	24
c. Açıklamanın Güncellenmesi	26
d. Açıklamanın İptali.....	27
4. Dâhilî Bilgilerin Kamuya Açıklanmasının Geciktirilmesi	28
a. Şartları	28

b. Geciktirme Sebeplerinin Bildirilmesi	29
c. Geciktirme Sebeplerinin Ortadan Kalkması	30
III. DÂHİLÎ BİLGİLERİN AÇIKLANMASI YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ.....	31
A. Tanımı	31
B. Hükmün Kapsamındaki Kişiler	33
IV. DÂHİLÎ BİLGİ SUİSTİMALİ	33
A. Tanımı	33
B. Dâhilî Bilgi Suistimali Türleri	35
1. Dâhilî Bilgiyi Kullanarak İşlem Yapma	35
a. Enerji veya Çevre Ürününe İlişkin Teklif Vermek veya İşlem Yapmak ve Bu Fiillere Yönelik Girişimde Bulunmak	35
b. Kendileri veya Üçüncü Bir Taraf Hesabına Kullanmak	37
c. Doğrudan veya Dolaylı Olarak Kullanmak.....	37
2. Dâhilî Bilgiyi İfşa Etme	38
a. Dâhilî Bilginin Başka Herhangi Bir Kişiye İfşa Edilmesi	38
b. İfşanın İşinin, Mesleğinin veya Görevinin Normal Seyri İçinde Yapılmamış Olması	39
3. Dâhilî Bilgiye Dayanarak Üçüncü Kişilere Tavsiye ve Yönlendirmede Bulunma.....	40
C. Dâhilî Bilgi Suistimali Göstergeleri	41
1. Muhtemel Dâhilî Bilgi Suistimali Sinyalleri	41
2. Çeşitli Uygulama Tipleri.....	42
D. Hükmün Kapsamındaki Kişiler.....	43
V. PİYASA MANİPÜLASYONU	44
A. Tanımı	44
B. Piyasa Manipülasyonu Türleri	47
1. Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren İşlem Yapmak	47
2. Fiyatları Yapay Bir Seviyeye Taşıyan İşlem Yapmak.....	51
3. Aldatıcı ya da Hileli Diğer Bir Yolla Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren İşlem Yapmak.....	53
4. Piyasanın veya Piyasa Kurallarının Suistimal Edilmesi Yoluyla İşlem Yapmak	55

5. Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren Bilgileri Yayımak.....	57
C. Piyasa Manipülasyonu Göstergeleri.....	58
1. Muhtemel Manipülasyon Sinyalleri.....	59
2. Çeşitli Uygulama Tipleri.....	60
D. Hükmün Kapsamındaki Kişiler.....	63
VI. İDARİ YAPTIRIMLAR VE TEDBİRLER	64
A. İdarî Para Cezaları.....	64
B. İdarî Para Cezasının Belirlenmesi	65
C. Tedbirler	66
VII. PİYASA BOZUCU DAVRANIŞLARA İLİŞKİN POTANSİYEL İHLALLERİ BİLDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	66
A. Genel Olarak	66
B. Bildirim Usulü.....	67
1. Bildirilecek Hususlar	67
2. Bildirimin Yapılacağı Makam	68
3. Bildirim Zamanı.....	69
4. Bildirimin Şekli.....	69
5. Gizlilik	69
VIII. UYUM	70
A. Genel Olarak	70
B. Uyum Rejimi.....	70
1. Uyum Hedefi.....	71
2. Uyum Kültürü	72
3. Uyum Organizasyonu	72
4. Uyum Riskleri.....	73
5. Uyum Programı.....	73
6. Uyum Planı	74

KISALTMALAR LİSTESİ

BOTAŞ	: Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
BT	: bilgi teknolojileri
DGP	: Dengeleme Güç Piyasası
DUY	: Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği
EPİAŞ	: Enerji Piyasaları İşletme Anonim Şirketi
ETS	: Emisyon Ticaret Sistemi
f.	: fıkra
GİP	: Gün İçi Piyasası
GÖP	: Gün Öncesi Piyasası
Kurul	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu
Kurul kararı	: 15/10/2026 tarihli ve 14967 sayılı Kurul kararı
Kurum	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
m.	: madde
MW	: megavat
MWh	: megavat-saat
PYS	: Piyasa Yönetim Sistemi
SGP	: Spot Doğal Gaz Piyasası
STP	: Sürekli Ticaret Platformu
TEİAŞ	: Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
vb.	: ve benzeri
VEP	: Vadeli Elektrik Piyasası
VGP	: Vadeli Doğal Gaz Piyasası
YEK-G Belgesi	: Yenilenebilir Enerji Kaynak Garanti Belgesi
Yönetmelik	: Enerji Piyasalarında ve Çevresel Piyasalarda Şeffaflığa ve Piyasa Bozucu Davranışlara İlişkin Yönetmelik

GİRİŞ

02/07/2025 tarihli ve 7552 sayılı İklim Kanununun 18. maddesinin üçüncü fıkrasıyla, 14/03/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun 16. maddesinin dokuzuncu fıkrasına “*EPIAŞ tarafından işletilen veya mali uzlaştırması gerçekleştirilen Emisyon Ticaret Sistemi piyasası da dâhil tüm piyasalara ve ikili anlaşmalara ilişkin olarak piyasa bozucu davranışta bulunulduğunun veya bu tür bozucu etkilere yol açabilecek girişimlerin saptanması hâlinde, ihlalin ağırlığına göre, Kurum tarafından gerçek kişilere iki milyon Türk lirasına, tüzel kişilere ise yirmi milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilir. Ancak bu fiilin işlenmesi suretiyle bir menfaat temin edilmesi veya zarara sebebiyet verilmesi hâlinde verilecek idari para cezasının tutarı, bu menfaat veya zararın iki katından az olamaz. Piyasa bozucu davranış türleri ile piyasa bozucu davranışların önlenmesi amacıyla, ilgililer hakkında piyasada faaliyet gösterme yetkilerini, geçici olarak kısmen veya tamamen durdurmak dâhil, piyasanın etkin ve sağlıklı işleyişini teminen gerekli her türlü tedbirin alınmasına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile idari para cezası tutarının tespitinde dikkate alınacak hususlar Sermaye Piyasası Kurulunun görüşü alınarak Kurum tarafından yönetmelikle düzenlenir*” hükmü eklenmiştir.

Anılan Kanun hükmü ile 7552 sayılı Kanunun 10. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi çerçevesinde; enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda yapılan ticaretin güvenilir, şeffaf ve etkin bir şekilde gerçekleşmesinin sağlanmasına, bu piyasalarda oluşabilecek piyasa bozucu davranışların önlenmesine ve ilgili tarafların ve Kurumun görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemeye yönelik olarak Sermaye Piyasası Kurulunun görüşleri de alınarak hazırlanan Yönetmelik, “Enerji Piyasalarında ve Çevresel Piyasalarda Şeffaflığa ve Piyasa Bozucu Davranışlara İlişkin Yönetmelik” adıyla 14/02/2026 tarihli ve 33168 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Söz konusu Yönetmeliğin 15. maddesinde “*Kurum, bu Yönetmelik kapsamındaki piyasa bozucu davranışlara ve dâhilî bilgilere ilişkin hususlarda piyasa katılımcılarına yol gösterici olması amacıyla bir rehber hazırlar ve yayımlar*” hükmü yer almakta olup bu Rehber mezkûr hüküm kapsamında Yönetmelikte düzenlenen dâhilî bilgi kavramına ve piyasa bozucu davranışlara ilişkin hususlara açıklık getirmek amacıyla hazırlanmıştır. Rehber’in, ilerleyen zamanlarda ortaya çıkabilecek gelişmeler çerçevesinde yeni açıklama ve örneklerle güncellenip zenginleştirilmeye açık olduğu belirtilmelidir.

Rehber’in hazırlanmasında, tıpkı Yönetmeliğin hazırlanmasında olduğu gibi, Avrupa Birliği’nin (AB) konuya ilişkin mevzuatı ve uygulamaları da göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda özellikle AB Enerji Düzenleyicileri İşbirliği Ajansı (ACER) tarafından yayımlanan “25/10/2011 tarihli ve (AB) 1227/2011 sayılı Toptan Enerji Piyasalarının Bütünlüğü ve Şeffaflığı Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü’nün (REMIT) Uygulanmasına İlişkin ACER Rehberi”nden (6.1. Edisyon) geniş ölçüde yararlanılmıştır. Bunun yanında Rehber’in hazırlanmasında, Nord Pool Grup tarafından yayımlanan “REMIT En İyi Uygulamalar Raporu”ndan (3. Edisyon) da faydalanılmıştır.

I. ENERJİ PİYASALARINDA VE ÇEVRESEL PİYASALARDA ŞEFFAFLIĞA VE PİYASA BOZUCU DAVRANIŞLARA İLİŞKİN YÖNETMELİĞİN KAPSAMI

A. Piyasalar Bakımından Kapsam

14/02/2026 tarihli ve 33168 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Enerji Piyasalarında ve Çevresel Piyasalarda Şeffaflığa ve Piyasa Bozucu Davranışlara İlişkin Yönetmeliğin (Yönetmelik) piyasalar bakımından kapsamı 2. maddesinde şu şekilde düzenlenmektedir:

“(1) Bu Yönetmelik; vadeli elektrik piyasası, gün öncesi piyasası, gün içi piyasası, dengeleme güç piyasası, yan hizmetler piyasası, vadeli doğal gaz piyasası, spot doğal gaz piyasası, emisyon ticaret sistemi piyasası, organize yenilenebilir enerji kaynak garanti piyasası ile bu piyasalardaki toptan satış amacıyla yapılan ikili anlaşmalara ilişkin hususları kapsar.

(2) Borsa İstanbul Anonim Şirketi tarafından işletilen vadeli işlem ve opsiyon piyasasında işlem gören sözleşmeler ile nihaî tüketicilerle yapılan ikili anlaşmalar bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır.”

Hükme göre Yönetmeliğin kapsamını, fiziksel teslimatlı enerji ticaretinin gerçekleştiği elektrik ve doğal gaz piyasaları ile çevresel piyasalar oluşturmaktadır. Ayrıca bu piyasalarda toptan satış amacıyla yapılan ikili anlaşmalar da Yönetmeliğin kapsamına dâhildir. İkili anlaşmaların Yönetmeliğin kapsamına girmesi açısından söz konusu anlaşmaların bir broker aracılığıyla yapılmış olması veya doğrudan taraflar arasında akdedilmesi arasında bir fark bulunmamaktadır.

Elektrik ve doğal gaz piyasaları ile çevresel piyasalara ilişkin Borsa İstanbul Anonim Şirketi tarafından işletilen ve işletilebilecek, fizikî teslimat gerektirmeyen (nakdî uzlaşmalı) vadeli işlem ve opsiyon piyasaları bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır.

Elektrik piyasasında; tedarik, üretim veya toplayıcı lisansı sahipleri ile nihaî (serbest) tüketiciler arasında elektrik enerjisi satışına yönelik olarak akdedilen ikili anlaşmalar Yönetmeliğin kapsamı dışındadır. Serbest olmayan tüketiciler ya da son kaynak tedariki kapsamındaki tüketicilere elektrik enerjisi satışını konu edinen perakende satış sözleşmeleri de bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır.

Benzer şekilde doğal gaz piyasasında; üretim şirketleri, ithalat şirketleri, dağıtım şirketleri veya toptan satış şirketlerinin serbest tüketicilere doğal gaz satışını konu edinen doğal gaz alım-satım sözleşmeleri ile dağıtım şirketlerinin serbest olmayan tüketicilere doğal gaz satışını konu edinen abonelik sözleşmeleri bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır.

Tablo 1. Yönetmeliğin Kapsamı		
Piyasa Türü	Piyasa İsmi	Kapsam Değerlendirmesi
Elektrik	Gün İçi Piyasası	✓
	Gün Öncesi Piyasası	✓
	Vadeli Elektrik Piyasası	✓
	Dengeleme Güç Piyasası	✓
	İkili Anlaşma	✓
	İkili Anlaşma (Nihaî Tüketici)	✗
	Yan Hizmetler Piyasası	✓
Doğal Gaz	Vadeli Doğal Gaz Piyasası	✓
	Spot Doğal Gaz Piyasası	✓
	İkili Anlaşma	✓
	İkili Anlaşma (Nihaî Tüketici)	✗
Çevresel Piyasalar	Organize YEK-G Piyasası	✓
	ETS Piyasası	✓
	Organize YEK-G Piyasası İkili Anlaşma	✓
	ETS Piyasası İkili Anlaşma	✓
Türev Piyasalar	Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasaları	✗

B. Ürünler Bakımından Kapsam

Yönetmeliğin ürün bakımından kapsam çerçevesini, Yönetmeliğin kapsamındaki piyasalarda ticareti yapılan ürünler çizmektedir. Nitekim dâhilî bilgi suistimali ve piyasa manipülasyonu eylemlerini düzenleyen hükümlerde “enerji ve çevre ürünleri” ifadeleri kullanılmaktadır. Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde “Enerji ve çevre ürünleri” kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda ticareti yapılan ürünleri ... ifade eder.”

Ürünler bakımından kapsamın açıklanabilmesi için öncelikle enerji ve çevre ürünleri tanımının unsurlarını oluşturan enerji piyasaları ve çevresel piyasalar ifadelerinin çerçevesinin belirlenmesi gerekir. “Enerji piyasaları” ifadesi, Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Elektrik ticaretinin gerçekleştiği vadeli elektrik piyasası, gün öncesi piyasası, gün içi piyasası, dengeleme güç piyasası, yan hizmetler piyasası ile doğal gaz ticaretinin gerçekleştiği vadeli doğal gaz piyasası, spot doğal gaz piyasası ve bu piyasalardaki ikili anlaşmaları... ifade eder.”

Bu tanım, “A. Piyasalar Bakımından Kapsam” başlığında incelenen elektrik ve doğal gaz piyasaları ile bu piyasalardaki ikili anlaşmalardan ibarettir. “Çevresel piyasalar” ifadesi ise aynı fıkranın (b) bendinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Emisyon ticaret sistemi piyasası ve organize yenilenebilir enerji kaynak garanti piyasası ile bu piyasalardaki ikili anlaşmaları ... ifade eder.”

Yönetmelikte geçen ürün kavramıyla, enerji ve çevre ürünleri tanımında da ifade edildiği gibi enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda ticareti yapılan ürünlere işaret edilmektedir. Diğer bir ifadeyle ürün, söz konusu piyasalarda işlem gören kontratlardır.

Tablo 2. Piyasalar ve Ürün Örnekleri

Piyasa Türü	Piyasa İsmi	Kontrat İsmi	Ürün Tanımı
Elektirik	Gün İçi Piyasası	PH26020614	6 Şubat 2026 teslim günü saat 14 kontratı bir enerji ürünüdür.
	Gün Öncesi Piyasası	06/02/2026 14:00-15:00	6 Şubat 2026 teslim günü saat 14 kontratı bir enerji ürünüdür.
	Vadeli Elektirik Piyasası	EBM0626	2026 yılı Haziran ayı baz yük kontratı bir enerji ürünüdür.
	İkili Anlaşma	06/02/2026 14:00-15:00	6 Şubat 2026 günü saat 14:00-15:00 arası belirli bir miktar elektirik enerjisinin teslimini konu edinen ikili anlaşma bir enerji ürünüdür.
Doğal Gaz	Vadeli Doğal Gaz Piyasası	GM2604	Nisan 2026 ayı kontratı bir enerji ürünüdür.
	Spot Doğal Gaz Piyasası	GG20260319	19 Mart 2026 gaz günü kontratı bir enerji ürünüdür.
Çevresel Piyasalar	Organize YEK-G Piyasası	Hidroelektirik20260121	21 Ocak 2026 hidroelektirik kontratı bir çevre ürünüdür.

C. Kişi Bakımından Kapsam

1. Piyasa Katılımcısı

Yönetmelikte yer alan düzenlemelerin genel itibarıyla muhatabı piyasa katılımcılarıdır. Bu nedenle piyasa katılımcısı tanımı ve tanımın çerçevesine kimlerin dâhil olduğu konusu önem arz etmektedir. Piyasa katılımcısı, Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Toplayıcılar ve dengeden sorumlu taraflar ile iletim ve dağıtım şebeke işletmecileri dâhil olmak üzere enerji piyasalarında ve çevresel piyasalarda kendi adına ve hesabına işlem yapma yetkisi olan kişileri ... ifade eder.”

Toplayıcılar. Toplayıcılar, bir veya birden fazla şebeke kullanıcısı ile söz konusu şebeke kullanıcıları adına elektrik piyasasında toplayıcılık faaliyeti yürütmek üzere anlaşma imzalamış olan toplayıcı lisansı veya lisansına dercedilmek kaydıyla tedarik lisansı sahibi tüzel kişilerdir (Elektrik Piyasasında Toplayıcılık Faaliyeti Yönetmeliği m. 4/f. 1-(1)).

Piyasa katılımcısı tanımında açıkça düzenlendiği üzere toplayıcılar, bu Yönetmelik kapsamında piyasa katılımcısı olarak kabul edilmekte olup Yönetmelik kapsamındaki hak ve yükümlülükler sahipdir. Bununla birlikte, Elektrik Piyasasında Toplayıcılık Faaliyeti Yönetmeliği’nde düzenlenen “*toplayıcı*” tanımında ifade edildiği üzere toplayıcılar elektrik piyasasında her ne kadar portföylerine dâhil ettikleri şebeke kullanıcıları adına faaliyet gösteriyor olsalar da dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün muhatabı şebeke kullanıcıları değil, toplayıcılardır. Nitekim bu husus, dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlalinin düzenlendiği 7. maddenin altıncı fıkrasında açıkça düzenlenmiştir:

“Bir toplayıcının portföyünde yer alan tesislere ilişkin bu madde kapsamındaki yükümlülüklerin muhatabı ilgili toplayıcıdır. Bununla birlikte, tesisin sahibi olan piyasa katılımcısı da tesise ilişkin dâhilî bilgileri, portföyünde yer aldığı toplayıcıya derhâl bildirmekle yükümlüdür.”

Toplayıcı portföyündeki tesis sahipleri. Hükümde geçen “*bu madde kapsamındaki*” ifadesiyle, ilgili tesislere ilişkin dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğü toplayıcıya verilmiş olmakla birlikte, tesisin sahibi olan piyasa katılımcısının Yönetmelikten doğan diğer yükümlülüklerin ve yasakların muhatabı olmaya devam ettiği ifade edilmektedir. Öte yandan söz konusu piyasa katılımcılarına, -yukarıda yer verilen altıncı fıkranın son cümlesiyle- tesise ilişkin dâhilî bilgileri, portföyünde yer aldığı toplayıcıya derhâl bildirme yükümlülüğü getirilmiştir. Tesis sahibi piyasa katılımcısının bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda, toplayıcı ile tesisin sahibi piyasa katılımcısının sorumluluğunun nasıl belirleneceğine aşağıda “III. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması Yükümlülüğünün İhlali” başlığı altında yer verilmektedir.

Sistem işletmecileri. Bu Yönetmelik kapsamında elektrik piyasasında iletim sistemi ve şebekesinin işletilmesinden sorumlu TEİAŞ ile dağıtım sisteminin işletilmesinden sorumlu dağıtım lisansı sahipleri de piyasa katılımcısı olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte organize sanayi bölgesi (OSB) ve endüstri bölgesi dağıtım lisansı sahipleri her ne kadar onaylı sınırları içerisinde dağıtım faaliyetinde bulunuyor olsalar da Yönetmeliğin kapsamındaki elektrik piyasalarında kendi ad ve hesaplarına işlem yapma yetkileri bulunmadığından bu Yönetmelik kapsamında piyasa katılımcısı olarak kabul edilmemektedir.

Bunun gibi, doğal gaz piyasasında iletim sisteminin işletilmesinden sorumlu BOTAŞ da bu Yönetmelik kapsamında piyasa katılımcısı olarak kabul edilir. Bununla birlikte doğal gaz piyasasında dağıtım şebekesinin işletiminden sorumlu dağıtım lisansı sahiplerinin doğal gaz

piyasalarında kendi ad ve hesaplarına işlem yapma yetkileri bulunmadığından mer'î mevzuata göre bu Yönetmelik kapsamında piyasa katılımcısı olarak kabul edilmemektedir.

Dengeden sorumlu taraflar. Elektrik piyasasında uzlaştırma dönemi bazında enerji dengesizlikleri ve dengesizliklerin uzlaştırılmasında Piyasa İşletmecisine karşı mali sorumluluk üstlenen piyasa katılımcıları, dengeden sorumlu taraf olarak nitelendirilmekte ve kendi sorumluluğundaki konulara ilişkin olarak bu Yönetmelik kapsamındaki yükümlülüklerin muhatabı olarak kabul edilmektedirler.

Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği (DUY) hükümleri uyarınca piyasa katılımcıları bir araya gelerek dengeden sorumlu grup oluşturabilmektedir. Bu şekilde oluşturulan her bir dengeleme grubunda, DUY hükümleri gereği ilgili grubun enerji dengesizliğine ilişkin Piyasa İşletmecisine karşı mali sorumluluğu üstlenen bir piyasa katılımcısı bulunması gerekmektedir ki; bu, dengeden sorumlu grubun dengeden sorumlu tarafıdır.

Çevresel piyasalar. Organize YEK-G Piyasası bakımından piyasa katılımcısı, lisans sahibi tüzel kişilerden Elektrik Piyasasında Yenilenebilir Enerji Kaynak Garanti Belgesi Yönetmeliği kapsamında organize YEK-G piyasası katılım anlaşmasını imzalayan tüzel kişileri ifade etmektedir.

Emisyon Ticaret Sistemi piyasası bakımından piyasa katılımcısı, Emisyon Ticaret Sistemi kapsamında olup Piyasa İşletmecisi ile İşlem Kayıt Sistemi katılım anlaşması imzalayan işletmeleri ifade etmektedir.

2. Gerçek ve Tüzel Kişiler

Genel olarak. Yönetmelikte yer alan düzenlemelerin muhatabı genel itibarıyla piyasa katılımcıları ise de yükümlülük veya ihlalin niteliğine göre, piyasa katılımcıları ve/veya herhangi bir gerçek ya da tüzel kişi de kapsama girebilir. Nitekim Yönetmeliğin “İdarî yaptırımlar” başlıklı 13. maddesinde Yönetmelik hükümlerini ihlal eden gerçek kişiler hakkında Kurum tarafından uygulanacak idari para cezalarına da yer verilmiştir.

Dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğü. Dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğü, yalnızca piyasa katılımcıları için getirilen bir yükümlülüktür. Bunun bir sonucu olarak piyasa bozucu davranış türlerinden olan dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâli gerçek kişiler tarafından gerçekleştirilemeyecek olup niteliği gereği yalnızca piyasa katılımcıları tarafından gerçekleştirilebilecek bir davranıştır.

Dâhilî bilgi suistimali. Dâhilî bilgiyi kullanmak suretiyle gerçekleştirilecek dâhilî bilgi suistimalini düzenleyen Yönetmeliğin 8. maddesinin birinci fıkrasının;

(i) dâhilî bilgiyi kullanarak işlem yapılmasını düzenleyen (a) bendi,

(ii) dâhilî bilginin ifşa edilmesi suretiyle gerçekleştirilen dâhilî bilgi suistimalini düzenleyen (b) bendi ile

(iii) dâhilî bilgiye istinaden işlem yapılmasına yönelik başka bir kişiye tavsiye veya yönlendirilmede bulunulması suretiyle gerçekleştirilmesini düzenleyen (c) bendinin

kapsamına hem gerçek hem de tüzel kişiler dâhildir.

Nitekim dâhilî bilgi suistimaline ilişkin yükümlülüklerin muhatabı olan kişilerin sayıldığı 8. maddenin ikinci fıkrasındaki kişiler arasında “sahip olduğu bilginin dâhilî bilgi olduğunu bilen veya bilmesi gereken kişiler” de sayılarak söz konusu piyasa bozucu davranışın, herhangi bir gerçek veya tüzel kişi tarafından gerçekleştirilebileceği hükme bağlanmıştır.

Piyasa manipülasyonu. İşleme dayalı olarak gerçekleştirilen piyasa manipülasyonunu düzenleyen 9. maddenin birinci fıkrasının kapsamına piyasa katılımcıları ile gerçek ve tüzel kişiler dâhildir. Bunun gibi, bilgiye dayalı piyasa manipülasyonunu düzenleyen 9. maddenin ikinci fıkrasında yer verilen “*İnternet dâhil olmak üzere medya organları aracılığıyla ya da başka bir yolla enerji veya çevre ürünlerinin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili olarak yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yaymak ve buna yönelik girişimlerde bulunmak*” şeklindeki davranış, gerçek ve tüzel kişiler tarafından da gerçekleştirilebileceğinden bu hükmün kapsamına piyasa katılımcılarıyla birlikte gerçek ve tüzel kişiler de dâhildir.

Sonuç olarak Yönetmeliğin kapsamı, sadece piyasa katılımcılarıyla sınırlı olmayıp kapsama gerçek ve tüzel kişiler de dâhildir. Bununla birlikte Yönetmelikte düzenlenen yasaklar ve yükümlülükler yukarıda da ifade edildiği üzere kişi gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Piyasa bozucu davranış hükümlerinin kapsamına dâhil olan kişiler, ilgili piyasa bozucu davranışın açıklandığı bölümlerde ayrıca incelenecektir.

II. DÂHİLÎ BİLGİ KAVRAMI VE AÇIKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Dâhilî Bilgi Tanımı

Dâhilî bilgi, Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Enerji ve çevre ürünleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olmakla birlikte kamuya açıklanmamış, fakat kamuya açıklandığında bu ürünlerin fiyatlarını önemli ölçüde etkilemesi muhtemel olan gerçekleşmiş veya normal olarak gerçekleşmesi beklenen durum ve olaylar hakkındaki bilgiyi ... ifade eder.”

Bir bilginin, dâhilî bilgi olarak tanımlanması için tanımda geçen;

- (i) enerji ve çevre ürünleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olma,
- (ii) kamuya açıklanmamış olma,
- (iii) fiyatları önemli ölçüde etkileme olasılığı,
- (iv) gerçekleşmiş olması veya normal olarak gerçekleşmesinin beklenmesi

şeklindeki tanım unsurlarının tamamını bünyesinde barındırması gerekir. Diğer bir ifadeyle bu unsurlardan yalnızca birisinin dahi eksik olması halinde söz konusu bilgi, dâhilî bilgi olarak tanımlanamayacaktır.

Bu tanım, bu Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlali ile dâhilî bilgi suistimali piyasa bozucu davranışlarının temelini oluşturduğundan söz konusu tanımı oluşturan unsurlar aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

Dâhilî bilgi tanımının unsurlarının incelenmesinden önce dâhilî bilgi niteliğindeki verilerin hangi tür bilgileri kapsadığının açıklanması gerekir. Konuya ilişkin çerçeve, Yönetmeliğin 5. maddesinin ikinci fıkrasında aşağıdaki şekilde çizilmektedir:

“Dâhilî bilgi niteliğindeki veriler;

a) Piyasa katılımcılarına ait tesislerin planlı ya da plansız olarak elverişli olmaması da dâhil olmak üzere tesislerin üretim, depolama, tüketim ve iletim kapasitesi ve kullanımıyla ilgili bilgileri,

b) Basiret sahibi bir piyasa katılımcısının, enerji ve çevre ürünleriyle ilgili işlem yapma veya alım-satım teklifi verme kararının temelini bir parçası olarak kullanması muhtemel diğer bilgileri

kapsar.”

Hükmün (a) bendinde sayılan bilgiler, sınırlı sayıda sayılmayıp dâhilî bilgi niteliğindeki verilerin kapsamına girebilecek verilere örnek olarak verilmiştir. Hükmün (b) bendinde yer alan diğer bilgiler ise basiret sahibi bir piyasa katılımcısının ticaret kararlarının temelini bir parçası olarak kullanması muhtemel olma ölçütüne bağlanmıştır. Söz konusu ölçütün uygulanabilmesi için öncelikle “*basiret sahibi piyasa katılımcısı*” kavramının tanımlanması gerekir:

Kavramsal Analiz 1. Basiret Sahibi Piyasa Katılımcısı Kavramı ve Değerlendirme Ölçütleri

Basiret sahibi kavramı. Basiretli olma, piyasa katılımcısının karar verme süreciyle doğrudan ilişkilidir. Kararın basiretli hareketin sonucunda verildiğinin değerlendirilebilmesi için piyasa katılımcısının kararında bilişsel unsurlara dayanması esastır. Buna karşılık, içgüdü veya ruh hali gibi bilişsel olmayan unsurlara dayanarak ticaret kararlarını veren bir piyasa katılımcısı basiretli olarak değerlendirilmemelidir.

Basiret sahibi piyasa katılımcısı. Bu kavram, kısa ve/veya uzun vadeli ürünleri kapsayan farklı ticaret stratejileri ve bilgi seviyesine sahip tüm piyasa katılımcısı profillerini içine alan geniş bir kavramdır. Bu kavramın kapsamına, başlangıç seviyesinden profesyonel piyasa katılımcısına kadar her bilgi düzeyinden piyasa katılımcısı girebilir. Bir bilginin dâhilî bilgi olarak tanımlanabilmesi için bahse konu piyasa katılımcısı profillerinden en az birisinin, söz konusu bilgiyi enerji ve çevre ürünleriyle ilgili işlem yapma veya alım-satım teklifi verme kararında kullanma olasılığının bulunması yeterlidir.

Bilginin kullanılma olasılığı. Herhangi bir piyasa katılımcısının başka bir piyasa katılımcısına ait bilgiyi ticaret kararlarında kullanmak istemesi, o bilginin, doğrudan doğruya dâhilî bilgi niteliğinde olmasını sağlamaz. Buradaki temel ölçüt, bu bilginin erişilebilir olmasına

dair piyasa katılımcısının meşru bir beklentiye sahip olmasının makul olup olmadığıdır. Diğer bir ifadeyle bir bilginin kullanılmasının muhtemel olduğu sonucuna, bu bilginin kamuya açıklanmasının diğer piyasa katılımcıları tarafından beklenmesinin objektif olarak makul olması durumunda varılabilir. Örneğin; rakiplerin ticaret stratejileri, diğer piyasa katılımcıları tarafından ticaret kararlarında kullanılması muhtemel bir bilgi ise de bu bilgilerin kamuya açıklanması makul olarak beklenemeyeceğinden dâhilî bilgi olarak değerlendirilemeyecektir.

Somut olay değerlendirmesi. Bir piyasa katılımcısının farklı bir zaman diliminde herhangi bir bilgiyi ticaret kararlarına temel olarak kullanmış olması, somut olay özelinde söz konusu bilginin, basiret sahibi bir piyasa katılımcısının ticaret kararlarının temelini bir parçası olarak kullanması muhtemel bir bilgi niteliğinde olduğuna dair bir gösterge olarak kabul edilebilecektir.

Söz konusu ölçütün hangi hallerde uygulanacağına ilişkin açıklamalara aşağıda “*B. Dâhilî Bilgilere İlişkin Asgarî Veriler*” başlığı altında yer verilmektedir. Ayrıca aşağıda bu Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgi olarak tanımlanabilecek bazı bilgilere ve bu bilgilere ilişkin örnek bir değerlendirmeye yer verilmektedir.

Örnek 1. Bilgi ve Değerlendirme Örneği

Olay: Büyük ve önemli bir doğal gaz giriş terminalinde meydana gelen teknik arıza sebebiyle bu giriş noktasından bir hafta süresince sisteme gaz verilemeyeceğinin teknik ekiplerce tespit edilmesi.

Değerlendirme: Bu bilgi; arz miktarı ve fiyat üzerinde önemli etki potansiyeline sahiptir, kamuya henüz açıklanmamıştır ve somut bir arızaya dayandığı için gerçekleşmiş bir olaydır. Bu nedenle, açıklanana kadar dâhilî bilgi niteliğindedir.

1. Tanımın Unsurları

a. Enerji ve Çevre Ürünleriyle Doğrudan veya Dolaylı Olarak İlgili Olma

Enerji ve çevre ürünleriyle ilgili bilgilerin bu Yönetmelik kapsamında söz konusu ürünlerle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olması, dâhilî bilgi tanımının temel unsurlarındandır.

Bir bilginin enerji ve çevre ürünleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olduğunun kabulü için bu bilginin, söz konusu ürünlerin talebi, arzı veya fiyatları üzerinde ya da bunlara ilişkin beklentiler üzerinde etki oluşturma ihtimalinin bulunması yeterlidir.

Örneğin bir bilginin, enerji ve çevre ürünlerinin fiyatları üzerinde önemli bir etki oluşturma ihtimali bulunması halinde bu bilgi, doğası gereği söz konusu ürünlerle ilgili kabul edilir. Bilginin enerji ve çevre ürünlerin fiyatlarını önemli ölçüde etkilemesinin muhtemel olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin nasıl yapılacağı “*c. Fiyatları Önemli Ölçüde Etkileme Olasılığı*” başlığı altında aşağıda ayrıca incelenecektir.

Özetle; enerji ve çevre ürünlerinin talebi, arzı veya fiyatına ilişkin beklentileri etkileyebilecek her türlü bilginin, enerji ve çevre ürünleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olduğu kabul edilir.

Örnek 2. İlgi Değerlendirme Örneği – II

Olay: Bir doğal gaz yer altı depolama tesisinde, sisteme gaz basılmasını sağlayan kompresör istasyonlarında meydana gelen büyük bir arıza nedeniyle tesisin planlanan gaz çekiş (geri üretim) kapasitesinin bir hafta boyunca %50 oranında azalacağını tespit edilmesi.

Değerlendirme: Depolama tesisinden sağlanan arzın kısıtlanacak olması, piyasadaki günlük dengeleme ve fiyat oluşumunu etkileyebilecek bir veridir. Bilginin; kamuya açıklanmamış olması, kesinleşmiş bir teknik arızaya dayanması ve arz güvenliği endişesiyle fiyatları yukarı yönlü etkileme potansiyeli taşıması bu veriye dâhilî bilgi niteliği kazandıracaktır.

b. Kamuya Açıklanmamış Olma

Dâhilî bilgi, piyasa katılımcıları arasında bilgi asimetrisi oluşturan bilgidir. Bu nedenle bu bilgilerin, tüm piyasa katılımcıları tarafından eşit ve aynı zamanda erişilebilecek şekilde kamuya açıklanması gerekir.

Piyasa katılımcısı veya herhangi bir üçüncü kişi tarafından söz konusu bilgi belirsiz sayıda piyasa katılımcısına sunulmuşsa bu bilgi kamuya açıklanmış olarak kabul edilir.

Dâhilî bilginin piyasa katılımcısı tarafından Yönetmelikte ve Kurul kararında belirlenen usule uygun olarak yayımlanması, söz konusu bilginin “kamuya açıklanmış bilgi” statüsünü kazanması için yeterlidir.

Bununla birlikte dâhilî bilginin, piyasa katılımcısı tarafından kamuya açıklanmasından önce herhangi bir üçüncü kişi tarafından herhangi bir yolla (örneğin basında yer alan bir haberle) belirsiz sayıda piyasa katılımcısına sunulması halinde, bu bilgi Yönetmelik kapsamında kamuya açıklanmış bilgi olarak kabul edilir. Bilginin kim tarafından kamuya açıklandığı hususu, bilginin “kamuya açıklanmamış olma” unsuru bakımından yapılan değerlendirmede önem taşımamaktadır.

Ancak bu durumda, piyasa katılımcısı için Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâl edilip edilmediği hususunun ayrıca değerlendirilmesi gerekecektir.

Usulüne uygun kamuya açıklamanın nasıl yapılması gerektiği “C. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması” başlığı altında, kamuya açıklamanın usulüne uygun veya hiç yapılmaması durumunda uygulanacak yaptırım “III. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması Yükümlülüğünün İhlali” başlığı altında aşağıda ayrıca incelenecektir.

Örnek 3. Kamuya Açıklanmamış Olma Örneği - I

Olay: Piyasa katılımcısı (A)’nın bir doğal gaz kombine çevrim santralinin planlı bakıma gireceği, söz konusu bakımın sistem işletmecisi tarafından onaylanmasının ardından kesinleşir. Bakıma girecek santral 600 MW kurulu güce sahip olup bir ay boyunca üretim dışı kalacaktır.

Değerlendirme: Planlı bakım nedeniyle tesisin belirli bir süre elverişsiz olacak olması bilgisi, sistem işletmecisinin onayıyla normal olarak gerçekleşmesi beklenen bir bilgi statüsü kazanmıştır. Henüz Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden kamuya açıklanmamış olan bu bilginin,

asgarî veri listesine ilişkin Kurul kararı hükümlerine göre, enerji ürünleriyle ilgili olduğu ve fiyatları önemli ölçüde etkileme olasılığı taşıdığı kabul edilir. Böylelikle sistem işletmecisi onayıyla kesinleşen planlı bakım kararı bir dâhilî bilgidir ve gecikmeksizin Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden kamuya açıklanmalıdır.

Örnek 4. Kamuya Açıklanmamış Olma Örneği - II

Olay: Bir doğal gaz ithalat şirketinin, tedarikçi ülke ile yaşadığı teknik bir sorun nedeniyle yarından itibaren gaz akışının %20 azalacağına dair resmî bir yazı alması, ancak bu durumun henüz Dâhilî Bilgi Platformunda açıklanmamış olması.

Değerlendirme: Bilgi, şirketin dar bir operasyonel çevresi tarafından bilinmekte olup, henüz tüm piyasa katılımcılarının eş anlı ve ücretsiz olarak erişebileceği bir şekilde ilan edilmemiştir. Bu nedenle “kamuya açıklanmamış olma” kriterini karşılar. Bu bilginin, dâhilî bilgi kavramının diğer kriterlerini de taşıması durumunda gecikmeksizin Dâhilî Bilgi Platformunda açıklanması gerekir.

c. Fiyatları Önemli Ölçüde Etkileme Olasılığı

Bir bilginin dâhilî bilgi olarak nitelendirilebilmesi için bu bilgi, enerji ve çevre ürünlerinin ticaretiyle ilgili olmalı ve bu ürünlerin fiyatlarını önemli ölçüde etkileme potansiyeline sahip olmalıdır. Bununla birlikte bir bilginin dâhilî bilgi olarak kabulü için söz konusu ihtimal/potansiyel yeterli olup gerçekte fiilî bir fiyat etkisinin meydana gelmiş olması önem arz etmemektedir.

Bilginin fiyata önemli ölçüde etkisi değerlendirilirken bu bilginin basiretli bir piyasa katılımcısının enerji ve çevre ürünleriyle ilgili işlem yapma veya alış-satış teklifi verme kararının temelini bir parçası olarak kullanması muhtemel bir bilgi olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Basiretli bir piyasa katılımcısının bu bilgiyi ticaret kararlarında kullanabileceği sonucuna varılıyorsa söz konusu bilginin fiyatları önemli ölçüde etkilemesi muhtemel bir bilgi olduğu kabul edilmelidir. Ancak bu değerlendirmede, yukarıda “A. Dâhilî Bilgi Tanımı” başlığında ayrıntılı olarak açıklanan “bu bilginin kamuya açıklanmasının diğer piyasa katılımcıları tarafından beklenmesinin objektif olarak makul olması” şartı da sağlanmalıdır.

Dâhilî bilgi olarak değerlendirilen bilgiler, dâhilî bilginin tanımı gereği statik bilgiler değildir. Her somut olay özelinde, söz konusu bilginin doğası ve değerlendirme anındaki piyasa koşulları göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerekir. Dâhilî bilginin bu özelliği nedeniyle piyasa katılımcılarının, -kendi faaliyetleri ve yönettikleri bilgilerin özellikleriyle uyumlu- sistematik bir çerçeve oluşturmaya yönelik *şirket içi uyum kurallarına* sahip olmaları önerilmektedir. Piyasa katılımcılarının bu Yönetmelik hükümlerine uyumlarına ilişkin tavsiyelere “VIII. Uyum” başlığı altında ayrıca detaylı olarak yer verilecektir.

Piyasa katılımcısı, bir bilginin enerji veya çevre ürünlerinin fiyatlarını önemli ölçüde etkileme olasılığını bilgiyi henüz yayınlamadan ve ticaret kararlarında kullanmadan *ex-ante* olarak -diğer bir ifadeyle kullanım öncesindeki dönemde- değerlendirecektir. Piyasa

katılımcısı, bu değerlendirmeyi yaparken veya dâhilî bilginin fiyatlara etkisini tespitiye yönelik şirket içi uyum kurallarını oluştururken -bunlarla sınırlı olmamak üzere- genel olarak aşağıdaki hususları göz önünde bulundurmalıdır:

- (i) Piyasanın yapısı (piyasanın büyüklüğü, tasarımı, likiditesi, diğer piyasa katılımcıları)
- (ii) Olayın ölçeğı (Olayın veya bilginin etki alanının büyüklüğü)
- (iii) Mevcut piyasa verileri (arz ve talebe ilişkin halihazırda kamuoyuna sunulmuş veriler)
- (iv) Altyapı durumu (iletim, depolama tesislerinin kapasite durumları, şebeke kısıtları vb.)
- (v) Olayın gerçekleştiğı zaman dilimi (iş saatleri, hafta içi/sonu, bayram günü vb.)
- (vi) Enerji veya çevre ürününün fiyatını etkilemesi muhtemel diğer piyasa değişkenleri (hava durumu bilgileri, yakıt fiyatları, önemli jeopolitik gelişmelere ilişkin haberler, önemli mevzuat değişiklikleri vb.)

Kurum, piyasa katılımcıları tarafından yapılan dâhilî bilgi nitelendirmelerine ilişkin denetim yetkisine sahiptir. Bu kapsamda Kurum, piyasa katılımcıları tarafından yapılan, bir bilginin enerji veya çevre ürünlerinin fiyatları üzerinde önemli bir etki oluşturma ihtimaline ilişkin değerlendirmelerini de *ex-post* olarak -diğer bir deyişle değerlendirme sonrasındaki süreçte- inceleyebilecektir. Kurum yapacağı incelemede, piyasa katılımcılarının değerlendirmelerinin basiretli bir piyasa katılımcısından beklenenlerle tutarlı olup olmadığını değerlendirirken aşağıdaki hususları dikkate alabilir:

- (i) Benzer bilgilerin geçmişte fiyatlar üzerinde önemli bir etkisinin olup olmadığı,
- (ii) Piyasa katılımcısının kendisinin benzer olayları daha önce dâhilî bilgi olarak kabul edip etmediğı,
- (iii) Diğer piyasa katılımcılarının benzer olayları dâhilî bilgi olarak kabul edip etmediğı,
- (iv) Bu bilginin basiretli bir piyasa katılımcısının, ticaret kararlarının temelini bir parçası olarak kullanması muhtemel bir bilgi olup olmadığı.

Örnek 5. Bilginin Fiyatları Önemli Ölçüde Etkileme Olasılığına İlişkin Değerlendirme Örneğı – I

Olay: Doğal gaz piyasasında işlem yapan ve aynı zamanda doğal gaz ithalatçısı olan bir piyasa katılımcısı, ithalat bağlantı noktasında meydana gelen teknik bir arıza nedeniyle günlük 20 milyon Sm³ doğal gaz girişinin üç gün süreyle gerçekleşemeyeceğini öğrenmiştir. Bu kesinti, sisteme giren arz miktarında geçici ancak kayda değer bir azalma yaratmaktadır. Bilgi henüz kamuya açıklanmamıştır. Bu nedenle, söz konusu arz kesintisine ilişkin bilginin doğal gaz fiyatları üzerinde önemli ölçüde etkili olup olmayacağı değerlendirilmelidir.

Değerlendirme: Basiretli bir piyasa katılımcısı açısından, sisteme giren doğal gaz miktarında bu ölçekte ve birkaç gün süreceğ bir kesinti, kısa vadeli arz-talep dengesini etkileyecek önemli bir

bilgidir. Özellikle piyasanın arz yönünden hassas olduğu, talebin yüksek seyrettiği veya ikame arz imkanlarının sınırlı kaldığı dönemlerde bu tür bir gelişmenin fiyatlar üzerinde etkili olması beklenir.

Bilginin henüz kamuya açıklanmamış olması da ayrıca önem taşımaktadır. Basiretli bir piyasa katılımcısının, arz girişinde meydana gelen bu kesintiyi alım-satım kararlarında dikkate alması beklenir.

Örnek 6. Bilginin Fiyatları Önemli Ölçüde Etkileme Olasılığına İlişkin Değerlendirme Örneği – II

Olay: Elektrik piyasasında işlem yapan piyasa katılımcısı (A), santralindeki bir üniteye planlı bakım çalışması nedeniyle devre dışı olan 25 MW kapasitenin, daha önce kamuya açıklanmış olmasına rağmen, 3 saat daha uzatılacağını öğrenmiştir. Bu bilgi henüz kamuya açıklanmamıştır. İlgili saatlerde tüketimin fazla ve arzın görece daha az olması nedeniyle, sistemde az miktardaki bir kapasite (MW) eksikliğinin bile büyük önem taşıdığı bir durum söz konusudur. İlgili bilginin fiyatlar üzerinde önemli ölçüde etkili olup olmayacağı (A) tarafından değerlendirilmelidir.

Değerlendirme: Söz konusu 25 MW'lık kapasite kesintisi, asgarî verilere ilişkin Kurul kararında belirlenen eşik değerin altında kalmaktadır. Ancak, bu ilave kesinti bilgisi, talebin yüksek ve arzın kısıtlı olduğu bir dönemde kısa vadeli fiyat oluşumunu önemli ölçüde etkileyebilecek bir bilgidir. Bu bağlamda bu bilgi dâhilî bilgi tanımının unsurlarını içermesi nedeniyle asgarî verilere ilişkin Kurul kararında belirlenen eşik değerin altında olmasına rağmen, o andaki piyasa koşulları, bu bilginin girişinin yapılmasını ve kamuya açıklanmasını gerektirebilir.

d. Gerçekleşmiş Olması veya Normal Olarak Gerçekleşmesinin Beklenmesi

Bir bilginin dâhilî bilgi olarak nitelendirilebilmesi için söz konusu bilginin konusunu oluşturan olayın gerçekleşmiş olması veya normal olarak gerçekleşmesi beklenen bir olay olması gerekir. Bir olayın normal olarak gerçekleşmesinin beklendiği sonucuna ulaşılması için söz konusu olayın gerçekleşmesine dair gerçekçi bir ihtimalin bulunması yeterlidir.

Bilginin konusunu oluşturan olayın, uzun süreli bir sürecin sonunda gerçekleşecek olması halinde bu olayın meydana gelmesiyle bağlantılı olan ara adımlar, dâhilî bilginin unsurlarının tamamını bünyesinde barındırıyorsa söz konusu bilgiler de bu Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgi olarak kabul edilir.

Örnek 7. Bir Olayın Gerçekleşmiş Olması veya Normal Olarak Gerçekleşmesinin Beklenmesine İlişkin Değerlendirme Örneği – I

Olay: Piyasa katılımcısı (B)'ye, bir üretim ünitesinin normal işletimi için gerekli kritik personeli etkileyen bir grev hakkında bilgi gelmesi.

Değerlendirme: Grev bilgisi, daha önce buna benzer bilgilerin o ünitenin üretimini etkileyen fiili grevlerle sonuçlanmış olması durumunda, bahse konu bilginin konusunu oluşturan grevin gerçekleşeceğine dair gerçekçi bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir.

Süreç içerisindeki grevin iptal edilmesi, grev tarihinin güncellenmesi, etkilenen personelin kapsamının değişmesi gibi gelişmeler, grevin gerçekleşme ihtimalini düşürür. Bu durumda

(B)'nin, Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden kamuoyuna yaptığı açıklamasını güncellemesi gerekecektir.

Örnek 8. Bir Olayın Gerçekleşmiş Olması veya Normal Olarak Gerçekleşmesinin Beklenmesine İlişkin Değerlendirme Örneği – II

Olay: İlgili düzenleyici otorite tarafından yürürlükteki mevzuat kapsamında, nükleer üretim tesisinde yılın ilk çeyreğinde planlı bir test üretimi gerçekleştirileceğine ilişkin olarak piyasa katılımcısı (C)'ye bilgi verilmesi.

Değerlendirme: Yılın ilk çeyreğinde düzenleyici otorite tarafından piyasa katılımcısının nükleer üretim tesisinde gerçekleştirilecek bu testin, ilgili tesisin üretimini ve/veya emre amadeliğini etkileme olasılığının bulunması halinde, söz konusu olayın gerçekleşeceğine dair gerçekçi bir ihtimalin var olduğu ve dolayısıyla bu olayın normal olarak gerçekleşmesi beklenen bir olay olduğu sonucuna varılır. Bu değerlendirmede (C), daha önce tesiste gerçekleştirilen benzer testlerin tesisin üretimine ve/veya emre amadeliğine etkisini de dikkate almalıdır.

Örnek 9. Bir Olayın Gerçekleşmiş Olması veya Normal Olarak Gerçekleşmesinin Beklenmesine İlişkin Değerlendirme Örneği – III

Olay: Doğal gaz iletim şebekesinde kritik bir kompresör istasyonunda teknik arıza meydana geldiğine ve arızanın giderilmesinin birkaç gün sürebileceğine ilişkin olarak piyasa katılımcısı (A)'ya bilgi gelmiştir.

Değerlendirme: Kompresör istasyonundaki teknik arızanın iletim kapasitesini azaltma ihtimali bulunması hâlinde, söz konusu olayın doğal gaz arzını ve dolayısıyla ilgili piyasadaki dengeyi etkilemesi beklenmektedir. Benzer teknik arızaların geçmişte iletim kısıtı yaratarak kapasite düşüşüne yol açmış olması durumunda, olayın gerçekleşeceğine veya etkilerinin ortaya çıkacağına dair gerçekçi bir ihtimal bulunduğu kabul edilir.

Arızanın kısa sürede giderilmesi, yedek ekipmanın devreye alınması veya alternatif iletim güzergâhlarının kullanılması gibi gelişmeler, olayın etkisini azaltır veya ortadan kaldırır. Bu tür durumlarda piyasa katılımcısı (A)'nın, Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden daha önce kamuya yaptığı açıklamasını güncellemesi gerekecektir.

Örnek 10. Uzun Süreli Bir Sürecin Ara Adımları Örneği - I

Olay: Yeni santrallerin işletmeye alınması/devreden çıkmış santrallerin yeniden devreye alınması.

Değerlendirme: Yeni santrallerin işletmeye alınması veya devreden çıkmış santrallerin yeniden devreye alınması, uzun bir sürece yayılan ve birçok aşamadan oluşan karmaşık bir süreçtir. Santralin işletmeye/devreye alınmasına kadarki dönemde tamamlanması gereken (yönetim kurulu kararları, lisans alınması vb.) önemli aşamalar, söz konusu uzun sürecin ara adımlarını oluşturur. Bu adımların konusunu teşkil eden olaylar, dâhilî bilginin dört unsurunun tamamını bünyesinde barındırması halinde söz konusu bilgilerin de dâhilî bilgi olarak kabul edilmesi gerekir.

Örnek 11. Uzun Süreli Bir Sürecin Ara Adımları Örneği – II

Olay: Mevcut bir enterkonnektörde kapasite artırımı işleri nedeniyle planlı devre dışı kalması durumu ortaya çıkmıştır.

Değerlendirme: Enterkonnektör kapasite artırımı uzun bir süreçtir. Bu süreçteki; yönetim kurulu kararları, düzenleyici onaylar, lisanslar, işletme merkezinin devre dışı kalması durumuna geçme kararı vb. sürecin ara adımlarını oluşturur.

Örneğin belirli bir dönemde kapasite artırımı için mevcut enterkonnektörde devre dışı kalması durumunu öngören yönetim kurulu kararı (başka onaylara tabi olsa bile), devre dışı kalması durumunun normal olarak gerçekleşmesinin beklenmesi kriterini karşılar. Bununla birlikte bu bilginin, dâhilî bilgi olarak kabul edilebilmesi için gerekli diğer üç kriteri de sağlaması gerekir.

2. Ticaret Planları ve Stratejilerine İlişkin Bilgiler

Piyasa katılımcılarının kendi ticaret planları ve stratejilerine ilişkin bilgiler kural olarak dâhilî bilgi kabul edilmemektedir. Ticaret planları ve stratejileri, piyasa katılımcısının ticarî operasyonlarına yön veren içsel kararları ve yöntemlerini temsil etmektedir.

Ticaret planları; piyasa katılımcısının enerji ve çevre ürünlerinin arzını, talebini veya fiyatını değerlendirmek, alacağı risk miktarını belirlemek veya günlük ticarî faaliyetine yön verebilecek kısa ve/veya uzun vadeli yatırım hedeflerini oluşturmak için kullandığı sistematik yöntemlerdir. Bu planlar çerçevesinde ortaya çıkan enerji ve çevre ürünü ihtiyaçları ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda piyasalara sunulan alış-satış teklifleri de ticaret planının parçasını oluşturur ve Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgi kabul edilmez.

Ticaret stratejileri, piyasa katılımcısının piyasada gerçekleştireceği işlemler için belirlediği nesnel kurallar dizisidir. Bu kurallar, bir veya daha fazla sayıda filtre veya tetikleyici içeren teklif stratejileri veya teklif girişleri için belirlenen başkaca kural setlerini ifade etmektedir. Ticaret planları gibi ticaret stratejileri de Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgi olarak kabul edilmeyecektir.

Bununla birlikte piyasa katılımcısının ticaret stratejisini belirlemek veya değiştirmek için kullandığı temel veriler dâhilî bilgi niteliği taşıyabilir. Söz konusu verilerin, dâhilî bilginin unsurlarının tamamını bünyesinde barındırıyor olması halinde piyasa katılımcısı bu verileri kamuya açıklamakla yükümlüdür. Aşağıda ticaret planı veya stratejisi olarak kabul edilebilecek piyasa katılımcısı bilgilerine ilişkin bir örneğe yer verilmiştir.

Örnek 12. Dâhilî Bilgi Olarak Kabul Edilmeyecek Bilgi Örneği – IV

Bilgi: Bir piyasa katılımcısının ticari riskten korunma, ticari strateji veya maliyet yönetimi amacıyla portföy yapısında yapacağı stratejik değişiklikler bir ticari plan olarak kabul edilir. Örneğin; piyasa katılımcısı (A), elektrik ihtiyacının tamamının ikili anlaşmalar yerine bir kısmının GÖP'ten karşılanmasına karar vermiştir.

Değerlendirme: Piyasa katılımcısı (A)’nın piyasaları kullanma stratejileri ve enerji ihtiyacını karşılama kompozisyonu, (A)’nın ticari planı olarak değerlendirileceği için dâhilî bilgi kapsamına girmemektedir.

B. Dâhilî Bilgilere İlişkin Asgarî Veriler

1. Genel Açıklama

Dâhilî bilgi niteliğindeki verilerin çerçevesi yukarıda “A. Dâhilî Bilgi Tanımı” başlığında çizilmiş olmakla birlikte, bu verilerden hangilerinin Dâhilî Bilgi Platformunda her halde yayımlanacağı Yönetmelikte değil, Kurul kararında belirlenmiştir. Konuya ilişkin yetki, Yönetmeliğin 5. maddesinin üçüncü fıkrasında şu şekilde düzenlenmektedir.

“Dâhilî Bilgi Platformunda açıklanması gereken asgarî veriler ile bunların yayımlanma zamanı ve biçimi Kurul kararıyla belirlenir.”

Hükümde geçen “*asgarî veriler ile bunların yayımlanma zamanı ve biçimi*” ifadesi, Kurul kararının üç hususu birlikte düzenlediğini göstermektedir. Kurul kararı, Dâhilî Bilgi Platformunda yayımlanacak asgarî verileri bir liste halinde belirlemekte, bu verilerin hangi süre içinde yayımlanacağını tespit etmekte ve yayımın hangi biçimde yapılacağını kurala bağlamaktadır. Bu başlık altında asgarî veri listesi incelenmekte olup yayımlanma zamanı ve biçimine ilişkin açıklamalara aşağıda “C. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması” başlığı altında yer verilmektedir.

Kurul kararının ekinde yer alan Dâhilî Bilgi Platformunda Açıklanacak Asgarî Veriler Listesi elektrik piyasası, doğal gaz piyasası ve çevresel piyasaları kapsamaktadır. Liste, her bir veri bakımından ilgili piyasayı, veri kategorisini, verinin tanımını ve açıklama yükümlüsünü ayrı ayrı göstermektedir. Veri kategorileri temel olarak üretim, depolama, iletim, ihracat ve ithalat faaliyetleri esas alınarak oluşturulmuş, bu kategorilerin kapsamında girmeyen veriler diğer kategorisi altında toplanmıştır.

Listede açıklama yükümlüsü sütununda, her bir veri bakımından açıklama yükümlülüğünün muhatabı olan piyasa katılımcıları lisans türü bazında gösterilmektedir. Bir verinin açıklama yükümlüsünün birden fazla lisans türü olarak belirlenmesi, söz konusu verinin her bir lisans sahibi tarafından kendi faaliyetine ilişkin olarak açıklanacağı anlamına gelmektedir.

Listede yer alan bilgilerden EPIAŞ nezdinde piyasa katılımcısı olmayan tüzel kişilere ait olanlar, kendilerini ilgilendiren kısmıyla sınırlı olmak üzere, anılan tüzel kişilerin muhatabı olan ilgili piyasa katılımcıları tarafından kamuya açıklanır. Bu hükümle, piyasa katılımcısı sıfatı bulunmadığı için Yönetmeliğin muhatabı olmayan kişilere ait bilgilerin Dâhilî Bilgi Platformu dışında kalması önlenmektedir.

Listede yer alan verilerin bir kısmı bakımından eşik değerler de öngörülmektedir. Söz konusu değerler, ilgili veriye konu durum ve olayları büyüklüklerine göre ayırmakta olup bu

ayrım, ilgili veriye ilişkin dâhilî bilginin unsurları açısından yapılacak değerlendirmede kendisini göstermektedir.

Örnek 13. Piyasa Katılımcısı Olmayan Tüzel Kişilere Ait Dâhilî Bilgiler

Olay: Doğal gaz piyasasında faaliyet gösteren piyasa katılımcısı (A), bir LNG terminalinden gazlaştırma hizmeti almaktadır. Bu terminal işletmecisi, (A)'ya yaşanan bir kaza/arıza sebebiyle toplam günlük gazlaştırma kapasitesinin 20 milyon Sm³/gün'den 12 milyon Sm³/gün'e düştüğünü iletmiştir. İşletmeci bu sebeple (A)'ya verebileceği kapasitenin de 8 milyon Sm³/gün'den 3 milyon Sm³/gün'e düştüğünü ve bu durumun 10 gün boyunca devam etmesini öngördüğünü bildirmiştir.

Değerlendirme: Olay, (A)'nın piyasaya arz edebileceği doğal gaz miktarını önemli ölçüde kısıması nedeniyle doğal gaz piyasasındaki enerji ürünleriyle doğrudan ilişkilidir. Arz miktarındaki azalmanın piyasa koşullarına bağlı olarak doğal gaz fiyatlarını önemli ölçüde etkileyebileceği değerlendirilen bu kaza/arıza henüz kamuya açıklanmamıştır. Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgi niteliğinde olan bu bilginin (A) tarafından Dâhilî Bilgi Platformunda yayımlanması gerekmektedir. Fakat (A), terminalde yaşanan kısıtın tamamını veya detaylarını açıklamakla yükümlü değildir. Yaşanan kısıtın sadece kendisini ilgilendiren kısmını ve süresini açıklaması beklenmektedir. Terminal işletmecisinin EPIAŞ nezdinde piyasa katılımcısı olmaması nedeniyle, işletmecinin Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgilerini kamuya açıklama yükümlülüğü bulunmamaktadır.

2. Asgarî Veri Listesinin Fonksiyonu

Kurul kararında sayılan asgarî veri türleri sınırlı sayıda belirlenmemiş olup Dâhilî Bilgi Platformunda yayımlanması gereken asgarî verilerin çerçevesini oluşturmaktadır. Nitekim Yönetmeliğin 7. maddesinin birinci fıkrası piyasa katılımcılarını, Kurul kararıyla belirlenen dâhilî bilgi niteliğindeki asgarî verilerin yanı sıra bu nitelikteki diğer verileri de açıklamakla yükümlü tutmaktadır.

Dolayısıyla bir bilginin, Kurul kararında sayılan veri türlerinin kapsamına girmemekle birlikte piyasa katılımcısı tarafından dâhilî bilgi olarak nitelendirilmesi mümkündür. Söz konusu bilginin, basiret sahibi bir piyasa katılımcısının ticaret kararlarının temelini bir parçası olarak kullanması muhtemel bir bilgi olması ve dâhilî bilgi tanımının dört unsurunu bünyesinde barındırması halinde bu bilgi dâhilî bilgi olarak kabul edilir.

Piyasa katılımcıları tarafından yapılacak dâhilî bilgi değerlendirmesi bakımından asgarî veri listesinin üç temel fonksiyonu bulunmaktadır. Bunların ilki, kapsamına giren bilgiler açısından basiret sahibi piyasa katılımcısı testinin yapılmasını gereksiz kılmaktır. Yönetmeliğin 5. maddesinin (b) bendinde düzenlenen bu ölçüt, bir bilginin niteliği itibarıyla ticaret kararlarının temelini bir parçası olarak kullanılıp kullanılmayacağının tespitine yöneliktir. Söz konusu tespit, listede sayılan veri türleri bakımından Kurul tarafından liste düzeyinde yapılmış olduğundan piyasa katılımcısının bu değerlendirmeyi yeniden yapmasına ihtiyaç bulunmamaktadır.

Asgarî veri listesinin ikinci fonksiyonu, eşik değer öngörülen verilerde eşğin üzerinde kalan durum ve olaylar bakımından dâhilî bilginin iki unsuruna ilişkin piyasa katılımcısının değerlendirme yükümlülüğünü kaldırmaktır. Kurul bu büyüklükteki durum ve olaylara ilişkin bilginin, niteliği gereği enerji ve çevre ürünleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olduğunu ve bu bilgilerin ilgili olduğu ürünlerin fiyatlarını önemli ölçüde etkileme olasılığı taşıdığını kabul etmektedir.

Bununla birlikte Kurul tarafından yapılan bu tespit, yalnızca dâhilî bilgi tanımının bahse konu iki unsuruna ilişkindir. Diğer bir ifadeyle bilginin kamuya açıklanmamış olması ile konusunu oluşturan durum veya olayın gerçekleşmiş ya da normal olarak gerçekleşmesinin beklenmesi şeklindeki diğer iki unsur, niteliği gereği her somut olayda ayrıca aranır. Bu iki unsurun bulunmadığı hallerde, kamuya açıklanacak bir dâhilî bilginin varlığından söz edilemeyecektir.

Listenin üçüncü fonksiyonu, eşik değer altındaki kalan durum ve olaylar ile eşik değer öngörülme veriler bakımından piyasa katılımcılarının açıklama yükümlülüğüne konu olayların asgarî çerçevesini çizmektir. Bu bilgiler bakımından açıklama yükümlülüğü, ancak bu bilgilerin dâhilî bilgi tanımının dört unsurunu bünyesinde barındırması halinde doğar. Dolayısıyla piyasa katılımcılarının, bu bilgiler açısından dâhilî bilgi tanımının dört unsuruna ilişkin değerlendirme yükümlülüğü devam edecektir.

Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde bir bilginin dâhilî bilgi olarak tespitinde izlenecek yöntem aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3. Dâhilî Bilginin Tespiti			
	Basiret Sahibi Piyasa Katılımcısı Testi	Enerji ve Çevre Ürünleriyle İlgili Olma ve Fiyatları Önemli Ölçüde Etkileme Olasılığı Değerlendirmesi	Kamuya Açıklanmamış Olma ve Gerçekleşmiş veya Gerçekleşmesi Muhtemel Olma Unsurlarının Aranması
Kurul Kararında Eşik Değer Öngörülen Verilerden Eşğin Üzerinde Kalanlar	Hayır	Hayır	Evet
Kurul Kararında Eşik Değer Öngörülen Verilerden Eşğin Altında Kalanlar	Hayır	Evet	Evet
Kurul Kararı Kapsamındaki Diğer Veriler	Hayır	Evet	Evet
Kurul Kararının Kapsamına Girmeyen Veriler	Evet	Evet	Evet

C. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması

1. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması Yükümlülüğü

Piyasa katılımcılarının dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğü, Yönetmeliğin “Dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâli” başlıklı 7. maddesinin birinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmektedir:

“Piyasa katılımcıları, Kurul kararıyla belirlenen dâhilî bilgi niteliğindeki asgarî veriler ile bu nitelikteki diğer verileri, tam ve doğru bir içerikle ve belirlenen biçime uygun olarak Dâhilî Bilgi Platformunda gecikmeksizin açıklamakla yükümlüdür. Söz konusu verilerin yayımlanmasından sonra gerçekleşen değişikliklerin de piyasa katılımcıları tarafından Dâhilî Bilgi Platformunda gecikmeksizin açıklanması zorunludur. Piyasa katılımcılarının varsa 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamındaki kamuyu aydınlatma yükümlülüğü saklıdır.”

Dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğü piyasa katılımcılarına aittir. Bununla birlikte bir piyasa katılımcısının, başka bir piyasa katılımcısına ait dâhilî bilgileri öğrenmesi halinde, kendisine ait olmayan dâhilî bilgiyi öğrenen piyasa katılımcısının bu bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Ancak kendisine ait olmayan bilgiyi öğrenen piyasa katılımcısı, dâhilî bilginin sahibi olan piyasa katılımcısı tarafından söz konusu bilginin kamuya açıklanmasına kadarki dönemde, Yönetmeliğin 8. maddesinde düzenlenen yasaklamalara uymalıdır. Diğer bir ifadeyle üçüncü kişiye ait dâhilî bilgiye sahip piyasa katılımcısı, bu dönem içerisinde bahse konu dâhilî bilgileri kullanarak işlem yapmamalı, üçüncü kişilere ifşa etmemeli ve bu bilgilere istinaden işlem yapması için üçüncü kişileri teşvik etmemelidir.

Piyasa katılımcısı adına hareket eden veya piyasa katılımcısı tarafından istihdam edilen kişilerin, görevlerinin ifası sırasında bir dâhilî bilgiyi üçüncü bir kişiye ifşa etmesi halinde, bilginin sahibi piyasa katılımcısı, söz konusu bilgiyi derhal usulüne uygun olarak kamuya açıklamalıdır.

Toplayıcıların portföyünde yer alan tesislere ilişkin dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğünün muhatabı ilgili toplayıcıdır. Bununla birlikte, tesisin sahibi olan piyasa katılımcısı da tesise ilişkin dâhilî bilgileri, portföyünde yer aldığı toplayıcıya derhâl bildirmekle yükümlüdür.

2. Dâhilî Bilgi Platformu

Dâhilî Bilgi Platformu, enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda dâhilî bilgilerin kamuya açıklanması, piyasa katılımcılarının piyasa faaliyetlerini fırsat eşitliği çerçevesinde yürütebilmesi ve piyasa katılımcıları arasındaki bilgi asimetrisinin önlenmesi amacıyla işletilen merkezi veri platformudur. Bu platform, EPİAŞ tarafından kurulup işletilmektedir.

Piyasa katılımcıları, ilgili Kurul kararıyla belirlenen dâhilî bilgi niteliğindeki asgarî veriler ile bu nitelikteki diğer verilerini, tam ve doğru bir içerikle ve Kurul tarafından belirlenen biçime uygun olarak Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden kamuya açıklamakla yükümlüdür.

Piyasa katılımcılarının dâhilî bilgilerine ilişkin kurumsal internet siteleri veya sosyal medya hesapları üzerinden yaptıkları bilgilendirmeler, yalnızca Dâhilî Bilgi Platformuna ek bir kamuoyu bilgilendirmesi olarak kabul edilir. Söz konusu bilgilerin her durumda öncelikle Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden kamuya açıklanması ve diğer kaynaklar üzerinden yapacağı açıklamaların, Dâhilî Bilgi Platformunda yaptığı açıklama ile tezat oluşturmaması gerekir.

Piyasa katılımcıları, dâhilî bilgilerin Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden açıklanabilmesi için gereken teknik altyapı ve erişim gerekliliklerini sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca piyasa katılımcıları, Dâhilî Bilgi Platformunda kendi adına açıklama yapmaya yetkili kişileri EPİAŞ’a bildirmekle yükümlüdür. Piyasa katılımcısı, işlem yapmaya yetkili kişilerdeki sonradan gerçekleşecek değişiklikleri de derhal EPİAŞ’a bildirmelidir.

3. Dâhilî Bilgilerin Etkin Olarak Açıklanmasının Kriterleri

a. Açıklanma Zamanı

Piyasa katılımcılarının dâhilî bilgileri, dâhilî bilginin konusunu oluşturan durumdan veya olayın gerçekleşmesinden itibaren mümkün olan en kısa sürede kamuya açıklaması gerekir. Dâhilî bilgilerin, her hâlükârda, bu bilgilerin ilgili olduğu enerji ve çevre ürünlerinde işlem yapılmadan ve bu bilgilerin ilgili olduğu enerji ve çevre ürünlerinde işlem yapması için başka bir kişiye tavsiyede bulunulmadan önce kamuya açıklanmış olması gerekir.

Dâhilî bilginin kamuya açıklanması için piyasa katılımcılarına verilen azami gecikme süresi, Yönetmeliğin “Dâhilî Bilgi Platformu” başlıklı 5. maddesinin üçüncü fıkrasının;

“Dâhilî Bilgi Platformunda açıklanması gereken asgarî veriler ile bunların yayımlanma zamanı ve biçimi Kurul kararıyla belirlenir.”

hükmü gereği Kurul tarafından belirlenmiştir. Dâhilî bilginin kamuya açıklanması için Kurul tarafından verilen bu sürenin aşılması, dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâli olarak değerlendirilir.

Piyasa katılımcılarının, Kurul tarafından verilen azami sürenin ötesine geçerek dâhilî bilgilerini gerçek zamanlı veya gerçek zamana yakın olarak kamuya açıklamaya yönelik *şirket içi uyum kurallarına* sahip olmaları önerilmektedir. Bu konuya, aşağıda piyasa katılımcılarının bu Yönetmelik hükümlerine uyumlarına ilişkin tavsiye ve önerilerin yer verildiği “VIII. Uyum” başlığı altında ayrıca değinilecektir.

b. Açıklamanın İçeriği

Dâhilî bilgilerin piyasa katılımcıları tarafından tam ve doğru bir içerikle kamuya açıklanması gerekir. Dâhilî bilgi açıklaması, bilginin mahiyetini, kapsamını ve piyasa üzerindeki muhtemel etkisini anlaşılır bir şekilde ortaya koymalıdır. Aşağıda açıklamanın içeriğine ilişkin bazı örnekler verilmektedir.

Örnek 14. Açıklamanın İçeriği Örneği – I

Olay: Elektrik piyasası katılımcısı (A)’nın, 500 MW kurulu güce sahip (Z) doğal gaz kombine çevrim santralinde, türbin arızası nedeniyle 250 MW kapasite kaybı yaşanmaktadır.

Değerlendirme: Arızaya ilişkin 250 MW’lık bu kapasite kaybı, asgarî verilere ilişkin Kurul kararında belirlenen eşik değerin açıkça üzerinde kalmaktadır. Bu nedenle, söz konusu bilginin dâhilî bilginin dört unsuruna dair katılımcı tarafından ayrıca bir değerlendirme yapılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Eşik değeri aşıldığı için bu durum, katılımcının inisiyatifinden bağımsız olarak, her halükârda Dâhilî Bilgi Platformun üzerinden kamuya açıklanması zorunlu olan bir bilgidir.

Bu zorunluluk doğrultusunda elektrik piyasası katılımcısı (A), söz konusu bilgiye ilişkin Dâhilî Bilgi Platformunda ilgili bildirimini yapar. Ancak platform üzerinde; tesis adı, kapasite kaybı miktarı, olayın başlangıç ve öngörülen bitiş tarih/saatleri gibi bilgiler için halihazırda ayrı veri giriş alanları (kutucuklar) bulunmaktadır. Katılımcının bu yapısal alanlara zaten girmiş olduğu bilgileri, serbest metin formatındaki “açıklama” kısmında tekrar etmesine gerek yoktur. Açıklama kısmına “türbin arızası” gibi olayın nedenini ve gerekli ek detayları yazması zorunludur.

Platformdaki ilgili alanların doldurulması ve kısa açıklamanın eklenmesiyle, bütünsel olarak kamuoyuna yansiyacak olan nihai bilgi şunları kapsayacaktır:

“(Z) doğal gaz kombine çevrim santralinde (500 MW), 12/10/2023 saat 08:00 itibarıyla türbin arızası nedeniyle 250 MW kapasite kaybı yaşanmaktadır. Arızanın giderilerek tam kapasiteye geçişin 14/10/2023 saat 22:00’de gerçekleşmesi öngörülmektedir.”.

Örnek 15. Açıklamanın İçeriği Örneği – II

Olay: Bir doğal gaz ithalatçı şirketi, ana tedarik hattındaki bir arıza nedeniyle gaz akışının kısıtlanacağını duyururken; sadece “teknik sorun var” demek yerine, arızanın “Mavi Akım hattındaki kompresör istasyonunda meydana geldiğini, gaz girişinin günlük 10 milyon m³ azalacağını ve onarımın 3 gün süreceğini” açıklar.

Değerlendirme: Yapılan açıklama; bilginin mahiyetini (kompresör arızası), kapsamını (10 milyon m³/gün) ve muhtemel etkisini (3 günlük kısıntı) piyasa katılımcılarının net bir şekilde analiz edebileceği tam ve doğru içeriğe sahiptir. Bu, Yönetmelikte belirlenen kriterlere uygun bir açıklamadır.

Örnek 16. Açıklamanın İçeriği Örneği – III

Olay: Hem elektrik piyasası hem de aynı zamanda YEK-G piyasası katılımcısı olan (A)’nın, 120 MW kurulu güce sahip (B) rüzgâr enerjisi santralinde, planlı trafo ve kanat bakımı nedeniyle 60 MW’lık kapasite emre amade olamayacaktır.

Değerlendirme: Planlı bakıma ilişkin 60 MW’lık bu emre amade olamama durumu, asgarî verilere ilişkin Kurul kararında belirlenen eşik değerin açıkça üzerinde kalmaktadır. Bu nedenle, söz konusu bilginin elektrik piyasası üzerindeki etkilerine dair katılımcı tarafından ayrıca bir değerlendirme yapılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Emre amade olamama eşik değeri aşıldığı için bu durum, katılımcının inisiyatifinden bağımsız olarak, her halükârda Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden kamuya açıklanması zorunlu olan bir bilgidir. YEK-G piyasası açısından ise Kurul

kararında bir eşik değeri öngörülmediğinden, bu bilginin YEK-G piyasası açısından dâhilî bilgi şartlarını taşıyıp taşımadığını piyasa katılımcısı (A) değerlendirecektir.

Bu zorunluluk doğrultusunda katılımcı (A), söz konusu bilgiye ilişkin Dâhilî Bilgi Platformunda ilgili bildirimini yapar. Ancak platform üzerinde; tesis adı, emre amade olmayan kapasite miktarı, olayın başlangıç ve öngörülen bitiş tarih/saatleri gibi bilgiler için halihazırda ayrı veri girişi alanları bulunmaktadır. Katılımcının bu yapısal alanlara zaten girmiş olduğu bilgileri, serbest metin formatındaki “açıklama” kısmında tekrar etmesine gerek yoktur. Açıklama kısmına “planlı trafo bakımı ve kanat bakımı” gibi olayın nedenini ve gerekli ek detayları yazması zorunludur. Bilginin, YEK-G piyasası açısından da dâhilî bilgi niteliği taşıması durumunda, açıklamanın YEK-G piyasası için de geçerli olduğuna yönelik işaretleme/veri girişi seçeneklerinin kullanılması gerekecektir.

Platformdaki ilgili alanların doldurulması ve kısa açıklamanın eklenmesiyle, bütünsel olarak kamuoyuna yansıtılacak olan nihai bilgi şunları kapsayacaktır:

“(B) rüzgâr enerjisi santralinde (120 MW), 03/11/2026 saat 09:00 itibarıyla planlı trafo ve kanat bakımı nedeniyle 60 MW kapasite emre amade olamayacaktır. Bakım çalışmalarının tamamlanarak tam kapasiteyle emre amade duruma geçişin 07/11/2026 saat 18:00’de gerçekleşmesi öngörülmektedir.”

c. Açıklamanın Güncellenmesi

Dâhilî bilgilerin kamuya açıklanmasından sonra bilginin konusunu oluşturan durum veya olayda gerçekleşen değişikliklerin, piyasa katılımcıları tarafından gecikmeksizin Dâhilî Bilgi Platformunda açıklanması zorunludur. Bu değişikliklere ilişkin açıklamanın azami süresi için bilginin ilk kez kamuya açıklanmasına ilişkin Kurul tarafından belirlenen azami süre uygulanır.

Güncelleme yükümlülüğü, açıklanan bilginin tam ve doğru olma özelliğini etkileyen her değişiklik bakımından doğar. Bu kapsamda;

- (i) olayın öngörülen başlangıç ve bitiş zamanının değişmesi,
- (ii) olaydan etkilenen kapasite, güç veya miktar değerinin değişmesi,
- (iii) olayın sebebinin veya niteliğinin farklılaşması,
- (iv) olayın öngörülenden önce sona erecek olması,
- (v) olaya ilişkin bilgilerin baştan hatalı ve eksik olduğunun tespit edilmesi

hâlleri, -bunlarla sınırlı olmamak üzere- açıklamanın güncellenmesini gerektirmektedir.

Güncelleme açıklamasının, önceki açıklamaya açık atıf içermesi ve değişen hususu ortaya koyması gerekir. Dâhilî Bilgi Platformunda ayrı veri girişi alanı bulunan hususlardaki değişiklikler ilgili alanlar üzerinden revize edilir. Bununla beraber güncelleme, önce açıklanan dâhilî bilginin yerine geçmeyecek olup dâhilî bilginin ilk versiyonu ile sonraki her güncelleme, zamanı ve içeriğiyle birlikte Dâhilî Bilgi Platformunda erişilebilir olmaya devam eder.

Uzun bir zaman sürecine yayılan olaylarda sürecin yeni bir aşamasının gerçekleşmesi, mevcut açıklamanın güncellenmesini değil, ilgili ara adıma ilişkin ayrı bir açıklama yapılmasını

gerektirir. Buna karşılık, dâhilî bilginin konusunu oluşturan durum ve olayın hiç gerçekleşmediğinin anlaşıldığı hâllerde aşağıda “d. Açıklamanın İptali” başlığında açıklanan süreçler yürütülür.

Aşağıda açıklamanın güncellenmesine ilişkin bazı örnekler verilmektedir.

Örnek 17. Açıklamanın Güncellenmesi Örneği – I

Olay: Elektrik piyasası katılımcısı (A)’nın, (Y) santralindeki arızaya ilişkin Dâhilî Bilgi Platformunda yaptığı açıklamadan sonra yedek parça tedarikindeki sorunlar nedeniyle açıklamada öngörülen arıza süresi uzamıştır.

Değerlendirme: Elektrik piyasası katılımcısı (A)’nın (Y) santralindeki arızaya ilişkin Dâhilî Bilgi Platformunda yaptığı açıklamayı aşağıdaki şekilde bir açıklamayla güncellemesi gerekir:

“12/10/2025 tarihli duyurumuzda belirtilen (Y) santralindeki arıza giderme çalışmaları, yedek parça tedarikindeki gecikme nedeniyle uzamıştır. Yeni devreye giriş tarih ve saati 16/10/2025 saat 10:00 olarak revize edilmiştir.”

Örnek 18. Açıklamanın Güncellenmesi Örneği – II

Olay: Bir ithalatçı şirket, “3 gün sürecek” dediği kompresör arızasının, yedek parça tedarikindeki gecikme nedeniyle 7 güne uzayacağını tespit eder. Şirket, önceki duyurusunu revize ederek arızanın süresini ve beklenen gaz giriş kısıntısının toplam miktarını güncelleyerek yeniden açıklar.

Değerlendirme: Mevcut bir dâhilî bilgiye dair koşullar değiştiğinde veya yeni bir gelişme (gecikme) yaşandığında, bu bilginin tam ve doğru olma özelliğini koruması için derhal güncellenmesi gerekir. Bu güncelleme, piyasanın yanıltılmasını önleyen kritik bir şeffaflık adımıdır.

Örnek 19. Açıklamanın Güncellenmesi Örneği – III

Olay: Bir doğal gaz toptan satış şirketi, iki gün önce yaptığı açıklamada “ana tedarik hattındaki teknik çalışma nedeniyle gaz teslimatında %10 kısıntı olacağını” duyurmuştur. Ancak çalışmanın ikinci gününde, arızanın beklenenden daha derin olduğu ve kısıntının %10 yerine %30 olarak uygulanacağı kesinleşir.

Değerlendirme: Daha önce kamuya açıklanan bilgi artık “doğru ve tam” olma özelliğini yitirmiştir. Piyasa katılımcılarının güncel arz durumuna göre aksiyon alabilmesi için, şirketin bu yeni ve daha şiddetli kısıntı bilgisini, güncelleme açıklaması olarak derhal yayımlaması zorunludur.

d. Açıklamanın İptali

Piyasa katılımcısı tarafından dâhilî bilginin kamuya açıklanmasından sonra, bilginin konusu oluşturan durum veya olayın gerçekleşmediğinin ya da gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hâlinde, söz konusu dâhilî bilgiye ilişkin bildirim gecikmeksizin Platform üzerinden

iptal edilir. Zira gerçekleşmeyen bir durum veya olaya ilişkin açıklamanın Dâhilî Bilgi Platformunda geçerliliğini koruması, dâhilî bilgilerin tam ve doğru bir içerikle kamuya açıklanması yükümlülüğüyle bağdaşmamakta ve kamuyu yanıltma olasılığı taşımaktadır.

Açıklamanın iptali, açıklamanın güncellenmesinden farklı olarak yalnızca dâhilî bilginin konusu oluşturan durum ve olayın hiç gerçekleşmemiş olduğu hâllerde söz konusu olur. Buna karşılık olayın gerçekleşmekle birlikte öngörülenden önce sona ermesi, süresinin veya kapsamının değişmesi ya da niteliğinin farklılaşması hâlinde piyasa katılımcısı, yukarıda “c. Açıklamanın Güncellenmesi” başlığı altında açıklanan süreci yürütür.

İptal işlemi, dâhilî bilginin kamuya açıklanmasına ilişkin Kurul tarafından belirlenen azami süre içinde yapılır. Söz konusu süre, durum veya olayın gerçekleşmeyeceğinin piyasa katılımcısı tarafından anlaşıldığı andan itibaren işlemeye başlar. Söz konusu iptal açıklamasının, önceki açıklamaya açıkça atıf içermesi ve iptal gerekçesini ortaya koyması gerekir. İptal edilen açıklama, iptal edildiği belirtilmek suretiyle Dâhilî Bilgi Platformunda erişilebilir olmaya devam eder.

Önemle belirtilmelidir ki bir açıklamanın usulüne uygun olarak iptal edilmiş olması, iptale konu bilgiye dayanılarak gerçekleştirilen işlemler bakımından piyasa katılımcısının sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Bu nitelikteki işlemler, somut olay özelinde dâhilî bilgi suistimali veya piyasa manipülasyonu bakımından ayrıca değerlendirilir. Aşağıda açıklamanın iptaline ilişkin bir örneğe yer verilmektedir.

Örnek 20. Açıklamanın İptali Örneği – I

Olay: Bir piyasa katılımcısı, kullanmakta olduğu şebeke hatlarında sistem işletmecisi tarafından bakım çalışmalarının gerçekleştirileceği ve bu süreçte hatların kullanılamayacağı bilgisini alır. Bunun üzerine, ilgili tarihte şebekeye enerji veremeyeceğini Dâhilî Bilgi Platformu üzerinden kamuya açıklar. Ancak sistem işletmecisi, ilgili tarihten kısa süre önce çalışmaların iptal edildiğini bildirir. Böylelikle piyasa katılımcısının ilgili tarihte enerji arzına kesintisiz devam edebileceği anlaşılır.

Değerlendirme: Şebeke bakım çalışmalarının iptal edilmesiyle birlikte daha önce kamuya açıklanan dâhilî bilginin konusu ortadan kalkmıştır. Açıklamanın Dâhilî Bilgi Platformunda yayımlanmaya devam etmesi durumunda diğer piyasa katılımcıları söz konusu kapasiteyi devre dışı kapasite olarak değerlendirecektir. Piyasada arz yönlü yanıltıcı sinyal veren bu bilginin iptal edilmesi gerekir.

4. Dâhilî Bilgilerin Kamuya Açıklanmasının Geciktirilmesi

a. Şartları

Dâhilî bilgilerin kamuya açıklanmasının geciktirilmesinin şartları, Yönetmeliğin “Dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlali” başlıklı 7. maddesinin ikinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir:

“Bir piyasa katılımcısı, kendi meşru menfaatlerinin zedelenmemesi için, aşağıda belirtilen tüm koşulların sağlanması kaydıyla dâhilî bilgilerin kamuya açıklanmasını geciktirebilir:

- a) Söz konusu gecikmenin kamuyu yanıltma olasılığı olmaması.
- b) Piyasa katılımcısının söz konusu bilgilerin gizliliğini sağlaması.
- c) Söz konusu bilgilere dayalı olarak enerji ve çevre ürünlerinin alım-satımına ilişkin kararlar vermemesi.”

Hükme göre piyasa katılımcıları, kamuyu yanıltmamak ve bilginin gizliliğini sağlamak şartıyla meşru menfaatlerinin zedelenmemesi için dâhilî bilgilerin kamuya açıklanmasını geciktirebilir. Ancak bu süreçte piyasa katılımcısının bu bilgilere dayanarak enerji ve çevre ürünlerinin alım-satımına ilişkin işlem yapması yasaktır.

Piyasa katılımcısı tarafından dâhilî bilginin kamuya açıklanmasının geciktirilmesi istisnai bir uygulamadır. Dâhilî bilginin geciktirilmesine ilişkin karar, piyasa katılımcısının tamamen kendi sorumluluğundadır. Geciktirme kararı alınması, Kurum veya başkaca bir makamın onayına tabi değildir. Bununla birlikte piyasa katılımcısı bu kararı alırken yukarıdaki hükümde yer alan şartların sağlandığından emin olmalı ve kamuya açıklamanın geciktirilmesi kurumunun istisnai yapısını göz önünde bulundurmalıdır.

Örnek 21. Dâhilî Bilgilerin Kamuya Açıklanmasının Geciktirilmesi Sebeplerinin Değerlendirilmesi Örneği – I

Olay: Elektrik piyasası katılımcısı (A)’nın, müzakere görüşmelerini tehlikeye atma veya şirketin mali yapısını haksız yere sarsma riski nedeniyle iflasın eşiğindeki büyük bir tedarikçinin devralınmasına ilişkin yürüttüğü gizli müzakere sürecinin kamuya açıklanmasının geciktirilmesi kararı alması.

Değerlendirme: Elektrik piyasası katılımcısı (A)’nın, iflasın eşiğindeki büyük bir tedarikçinin devralınmasına ilişkin yürüttüğü gizli müzakere sürecinin kamuya açıklanmasının, müzakere görüşmelerini tehlikeye atacağı veya şirketin mali yapısını haksız yere sarsacağı riskinin bulunduğu ve bu riskin gerçekleşmesi halinde kendisinin meşru menfaatlerinin zedeleneyeceğine ilişkin değerlendirmesi makul bir değerlendirme olarak kabul edilecektir.

b. Geciktirme Sebeplerinin Bildirilmesi

Piyasa katılımcısı, Yönetmelik kapsamında kamuya açıklanması geciktirilen dâhilî bilgiler ile kamuya açıklamanın gecikmesinin gerekçelerini, Dâhilî Bilgi Platformu kapsamında oluşturulan bildirim sistemi üzerinden EPİAŞ’a elektronik ortamda gecikmeksizin bildirmekle yükümlüdür.

EPİAŞ, kamuya açıklanması geciktirilen söz konusu dâhilî bilgiler ile piyasa katılımcısı tarafından sunulan kamuya açıklamanın geciktirilmesinin gerekçelerini ivedilikle Kuruma raporlar. EPİAŞ, kendisine bildirilen kamuya açıklanması geciktirilen dâhilî bilgilerin gizliliğini sağlamak üzere gerekli tedbirleri alır.

Dâhilî bilginin geciktirilmesine ilişkin kararın alınması her ne kadar piyasa katılımcısının sorumluluğunda ise de Kurum, gerekli gördüğü takdirde her aşamada geciktirme sebeplerinin yerinde olup olmadığını *ex-post* (sonradan) olarak incelemeye yetkilidir. Kurum incelemesi

sonucunda piyasa katılımcısının dâhilî bilginin kamuya açıklanmasının geciktirilmesine ilişkin gerekçelerinin uygun bulunmaması hâlinde, piyasa katılımcısı hakkında dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâli gerekçesiyle Yönetmeliğin 13. maddesi uyarınca işlem tesis edebilir.

Örnek 22. Dâhilî Bilgilerin Kamuya Açıklanmasının Geciktirilmesi Örneği

Olay: Elektrik piyasası katılımcısı (A)'nın, müzakere görüşmelerini tehlikeye atma veya şirketin mali yapısını haksız yere sarsma riski nedeniyle iflasın eşiğindeki büyük bir tedarikçinin devralınmasına ilişkin yürüttüğü gizli müzakere sürecinin kamuya açıklanmasının geciktirilmesi kararı alması.

Değerlendirme: Elektrik piyasası katılımcısı (A), meşru menfaatlerinin zedelenmemesi amacıyla aldığı söz konusu müzakere sürecinin kamuya açıklanmasının geciktirilmesine ilişkin kararını, aynı gün içerisinde Dâhilî Bilgi Platformu kapsamında oluşturulan bildirim sistemi üzerinden EPİAŞ'a elektronik ortamda gecikmeksizin bildirmelidir. (A), bildiriminde stratejik bir satın alma süreci yürütüldüğü, bilginin sızmamaları için sadece sınırlı sayıda personelin bilgilendirildiği ve sürecin birkaç gün içerisinde netleşeceğinin öngörüldüğü bilgisini sunar.

EPİAŞ, kamuya açıklanması geciktirilen söz konusu dâhilî bilgiler ile piyasa katılımcısı (A) tarafından sunulan kamuya açıklamanın geciktirilmesinin gerekçelerini ivedilikle Kuruma raporlar.

c. Geciktirme Sebeplerinin Ortadan Kalkması

Yönetmelik kapsamında dâhilî bilgilerin kamuya açıklanmasının geciktirilmesinin sebeplerinin ortadan kalkması hâlinde, ilgili piyasa katılımcısı söz konusu dâhilî bilgileri tam ve doğru bir içerikle ve belirlenen biçime uygun olarak Dâhilî Bilgi Platformunda gecikmeksizin açıklamakla yükümlüdür. Yapılan açıklamada geciktirme kararı ve bunun temelindeki sebepler belirtilir. Açıklanması geciktirilen dâhilî bilgiye konu olan olayın gerçekleşmemesi durumunda açıklama yapılmayabilir.

Örnek 23. Dâhilî Bilgilerin Kamuya Açıklanmasının Geciktirilmesinin Sebeplerinin Ortadan Kalkması Örneği – I

Olay: Elektrik piyasası katılımcısı (A)'nın, müzakere görüşmelerini tehlikeye atma veya şirketin mali yapısını haksız yere sarsma riski nedeniyle iflasın eşiğindeki büyük bir tedarikçinin devralınmasına ilişkin yürüttüğü gizli müzakere sürecinin kamuya açıklanmasını geciktirmesi olayında, anlaşmanın imzalanması veya imza öncesinde müzakere sürecinin basına sızması.

Değerlendirme: Elektrik piyasası katılımcısı (A)'nın meşru menfaatlerinin zedelenmemesi amacıyla kamuya açıklanmasını geciktirdiği müzakere sürecinin gizlilik kriteri ortadan kalkmış olduğundan müzakereye ilişkin bilgiyi derhal kamuya açıklaması gerekir.

Örnek 24. Dâhilî Bilgilerin Kamuya Açıklanmasının Geciktirilmesinin Sebeplerinin Ortadan Kalkması Örneği – II

Olay: Bir doğal gaz kombine çevrim santralinin tedarikçisi tarafından devralınması planlanmakta ve bu minvalde ön görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Görüşmelerin sağlıklı ilerleyebilmesini teminen, detayların kamuya açıklanması taraflarca ilgili otoritelerle iş birliği içerisinde geciktirilmiştir. Görüşmelerin gizli tutulması kararı alınmışken, bu haber bir haber ajansı tarafından detaylarıyla sızdırılmıştır.

Değerlendirme: Bilginin gizliliği ihlal edildiği ve piyasada bir bilgi asimetrisi oluştuğu için erteleme gerekçesi geçerliliğini yitirmiştir. Şirket, sıran bilgileri doğrulamak veya düzeltmek amacıyla resmî açıklamayı derhal yapmalıdır.

III. DÂHİLÎ BİLGİLERİN AÇIKLANMASI YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ

A. Tanımı

Piyasa katılımcılarının dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğünün ihlalinin tespiti halinde EPIAŞ tarafından Kuruma yapılacak raporlama Yönetmeliğın 7. maddesinde düzenlenmektedir.

Piyasa katılımcılarının dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğü, 7. maddenin birinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmektedir:

“Piyasa katılımcıları, Kurul kararıyla belirlenen dâhilî bilgi niteliğindeki asgarî veriler ile bu nitelikteki diğer verileri, tam ve doğru bir içerikle ve belirlenen biçime uygun olarak Dâhilî Bilgi Platformunda gecikmeksizin açıklamakla yükümlüdür. Söz konusu verilerin yayımlanmasından sonra gerçekleşen değişikliklerin de piyasa katılımcıları tarafından Dâhilî Bilgi Platformunda gecikmeksizin açıklanması zorunludur. Piyasa katılımcılarının varsa 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamındaki kamuyu aydınlatma yükümlülüğü saklıdır.”

Dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğü, herhangi bir toplayıcının portföyünde yer alan tesisler için özel olarak düzenlenmiştir. Bunun temelinde, bu tesisler için ilgili olarak kabul edilebilecek iki piyasa katılımcısının bulunması yatmaktadır. Zira toplayıcı portföyünde yer alan bir tesis için hem tesisin sahibi olan üretim lisansı sahibi piyasa katılımcısı hem de tesisi toplayıcılık faaliyeti kapsamında portföyüne alan toplayıcı ilgili olarak kabul edilebilecektir. Yönetmelik, bu ayrımda muhatap olarak toplayıcıyı kabul ederek iki piyasa katılımcısı arasındaki yükümlülük paylaşımını şu şekilde düzenlemiştir:

“Bir toplayıcının portföyünde yer alan tesislere ilişkin bu madde kapsamındaki yükümlülüklerin muhatabı ilgili toplayıcıdır. Bununla birlikte, tesisin sahibi olan piyasa katılımcısı da tesise ilişkin dâhilî bilgileri, portföyünde yer aldığı toplayıcıya derhâl bildirmekle yükümlüdür.”

Piyasa katılımcılarının, bu hükümlerde -birinci ve altıncı fıkrada- düzenlenen yükümlülüklerini usulüne uygun olarak yerine getirmemeleri halinde “dâhilî bilgileri kamuya

açıklama yükümlülüğünün ihlali” olarak ifade edilen piyasa bozucu davranışı gerçekleştirdikleri kabul edilir.

Toplayıcı portföyünde yer alan tesislere ilişkin ihlallerde, toplayıcı ile tesisin sahibi olan piyasa katılımcısının sorumluluğu ayrı ayrı değerlendirilir. Tesisin sahibi olan piyasa katılımcısının dâhilî bilgiyi toplayıcıya derhal bildirdiği, ancak toplayıcının söz konusu bilgiyi usulüne uygun olarak kamuya açıklamadığı durumlarda ihlalin sorumlusu toplayıcı olacaktır.

Buna karşılık tesisin sahibi olan piyasa katılımcısının bildirim yükümlülüğünü yerine getirmediği durumlarda, söz konusu piyasa katılımcısı 7. maddenin altıncı fıkrasının son cümlesinde düzenlenen yükümlülüğü ihlal etmiş sayılır. Bu durumda toplayıcı bakımından, bilginin kendisine ulaşmamış olması veya portföyünde yer alan tesislerden bilgi akışını temin etmeye yönelik gerekli tedbirleri almış olması, Yönetmeliğin 13. maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendi uyarınca kusurun derecesi değerlendirilirken göz önünde bulundurulur.

Bunun gibi, piyasa katılımcıları yukarıda “4. Dâhilî Bilgilerin Kamuya Açıklanmasının Geciktirilmesi” başlığında açıklandığı üzere kendi meşru menfaatlerinin zedelenmemesi amacıyla belirli koşulları sağlamak kaydıyla dâhilî bilgilerin kamuya açıklanmasını geciktirebilmektedir. Piyasa katılımcısının bu kararı alması için herhangi bir izin sürecine ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak Kurum, ex-post olarak piyasa katılımcılarının geciktirme sebeplerini incelediğinde kararın yerinde olmadığını değerlendirmesi halinde geciktirme eylemi *dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğünün ihlali* olarak kabul edilebilecektir.

Örnek 25. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması Yükümlülüğünün İhlali Örneği – I

Olay: Bir elektrik üretim şirketi, sahip olduğu büyük bir doğal gaz kombine çevrim santralinde teknik bir arıza nedeniyle üretimin durduğunu sabah saat 09:00’da tespit eder. Ancak şirket, bu bilgiyi Dâhilî Bilgi Platformuna saat 15:00’te bildirir.

Değerlendirme: Arıza bilgisinin öğrenildiği an ile açıklandığı an arasındaki 6 saatlik gecikme, bu konu için Kurul kararında öngörülen süreyi aşmakta ve şirketin bu sürede kendi ticari pozisyonlarını avantajlı hale getirmesine (örneğin fiyat yükseleceği için düşük fiyattan enerji satın almasına) olanak tanımaktadır.

Örnek 26. Dâhilî Bilgilerin Açıklanması Yükümlülüğünün İhlali Örneği – II

Olay: Bir hidroelektrik santralının planlı bakımı normalde pazartesi günü bitecek şekilde duyurulmuştur. Ancak pazar günü yapılan kontrollerde bakımın 3 gün daha uzayacağı kesinleşir. Şirket bu uzama bilgisini pazartesi akşamına kadar kamuoyuyla paylaşmaz.

Değerlendirme: Piyasa katılımcıları pazartesi günü o santralin devreye gireceğini varsayarak işlem yaparken, şirket arzın eksik kalacağını bildiği için haksız rekabet avantajı sağlayabilir.

B. Hükümün Kapsamındaki Kişiler

Dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğü, piyasa katılımcıları için getirilen bir yükümlülüktür. Bu nedenle dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâli, yalnızca piyasa katılımcıları tarafından gerçekleştirilebilecek bir piyasa bozucu davranış türüdür.

Gerçek kişiler ve piyasa katılımcısı olmayan tüzel kişiler, dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâlini niteliği gereği gerçekleştirilemediğinden hükümün kapsamı dışında kalmaktadır.

Yönetmeliğin 8. maddesinin üçüncü fıkrası ile 9. maddesinin üçüncü fıkrasında, dâhilî bilgi suistimali ve piyasa manipülasyonu fiillerinin bir tüzel kişi tarafından işlenmesi halinde ilgili tüzel kişi adına işlem yapma kararına dâhil olan gerçek kişiler hakkında da yaptırım uygulanacağını hükme bağlamıştır. Buna karşılık 7. maddede bu yönde bir hükme yer verilmemektedir. Bu nedenle piyasa katılımcısının, dâhilî bilgilerin kamuya açıklanmasından sorumlu yöneticileri ve çalışanları bu hükümün kapsamında değildir. Bununla birlikte bu kişilerin, söz konusu dâhilî bilginin kamuya açıklanmasına kadarki süre içerisinde dâhilî bilgi suistimali yasağına ilişkin sorumluluğu devam edecektir.

Toplayıcı portföyünde yer alan tesisler bakımından hükümün kapsamına ilgili iki piyasa katılımcısı da girmektedir. Dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğü, 7. maddenin altıncı fıkrası gereği toplayıcıda olmakla birlikte aynı fıkranın son cümlesinde düzenlenen bildirim yükümlülüğü kapsamında tesisin sahibi olan piyasa katılımcısı da dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâlini gerçekleştirebilecektir. Bu durumlarda, söz konusu iki piyasa katılımcısının sorumluluklarının nasıl belirleneceğine yukarıdaki “A. Tanımı” başlığı altında yer verilmektedir.

IV. DÂHİLÎ BİLGİ SUİSTİMALİ

A. Tanımı

Dâhilî bilgi, piyasa katılımcıları arasında bilgi asimetrisi oluşturan bilgidir. Bu bilgiye sahip olunmasından haksız avantaj sağlanması ise piyasa katılımcılarının piyasaya olan güvenine ve piyasanın şeffaflığına zarar verir. Bu nedenle enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda dâhilî bilgi suistimali yasaklanmıştır.

Dâhilî bilgi suistimali, Yönetmeliğin 8. maddesinin birinci fıkrasında üç bent halinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

“Dâhilî bilgiye sahip olan kişilerin;

a) Bu bilgiyi kullanarak, doğrudan veya dolaylı olarak, kendileri veya üçüncü bir taraf hesabına; teklif vermek veya işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek, teklifler arasında bağ kurmak yoluyla veya başka bir suretle bir enerji veya çevre ürününü edinmeleri ya da elden çıkarmaları ve bu fiillere yönelik girişimde bulunmaları,

- b) Bu bilgileri; işlerinin, mesleklerinin veya görevlerinin normal seyri içinde açıklanması durumu hariç olmak üzere, başka herhangi bir kişiye ifşa etmeleri,
- c) Dâhilî bilgiye istinaden, enerji veya çevre ürünlerinin edinilmesi veya elden çıkarılmasına yönelik başka bir kişiye tavsiye veya yönlendirmede bulunmaları
- dâhilî bilgi suistimali sayılır.”

Hüküm, dâhilî bilgi suistimali yasağının üç farklı gerçekleşme biçimini ayrı bentler halinde düzenlemektedir. Hükümün (a) bendinde düzenlenen birinci biçimi, dâhilî bilgiyi kullanarak işlem yapmak veya işlem yapma girişiminde bulunmak şeklindeki davranışları içermekte ve piyasa içinde gerçekleşmektedir.

Bununla birlikte hükümün (b) bendinde düzenlenen ikinci biçimi olan *dâhilî bilgiyi yetkisiz kişilere ifşa etmek* şeklindeki davranış ile (c) bendinde düzenlenen *dâhilî bilgiye istinaden işlem yapması için üçüncü kişilere tavsiye ve yönlendirmede bulunmak* şeklinde davranışlar ise piyasa dışında gerçekleşmektedir. Bu konu, aşağıda “D. Hükümün Kapsamındaki Kişiler” başlığı altında ayrıca incelenecektir. Dâhilî bilgi suistimali yasağının üç farklı biçimi, aşağıda şematik olarak gösterilmektedir.

Tablo 4. Dâhilî Bilgi Suistimali Yasağının Biçimleri		
	Davranış Biçimi	Girişim
Piyasa İçi	Dâhilî bilgiyi kullanarak işlem yapmak	Dâhilî bilgiyi kullanarak işlem yapma girişiminde bulunmak
Piyasa Dışı	Dâhilî bilgiyi yetkisiz kişilere ifşa etmek	-
	Dâhilî bilgiye istinaden işlem yapması için üçüncü kişilere yönlendirmede bulunmak	-

Dâhilî bilgi suistimali yasağı, gerçek veya tüzel kişi tarafından bu bilginin öğrenilmesinden itibaren başlar. Bilginin öğrenilmesinden sonraki süreçte bu bilgiye dayanarak işlem yapmak, üçüncü bir kişiye işlem yapması için tavsiyede bulunmak veya bu bilgiyi yetkisiz kişilere ifşa etmek ilgili kişi için hukukî sorumluluk doğuracaktır.

Bir davranışın, dâhilî bilgi suistimali olarak değerlendirilmesi için ilgili kişi veya üçüncü bir kişinin bundan maddî kazanç sağlamasına gerek bulunmamaktadır. Dâhilî bilgiye sahip olunmasından kaynaklanan bilgi asimetrisinden kendisi veya üçüncü bir kişi lehine fayda sağlanmaya çalışılması, piyasaya olan güveni sarsacağından söz konusu ihlalin tespitinde bu davranışların varlığının tespit edilmesi yeterlidir.

Dâhilî bilgi suistimalinin incelenmesinde, dâhilî bilginin sahibi olan piyasa katılımcısının dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğünü ihlal edip etmediğinin de her bir olayda ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Söz gelimi, bir piyasa katılımcısı sahip olduğu dâhilî bilgiyi henüz kamuya açıklamadan önceki kısa süre içinde bu bilgiye dayanarak işlem yapması halinde

dâhilî bilgi suistimali yasağı ihlal edilmiş, ancak -bilgiyi zamanında kamuya açıklamış olması durumunda- dâhilî bilgileri kamuya açıklama yükümlülüğü ihlal edilmemiştir.

B. Dâhilî Bilgi Suistimali Türleri

1. Dâhilî Bilgiyi Kullanarak İşlem Yapma

Yönetmeliğin 8. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde söz konusu davranış biçimi şu şekilde düzenlenmiştir:

“Dâhilî bilgiye sahip olan kişilerin ... bu bilgiyi kullanarak, doğrudan veya dolaylı olarak, kendileri veya üçüncü bir taraf hesabına; teklif vermek veya işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek, teklifler arasında bağ kurmak yoluyla veya başka bir suretle bir enerji veya çevre ürününü edinmeleri ya da elden çıkarmaları ve bu fiillere yönelik girişimde bulunmaları ... dâhilî bilgi suistimali sayılır.”

Dâhilî bilgi suistimalinin bu biçiminin tanımlanması için söz konusu davranışı oluşturan aşağıdaki üç unsurun açıklanması gerekir. Bu unsurlar;

(i) Enerji veya çevre ürününe ilişkin teklif vermek veya işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek, teklifler arasında bağ kurmak yoluyla veya başka bir suretle elden çıkarılması ve bu fiillere yönelik girişimde bulunulması.

(ii) Kendileri veya üçüncü bir taraf hesabına kullanmak.

(iii) Doğrudan veya dolaylı olarak kullanmak.

Bu unsurlar, aşağıda ayrı başlıklar halinde incelenecektir.

a. Enerji veya Çevre Ürününe İlişkin Teklif Vermek veya İşlem Yapmak ve Bu Fiillere Yönelik Girişimde Bulunmak

Dâhilî bilgi suistimalinin ilk biçiminin birinci unsurunu teşkil eden;

“teklif vermek veya işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek, teklifler arasında bağ kurmak yoluyla veya başka bir suretle bir enerji veya çevre ürününü edinmeleri ya da elden çıkarmaları ve bu fiillere yönelik girişimde bulunmaları”

ifadesi enerji piyasaları veya çevresel piyasalarda teklif verme veya işleme girme süreçlerinin bir parçasını oluşturan her türlü eylemi kapsar.

Dâhilî bilgi suistimali yasağının ihlal edildiğinin tespitinde öznal koşullar dikkate alınmaz. Diğer bir ifadeyle piyasa katılımcısının dâhilî bilgi suistimali yasağını kasten ya da ihmâlî bir davranış ile ihlal etmiş olması, ihlalin tespiti bakımından önem arz etmemektedir. Bu yönüyle dâhilî bilgi suistimalinin bu biçimi yapma şeklindeki (müspet) eylemlerin yanında, yapmama (menfî) şeklindeki eylemleri de kapsamına alır. Söz gelimi, bir piyasa katılımcısının iptal edeceği bir işlemini, dâhilî bilginin edinmesinden sonra iptal etmekten vazgeçmesi şeklindeki davranış, yapmama (menfî) şeklinde bir eylem olarak kabul edilecektir.

Diğer bir husus, bu yasağın ihlal edilmesi için söz konusu davranışlarla amaçlanan sonucun gerçekleşmiş olması şart olmayıp piyasa katılımcısının yukarıda sayılan eylemleri

gerçekleştirmeye yönelik girişimde bulunması ihlalin gerçekleşmesi için yeterlidir. Nitekim hükümde *bu fiillere yönelik girişimde bulunmanın* da yasağın ihlali olarak kabul edileceği açıkça düzenlenmiştir.

Örnek 27. Enerji veya Çevre Ürünlerine İlişkin Teklif Sunulması, İşlem Yapılması veya Bu Fiillere Yönelik Girişimde Bulunulması Örneği - I

Olay: B Elektrik Üretim Şirketi, planlı bakıma aldığı santralinin Cumartesi günü devreye gireceğini daha önce Dâhilî Bilgi Platformunda duyurmuştur. Ancak Cuma günü yapılan son kontrollerde bakımın 4 gün daha uzayacağı kesinleşir. Şirket yetkilileri, bakım bilgisini Cuma güncellemek yerine Pazartesi gününü beklerler. B Elektrik Üretim Şirketi ile yakın ilişkileri bulunan (C) şirketi, bilginin sızdırılması ile bu bilgidenden haberdar olarak henüz kamuya açıklanmayan bu bilgiye istinaden gün öncesi piyasasında teklif vermiştir.

Değerlendirme: Piyasa katılımcıları, Cumartesi günü o santralin devreye gireceğini varsayarak arz-talep dengesi kurmuş ve fiyat teklifi vermişlerdir. Mevcut bir dâhilî bilginin (bakım takvimi) değişmesi durumu da yeni bir dâhilî bilgidir ve derhal güncellenmelidir. Bilginin geciktirilmesi/saklanması, diğer piyasa katılımcılarının eksik/yanıltıcı veriyle işlem yapmasına neden olur. (C) şirketinin, bu bilgiye istinaden teklif vermesi dâhilî bilgi suistimali olarak değerlendirilir.

Örnek 28. Enerji veya Çevre Ürünlerine İlişkin Teklif Sunulması, İşlem Yapılması veya Bu Fiillere Yönelik Girişimde Bulunulması Örneği - II

Olay: Bir elektrik üretim şirketi, santrallerinden birinde plansız bir kesinti meydana geldiğini öğrenmiştir. Söz konusu bilgi henüz kamuya açıklanmamıştır. Şirket, bu bilgiye dayanarak gün içi piyasasında elektrik satın alır ve yaklaşan arz düşüşüne karşı pozisyon alarak olası fiyat artışından korunmayı amaçlar.

Değerlendirme: Plansız kesinti bilgisi, kamuya açıklanmamış olması ve piyasa fiyatlarını etkileyebilecek nitelik taşıması nedeniyle dâhilî bilgi kapsamındadır. Şirketin, bu bilgiyi kamuya açıklanmadan önce kullanarak gün içi piyasasında elektrik satın alması, dâhilî bilgiyi kendi lehine kullanarak işlem yapmak anlamına gelir.

Örnek 29. Olağan İşlem Örüntüsünden Sapma Teşkil Eden Teklif Davranışına İlişkin Değerlendirme Örneği

Olay: Bir kişi, kamuya henüz açıklanmamış bir üretim tesisindeki plansız kesinti bilgisini öğrenmiştir. Bu bilgi, ilgili teslimat dönemlerindeki fiyatları etkileyebilecek niteliktedir. Kişi, bu bilgiyi öğrendikten sonra, kesintiden etkilenmesi beklenen saatlik kontratlarda normalden daha agresif teklifler vermiş, ardından bu tekliflerin bir kısmını kısa süre içinde iptal etmiştir.

Değerlendirme: Kamuya açıklanmamış plansız kesinti bilgisi, fiyatları etkileyebilecek nitelikte olduğundan dâhilî bilgi kapsamında değerlendirilir. Bu bilgiyi öğrendikten sonra, kişinin ilgili ürünlerde normal işlem davranışından farklı şekilde teklif vermesi, dâhilî bilginin kullanıldığı şüphesi bulunmaktadır.

Özellikle fiyatı etkileyebilecek nitelikte tekliflerin verilir kısa süre içinde iptal edilmesi, piyasada yanıltıcı bir görünüm yaratacaktır. Bu durum, diğer piyasa katılımcılarını etkileyerek fiyat oluşum sürecini bozar.

Bu nedenle, somut olayın özelliklerine göre bu tür davranışlar, dâhilî bilginin suistimali ve piyasa bozucu eylem kapsamında değerlendirilebilir.

b. Kendileri veya Üçüncü Bir Taraf Hesabına Kullanmak

Dâhilî bilgi suistimalinin ilk biçiminin ikinci unsuru, piyasa katılımcısının ilk unsorda sayılan eylemleri kendisi veya üçüncü taraf hesabına gerçekleştirmesidir. Bu unsur, dâhilî bilgi suistimali yasağının kapsamını genişleterek piyasa katılımcısının gerçekleştirdiği işlem ve eylemleri yalnızca kendi hesabına değil, üçüncü bir taraf hesabına yapması durumunda da bu yasağın ihlal edilmiş sayılacağını düzenlemektedir.

Enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda, enerji ve çevre ürünlerini edinmek ya da elden çıkarmak için dâhilî bilgiyi kullanan gerçek kişiler, genellikle iş sözleşmesinden kaynaklanan temsil yetkisine dayanarak işvereni olan piyasa katılımcısı- hesabına işlem yapar. Bunun gibi, piyasa katılımcısının, portföy yönetimini bir başka tüzel kişiye bırakmış olması da ihtimal dâhilindedir. Dâhilî bilgi suistimalinin ilk biçiminin ikinci unsuru gereği, dâhilî bilgi suistimalini oluşturan eylemlerin üçüncü taraf hesabına gerçekleştirilmesi durumunda da dâhilî bilgi suistimali yasağı ihlal edilmiş olduğundan gerçek ve tüzel kişilerin, ilgili piyasa katılımcısı hesabına gerçekleştirdikleri eylemler de ihlal kapsamında değerlendirilecektir.

Üçüncü bir taraf hesabına işlem yapma fiili, bir aracılık işlemi şeklinde de ortaya çıkabilir. Bu durum, piyasa katılımcısının enerji veya çevre ürününü ana şirketi (veya hissedarı) hesabına satın alması veya bir yönetim sözleşmesinden doğan yükümlülükleri yerine getirmek amacıyla işlem yapması gibi durumlarda ortaya çıkabilir.

c. Doğrudan veya Dolaylı Olarak Kullanmak

Dâhilî bilgi kullanılarak enerji ve çevre ürünlerine ilişkin teklif verilmesi, bu ürünlerin elde edilmesi veya elden çıkarması ya da bunlara yönelik girişimde bulunması doğrudan veya dolaylı olarak gerçekleştirilebilir.

Dâhilî bilgi suistimalinin doğrudan veya dolaylı olarak gerçekleştirilebilmesi, yasağın kapsamını genişleterek dâhilî bilginin piyasaya farklı yollarla yansımaları ve dolayısıyla piyasaya olan güvenin sarsılmasının engellenmesini amaçlar.

Doğrudan kullanım, dâhilî bilgiye sahip olan kişinin enerji veya çevre ürününe ilişkin bizzat kendisinin teklif vermesi, elde etmesi veya elden çıkarması ya da bunlara yönelik girişimde bulunması durumunda gerçekleşir. Dolaylı kullanım ise dâhilî bilgiye sahip olan kişinin, işlemi üçüncü bir taraf -örneğin; bağlı olduğu şirket veya başka bir piyasa katılımcısı- aracılığıyla yapması durumunda gerçekleşir.

Dâhilî bilgiye sahip olan bir tüzel kişinin, bilginin ilgili olduğu enerji ve çevre ürünlerine ilişkin işlemi, üzerinde yasal yönetim yetkisine sahip olmadığı ana şirket veya hissedarı

aracılığıyla yapması dâhilî bilginin dolaylı kullanımı olarak değerlendirilir. Bunun gibi dâhilî bilgiye sahip olan ana şirketin talimatı üzerine bağlı şirketin kendi adına ve hesabına ilgili enerji ve çevre ürünlerine ilişkin işlem yapması, dâhilî bilginin ana şirket tarafından dolaylı olarak kullanıldığı şeklinde değerlendirilir. Bu değerlendirmede, bağlı şirketin kendisine gelen talimatın dâhilî bilgiye dayanılarak verildiğinden haberdar olup olmadığına ilişkin bilgi önem arz etmemektedir.

Örnek 30. Dâhilî Bilginin Dolaylı Kullanım Örneği

Olay: Büyük bir üretim şirketinde görev yapan (A), henüz kamuya açıklanmamış bir şebeke arızasının belirli bölge ve teslimat dönemlerini etkileyeceğini öğrenir. (A) bu bilgiyi, aynı grup bünyesindeki diğer bir şirketle paylaşır. Bilgiyi alan şirket, bu bilgiye istinaden ilgili bölge ve dönemlerde işlem yapar.

Değerlendirme: Kamuya açıklanmamış şebeke arızası bilgisi, fiyatları etkileyebilecek nitelikte olduğundan dâhilî bilgi kapsamında değerlendirilir. Bu bilginin grup içindeki veya ilişkili taraflarla paylaşılması ve sonrasında bu bilgiyle uyumlu işlemler yapılması, dâhilî bilginin dolaylı kullanımı olarak değerlendirilir.

2. Dâhilî Bilgiyi İfşa Etme

Dâhilî bilgi suistimalinin ikinci biçimi, dâhilî bilgiye sahip olan kişilerin bu bilgiyi başka herhangi bir kişiye ifşa etmesidir. Yönetmeliğin 8. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde söz konusu davranış biçimi şu şekilde düzenlenmiştir:

“Dâhilî bilgiye sahip olan kişilerin ... bu bilgileri; işlerinin, mesleklerinin veya görevlerinin normal seyri içinde açıklanması durumu hariç olmak üzere, başka herhangi bir kişiye ifşa etmeleri ... dâhilî bilgi suistimali sayılır.”

Dâhilî bilgi suistimalinin bu biçiminin tanımlanması için söz konusu davranışı oluşturan aşağıdaki iki unsurun açıklanması gerekir. Bu unsurlar;

- (i) Dâhilî bilginin başka herhangi bir kişiye ifşa edilmesi,
- (ii) İfşanın işinin, mesleğinin veya görevinin normal seyri içinde yapılmamış olması.

Bu iki unsur, aşağıda ayrı başlıklar halinde incelenecektir.

a. Dâhilî Bilginin Başka Herhangi Bir Kişiye İfşa Edilmesi

Dâhilî bilgi suistimalinin ikinci biçiminin birinci unsurunu teşkil eden dâhilî bilginin başka herhangi bir kişiye ifşa edilmesi, dâhilî bilginin Yönetmeliğin 7. maddesine ve Kurul kararına uygun şekilde kamuya açıklanmasından önceki süreçte ifşa edilmesini ifade etmektedir.

Dâhilî bilgi suistimalinin bu biçiminde yasaklanan temel eylem, dâhilî bilginin kamuya açıklanmasından önce ifşa edilmesidir. İfşanın sonucunda herhangi bir kişinin bu bilgiyi fiilen elde edip etmediği veya elde eden üçüncü kişinin bu bilgiye dayanarak herhangi bir işlem tesis edip etmediği önemli değildir.

Diğer yandan ifşanın yapılma şekli veya ifşada kullanılan iletişim yöntemine ilişkin herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Dolayısıyla dâhilî bilginin kamuya açıklanmasından önceki süreçte herhangi bir biçim ve iletişim yöntemiyle yapılan ifşa eylemi yasağın kapsamındadır.

Bununla birlikte ifşa eyleminin bir kişiye yapılması, ihlalin gerçekleşmesi için yeterlidir. Dâhilî bilginin yalnızca bir kişiye yapılması ile birden fazla kişiye yapılması, dâhilî bilgi suistimalinin bu biçiminde öngörülen yasağın ihlalinin tespiti bakımından önem arz etmemektedir.

b. Ifşanın İşinin, Mesleğinin veya Görevinin Normal Seyri İçinde Yapılmamış Olması

Dâhilî bilginin, kamuya açıklanmasından önceki süreçte herhangi bir kişiye ifşa edilmesinin dâhilî bilgi suistimali oluşturmamasının istisnası, dâhilî bilgi sahibinin bu eylemi işinin, mesleğinin veya görevinin normal seyri içinde açıklaması durumudur. Bu durumda ilgili kişinin dâhilî bilgi suistimali yasağını ihlal etmediği kabul edilecektir.

Dâhilî bilginin işin, mesleğin veya görevin normal seyri içinde açıklanmış olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapılırken ifşa eylemini gerçekleştiren kişinin bu eyleminin şirket içinde önceden tanımlanmış bir iş akışını takip edip etmediği veya bu eylemin ilgili kişinin görev tanımının yer aldığı şirket içi düzenlemeye veya iş sözleşmesine dâhil olup olmadığı göz önünde bulundurulur.

Bununla birlikte dâhilî bilgiyi ifşa eden kişinin bu eylemi kişisel bir menfaat gözeterek gerçekleştirmesi halinde söz konusu eylem, bu unsura ilişkin başkaca bir incelemeye gerek kalmaksızın doğrudan dâhilî bilgi suistimali yasağının ihlali olarak değerlendirilir.

Örnek 31. Ifşanın İşinin, Mesleğinin veya Görevinin Normal Seyri İçinde Yapılmamış Olması Örneği - I

Olay: Bir enerji iletim şirketinde çalışan üst düzey bir mühendis, bölgedeki ana trafo merkezinde yapılacak ve enerji akışını kısıtlayacak kritik bir revizyon çalışmasının tarihini, resmi makamlarca onaylanıp duyurulmadan bir gün önce, eski iş arkadaşı olan bir serbest ticaret şirketi sahibine iletişim kanalları üzerinden gönderir.

Değerlendirme: Bu bir ifşa ihlalidir. Dâhilî bilgi, tüm piyasa katılımcılarına aynı anda ve eşit şekilde ulaşmalıdır. Bilginin resmi kanallar dışında üçüncü şahıslara sızdırılması, o kişiye haksız bir rekabet avantajı sağlar. Bu durum hem sızdıran hem de bu bilgiyi kullanan kişi için yasal sorumluluk doğurur.

Örnek 32. Ifşanın İşinin, Mesleğinin veya Görevinin Normal Seyri İçinde Yapılmamış Olması Örneği – II

Olay: Büyük bir enerji grubunun yöneticisi, şirketin stratejik bir depolama tesisindeki kapasite kısıtını resmi kanallardan duyurmadan önce, bir akşam yemeğinde eski iş arkadaşı olan başka bir ticaret uzmanına bahseder.

Değerlendirme: Dâhilî bilgi, tüm piyasaya aynı anda duyurulmalıdır. Bilginin kamuya açıklanmadan önce üçüncü şahıslarla paylaşılması dâhilî bilgi suistimali yasağının ihlali oluşturur.

3. Dâhilî Bilgiye Dayanarak Üçüncü Kişilere Tavsiye ve Yönlendirmede Bulunma

Dâhilî bilgi suistimalinin üçüncü biçimi, dâhilî bilgiye dayanarak üçüncü kişilere tavsiye ve yönlendirmede bulunulmasıdır. Yönetmeliğin 8. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde söz konusu davranış biçimi şu şekilde düzenlenmiştir:

“Dâhilî bilgiye sahip olan kişilerin ... dâhilî bilgiye istinaden, enerji veya çevre ürünlerinin edinilmesi veya elden çıkarılmasına yönelik başka bir kişiye tavsiye veya yönlendirmede bulunmaları... dâhilî bilgi suistimali sayılır.”

Dâhilî bilgi suistimalinin bu biçimi, dâhilî bilgiye sahip olan kişinin bu bilgiye dayanarak bilginin ilgili olduğu enerji veya ürünlerine ilişkin işlem yapmasına yönelik üçüncü bir kişiye, doğrudan veya dolaylı bir işaret vermek amacıyla gerçekleştirilen her türlü davranışı kapsar.

Diğer yandan bu biçim kapsamına giren eylemlerde dâhilî bilginin kendisinin üçüncü kişiye aktarılması aranmaz. Dâhilî bilgiye sahip olan kişi tarafından bilginin ilgili olduğu enerji veya çevre ürünlerine ilişkin işlem yapılmasına yönelik üçüncü bir kişiye bir işaret verilmiş olması, hükmün ihlalinin tespiti için yeterlidir. Bunun gibi, ihlalin tespiti bakımından tavsiye veya yönlendirmede bulunulan kişinin, bu tavsiye doğrultusunda herhangi bir işlem ya da eylemde bulunup bulunmadığı da önem arz etmemektedir.

Örnek 33. Dâhilî Bilgiye Dayanarak Üçüncü Kişilere Tavsiye ve Yönlendirmede Bulunma Örneği

Olay: İletim planlama biriminde görevli bir çalışan, kamuya açıklanmamış bir iletim arızasının belirli bir bölge ve zaman diliminde kapasiteyi daraltacağını öğrenir. Bu bilgiye dayanarak ticari faaliyette bulunan bir üçüncü kişiye piyasada işlem yapmasının uygun olabileceği yönünde yönlendirmede bulunur. Bu yönlendirme, iletim arızasının etki etmesinin beklendiği dönemlerle sınırlıdır.

Değerlendirme: Kamuya açıklanmamış iletim arızası bilgisi dâhilî bilgi niteliğindedir. Bu bilgiye sahip bir kişinin, doğrudan işlem yapmasa dahi üçüncü bir kişiyi işlem yapmaya yönlendirmesi, dâhilî bilginin dolaylı kullanımı olarak değerlendirilir.

Yönlendirme sonrasında üçüncü kişinin ilgili dönemlerde ve beklenen fiyat etkisiyle uyumlu şekilde işlem gerçekleştirmesi, özellikle zamanlama ve işlem yönü itibarıyla örtüşme bulunması hâlinde, dâhilî bilgi suistimali kapsamında değerlendirilir.

Örnek 34. Kamuya Açıklanmamış Üretim Kesintisi Bilgisine Dayalı Yönlendirme Örneği

Olay: Bir üretim şirketinde görev yapan ve kamuya açıklanmamış bir üretim kesintisinin belirli teslimat dönemlerinde arz daralmasına yol açacağını bilen bir kişi, kendisi doğrudan işlem yapmamakla birlikte üçüncü kişilere ilgili dönemler için alım veya satım yönünde işlem yapması

telkininde bulunur. Yapılan yönlendirme, yalnızca söz konusu kesintiden etkilenmesi beklenen ürün ve saatlerle sınırlıdır.

Değerlendirme: Üretim kesintisine ilişkin kamuya açıklanmamış bilgi, fiyat oluşumunu etkileyebilecek nitelikte olduğundan dâhilî bilgi kapsamındadır. Bu bilgiye sahip kişinin, üçüncü kişilere belirli teslimat dönemleri için işlem yapması yönünde telkinde bulunması, dâhilî bilgi suistimali anlamına gelebilecektir.

Yönlendirme sonrasında üçüncü kişilerin işlem davranışlarının, kesintinin muhtemel fiyat etkisiyle zamanlama ve yön bakımından örtüşmesi hâlinde, söz konusu fiil dâhilî bilgi suistimali yasağının ihlali kapsamında değerlendirilir.

C. Dâhilî Bilgi Suistimali Göstergeleri

Kurum, dâhilî bilgi suistimali ve dâhilî bilgi suistimali girişimi yasağı ihlallerini değerlendirirken aşağıda yer alan başlıklarda sayılan göstergeleri göz önünde bulundurur. Kurum tarafından bu ihlallere ilişkin yapılacak değerlendirmelerde dikkate alınacak göstergeler, sayılanlarla sınırlı olmayıp bu tür işaretlere örnek olarak verilmektedir.

Bununla birlikte şüpheli teklif veya işlemlere ilişkin incelemelerde aşağıda sayılan göstergelerden herhangi birinin varlığı, tek başına söz konusu davranışın doğrudan ihlal olarak değerlendirilmesine yol açmayacak olup söz konusu göstergeler her bir olay özelinde yapılacak Kurum inceleme ve değerlendirmelerine birer ispat aracı olarak kaynaklık edecektir.

Söz konusu göstergeler aşağıda iki başlık altında incelenmektedir. *Temel gösterge örnekleri* başlıklı ilk bölümde dâhilî bilgi suistimali ve dâhilî bilgi suistimali girişimine dair ilgili değişkenler, davranışlar veya teşhis edici işaretlerden oluşan temel gösterge örneklerine yer verilmektedir. *Kompleks uygulama örnekleri* başlığında ise tipik olarak farklı temel göstergeleri bir araya getiren karmaşık dâhilî bilgi suistimali uygulamalarına bazı örnekler verilmektedir.

1. Muhtemel Dâhilî Bilgi Suistimali Sinyalleri

Dâhilî bilgi suistimali ve dâhilî bilgi suistimali girişimine ilişkin aşağıda sayılan temel göstergeler, bunlarla sınırlı olmayıp örnekleme yoluyla sayılmaktadır. Aşağıda yer alan göstergeler birden fazla dâhilî bilgi suistimali için gösterge niteliğinde olabilir. Burada, ilgili davranışın gerçekleştiği koşullar, işlemi gerçekleştiren kişinin niyeti gibi diğer bileşenler de göz önünde bulundurularak sonuca varılır. Bu göstergeler, her bir olay özelinde Kurum tarafından ayrı ayrı değerlendirilecektir.

a) İşlem hacimlerindeki olağandışı değişiklikler: Dâhilî bilgi niteliğindeki bir durum ve olayın kamuya açıklanmasından veya gerçekleşmesinden önce işlem hacimlerinde gözlemlenen farklı ve/veya ani değişiklikler, dâhilî bilgi suistimali veya dâhilî bilgi suistimali girişimi için gösterge kabul edilebilir. Bu göstergeye örnek olarak şu durumlar gösterilebilir:

- Bir veya birlikte hareket eden birden fazla piyasa katılımcısı tarafından gerçekleştirilen işlemlerin veya sunulan tekliflerin, dâhilî bilginin kamuya açıklanmasından önceki kısa bir zamanda yoğunlaşması.

- Bir piyasa katılımcısının kendi tesislerindeki bir arıza bilgisini henüz kamuya açıklamadan önce, bu bilgiden etkilenecek enerji ve çevre ürünlerine ilişkin yüksek hacimli işlemler gerçekleştirilmesi.

b) Fiyatlardaki olağandışı değişiklikler: Dâhilî bilginin açıklanmasından önce fiyatlarda gözlemlenen farklı ve/veya ani değişiklikler, dâhilî bilgi suistimali veya dâhilî bilgi suistimali girişimi için gösterge kabul edilebilir. Bu göstergeye örnek olarak şu durumlar gösterilebilir:

- Fiyat değişimlerinin hızının veya farkların büyüklüğünün, piyasadaki mevcut bilgiler ve temel piyasa dinamikleriyle açıklanamaması.

- Fiyatlarda gözlemlenen farklı ve/veya ani değişikliklerin, dâhilî bilginin açıklanmasından hemen önce gerçekleşmesi.

c) Olağan işlem profilindeki değişiklikler: Dâhilî bilginin açıklanmasından önce piyasa katılımcısının olağan işlem profilinden sapması, dâhilî bilgi suistimali veya dâhilî bilgi suistimali girişimi için gösterge kabul edilebilir. Bu göstergeye örnek olarak şu durumlar gösterilebilir:

- Piyasa katılımcısının, olağan işlem profilinden farklı olarak teklif defterinin alış veya satış tarafında aniden çok büyük bir paya sahip olması.

- Piyasa katılımcısının, günlük işlem hacminin önemli bir kısmını oluşturan tekliflerini kısa süre içerisinde iptal etmesi veya değiştirmesi.

- Piyasa katılımcısı tarafından sahip olduğu pozisyonların kısa süre içerisinde tam tersi yöne çevrilmesi.

ç) Olağandışı kâr elde edilmesi: Dâhilî bilginin açıklanmasından önce piyasa katılımcısının belirli enerji ve çevre ürünlerinde pozisyon alması veya mevcut pozisyonunda değişikliğe gitmesi ve bu değişikliklerden kâr elde etmesi, dâhilî bilgi suistimali veya dâhilî bilgi suistimali girişimi için gösterge kabul edilebilir.

d) Dâhilî bilginin kamuya açıklanması yükümlülüğünün ihlali: Piyasa katılımcısının dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünü ihlal etmesi, dâhilî bilgi suistimali veya dâhilî bilgi suistimali girişimi için gösterge olarak kabul edilebilecektir.

2. Çeşitli Uygulama Tipleri

Dâhilî bilgi suistimali veya dâhilî bilgi suistimali girişimine ilişkin tipik olarak farklı temel göstergeleri bir araya getiren karmaşık dâhilî bilgi suistimali uygulamalarına dair aşağıda bazı örnekler verilmektedir:

a) Önceden işlem yapma veya pozisyon alma: Piyasa katılımcılarının portföyünü profesyonel olarak yönetmekle yetkilendirilen kişinin, kendisiyle anlaşmalı piyasa

katılımcısının bekleyen bir teklifine ilişkin kamuya açıklanmamış bir bilgiyi kullanarak ilgili piyasa katılımcısının teklifinden önce kendisi adına işlem yapmasıdır.

Piyasa katılımcılarının bekleyen tekliflerine ilişkin olarak anlaşmalı olduğu profesyonel portföy yönetim hizmeti veren kişilere ilettikleri bilgiler, Yönetmelik kapsamında potansiyel birer dâhilî bilgidir. Bu tür bilgiler potansiyel olarak önceden işlem yapma veya pozisyon alma piyasa bozucu davranışının gerçekleştirilmesinde kullanılabilir.

Bu bağlamda, profesyonel portföy yönetim hizmeti veren kişilerin söz konusu bilgilere dayanarak kendileri adına işlem yapmaları, dâhilî bilgi suistimali yasağının ihlali oluşturacaktır. Aşağıda yer alan göstergelerin bulunması bu ihlale işaret edebilecektir:

- Zaman yakınlığı: Profesyonel portföy yönetim hizmeti veren kişinin kendi teklifinin, hizmet vermek üzere anlaşmalı olduğu piyasa katılımcısının teklifinden hemen önce girilmesi.

- Daha iyi fiyat: Profesyonel portföy yönetim hizmeti veren kişilerin teklifinin, hizmet vermek üzere anlaşmalı olduğu piyasa katılımcısının teklifiyle aynı veya daha iyi bir fiyattan verilmesi.

- Potansiyel kâr: İşlemden sonra pozisyonun tersine çevrilerek kâr elde edilmeye çalışılması.

- Tekrar: Bu tarzdaki tekrarlanan işlemler daha şüpheli olup, gerçek tesadüf olma olasılığı daha düşüktür.

b) Çoklu işlem yapma: Bu uygulama, bir teklifin sunulması için tek bir işlem yeterliken bunun birden fazla işlemle yapılmasıdır. Örneğin; profesyonel portföy yönetim hizmeti veren kişilerin, hizmet vermek üzere anlaşmalı olduğu piyasa katılımcısının teklifini doğrudan piyasada sunmak yerine, önce kendi adına işlem yaparak bu işlemi -üzerine kâr marjı ekleyerek- hizmet vermek üzere anlaşmalı olduğu piyasa katılımcısına satmasıdır. Bu durum, genellikle profesyonel portföy yönetim hizmeti veren kişilerin kendi adlarına gerçekleştirdikleri benzer fiyat ve miktardaki işlemlerin takip edilmesiyle tespit edilebilir.

D. Hükmün Kapsamındaki Kişiler

Dâhilî bilgi suistimali yasağı, beş temel kategorideki dâhilî bilgiye sahip olan gerçek ve tüzel kişileri kapsamaktadır. Bu kategoriler, Yönetmeliğin 8. maddesinin ikinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir:

“(2) Dâhilî bilgi suistimaline ilişkin yükümlülüklerin muhatabı, dâhilî bilgiye sahip olan aşağıdaki kişilerdir:

- a) Piyasa katılımcısının yöneticileri.
- b) Piyasa katılımcısında pay sahibi olanlar.
- c) Bir işin veya mesleğin icrası ya da bir görevin ifası kapsamında bu bilgiye sahip olan kişiler.
- ç) Böyle bir bilgiyi suç teşkil eden bir yolla edinen kişiler.

d) Sahip olduğu bilginin dâhilî bilgi olduğunu bilen veya bilmesi gereken kişiler.”

Hükmün son bendinde düzenlenen “sahip olduğu bilginin dâhilî bilgi olduğunu bilen veya bilmesi gereken kişiler” şeklindeki kategori ile dâhilî bilgi suistimali yasağı için piyasa katılımcıları ve onlar adına hareket eden kişileri aşan daha geniş bir kişi kapsamı belirlenmiştir.

Dâhilî bilgi suistimali eyleminin bir tüzel kişi tarafından gerçekleştirilmesi halinde ilgili gerçek kişiye de yaptırım uygulanacağı husus, Yönetmeliğin 8. maddesinin üçüncü fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir:

“Dâhilî bilgi suistimali fiilinin bir tüzel kişi tarafından işlenmesi hâlinde ilgili tüzel kişi adına işlem yapma kararına dâhil olan gerçek kişiler hakkında da yaptırım uygulanır.”

Bu durum, piyasa katılımcıları adına hareket eden ticaret operasyonları çalışanlarına özel bir sorumluluk yüklemekte ve piyasa katılımcısı tarafından şirket içerisinde dâhilî bilgilere ilişkin bilgi akışının önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde yönetilmesi amacıyla gerekli uyum tedbirleri alınmasının önemine işaret etmektedir.

V. PİYASA MANİPÜLASYONU

A. Tanımı

Enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda, ticaretin güvenilir ve adil bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bu piyasalardaki her türlü manipülatif eylemin yasaklanması gerekir. Bu amaçla Yönetmelik, enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda piyasa manipülasyonunu ve piyasa manipülasyonu girişimini açık bir şekilde yasaklamıştır. Söz konusu yasaklamanın düzenlendiği Yönetmeliğin 9. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında piyasa manipülasyonunu ve girişimini şu şekilde tanımlanmaktadır.

“(1) Enerji veya çevre ürünleriyle ilgili olarak;

a) Bu ürünlerin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili yanlış veya yanıltıcı işaretler veren ya da verebilecek şekilde,

b) Haklı bir gerekçeye ve genel kabul görmüş piyasa uygulamalarına dayanmadığı sürece, tek başına ve diğer kişilerle işbirliği içinde, bu ürünlerin fiyatlarını yapay bir seviyeye taşıyan veya taşıyabilecek şekilde,

c) Bir tertip kurmak suretiyle veya aldatıcı ya da hileli diğer bir yolla bu ürünlerin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya verebilecek şekilde,

ç) Piyasanın veya piyasa kurallarının suistimal edilmesi suretiyle piyasanın ya da diğer piyasa katılımcılarının zararına olacak şekilde,

teklif vermek, işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek veya teklifler arasında bağ kurmak yahut başka herhangi bir davranışta bulunmak ve bu fiillere yönelik girişimlerde bulunmak piyasa manipülasyonu sayılır.

(2) İnternet dâhil olmak üzere medya organları aracılığıyla ya da başka bir yolla enerji veya çevre ürünlerinin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili olarak yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yaymak ve buna yönelik girişimlerde bulunmak da piyasa

manipülasyonu sayılır. Bu fiilin işlenmiş sayılabilmesi için, bilgiyi yayan kişi, bilginin yanlış veya yanıltıcı olduğunu bilen veya bilmesi gereken bir kişi olmalıdır.”

Hükümde, piyasada gerçekleştirilen manipülatif davranışlar ile bu davranışlara girişim şeklindeki davranışların her ikisi de piyasa manipülasyonu olarak tanımlanmıştır. Söz konusu iki davranışa ilişkin yasaklamanın ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

Piyasa manipülasyonu yasağında temel unsur, davranışın piyasa üzerindeki etkisi veya piyasayı etkileme olasılığıdır. Bununla birlikte piyasa manipülasyonuna girişim yasağındaki temel unsur davranışın piyasa üzerindeki etkisi değil, davranış arkasındaki niyettir.

Piyasa manipülasyonu yasağında niyet unsuru bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu davranışın kasıtlı olup olmadığı yasağın ihlalinin tespitinde önem taşımamaktadır. Söz gelimi, gün içi piyasasında hatalı olarak sunulan bir teklifin, piyasa üzerindeki etkisinin veya etkileme olasılığının tespit edilmesi halinde bu davranış, somut olayın şartlarına göre, piyasa manipülasyonu yasağının ihlali olarak değerlendirilebilir.

Yönetmeliğin 9. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen;

“...teklif vermek, işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek veya teklifler arasında bağ kurmak yahut başka herhangi bir davranışta bulunmak ve bu fiillere yönelik girişimlerde bulunmak piyasa manipülasyonu sayılır.”

hükmünde yer alan “başka herhangi bir davranışta bulunmak” ibaresi bir ya da birden fazla enerji veya çevre ürününe ilişkin teklif ve işlemlerle ilgili öncesinde sayılan davranışlar dışında bu ürünlere ilişkin piyasada gerçekleştirilen teklif ve işlemlerle ilgili her türlü eylemi kapsamaktadır. Ancak bu eylemler, her durumda yalnızca piyasa katılımcıları tarafından gerçekleştirilebilen ve piyasa içerisinde meydana gelen durum ve olayları kapsar.

Piyasa manipülasyonuna girişim yasağında, davranışın piyasaya etkisi yerine kişinin davranışının arkasında yatan niyet göz önünde bulundurulur. Bu bağlamda, davranışın arkasında piyasa manipülasyonu niyeti bulunmakla birlikte davranış, piyasa üzerinde herhangi bir etki oluşturmada dahi piyasa manipülasyonuna girişim yasağının ihlali oluşturur.

Söz gelimi, bir piyasa katılımcısının spot doğal gaz piyasasına sunmak üzere Sürekli Ticaret Platformu (STP)’na sunduğu bir alış teklifi, teknik bir sorun nedeniyle teklif defterinde yer almasa dahi piyasa katılımcısının bu teklifi sunmasının arkasında piyasa manipülasyonu niyetinin varlığına dair bir tespit bulunması halinde bu davranış, piyasa manipülasyonuna girişim yasağının ihlali olarak değerlendirilebilecektir.

Piyasa manipülasyonu veya piyasa manipülasyonuna girişim yasağının tespitinde, davranış gerçekleştirilen kişinin bu eyleminden bir menfaat elde etmediği hususu önem taşımamaktadır. Bununla birlikte söz konusu davranıştan bir menfaat temin edilmesi veya zarara sebebiyet verilmesi hâlinde bu husus, ilgili kişiye uygulanacak idarî para cezası tutarının belirlenmesinde dikkate alınacaktır.

Piyasa manipölasyonu olarak tanımlanan davranışlar Yönetmelikte temel olarak beş kategori altında sınıflandırılmıştır. Bunlar;

(i) Yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya verebilecek teklif sunmak ya da işlem yapmak,

(ii) Tek başına ve/veya diğer kişilerle iş birliği içinde, bu ürünlerin fiyatlarını yapay bir seviyeye taşıyan veya taşıyabilecek şekilde teklif sunmak ya da işlem yapmak,

(iii) Bir tertip kurmak suretiyle veya aldatıcı ya da hileli diğer bir yolla yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya verebilecek teklif sunmak ya da işlem yapmak,

(iv) Piyasanın veya piyasa kurallarının suistimal edilmesi suretiyle piyasanın ya da diğer piyasa katılımcılarının zararına olacak şekilde teklif sunmak ya da işlem yapmak,

(v) Yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yaymaktır.

Piyasa manipölasyonu olarak değerlendirilen ilk dört kategori, piyasada bir teklif sunulması veya işleme girilmesini gerektirdiğinden *piyasa içi davranışlar* olarak kabul edilir. Ancak beşinci kategoriyi oluşturan yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yaymak şeklinde davranışlar, piyasa dışında internet dâhil olmak üzere medya organları aracılığıyla ya da başka bir yolla gerçekleştirilebileceğinden bu yasak kapsamındaki davranışlar *piyasa dışı davranışlar* olarak nitelendirilir.

Piyasa dışı davranışların gerçekleştirilmesi için piyasada herhangi bir teklif sunulması ve işleme girilmesine gerek bulunmamaktadır. Bu yönüyle piyasa manipölasyonunun beşinci kategorisini oluşturan yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yaymak şeklindeki davranışlar, piyasa içi davranış türlerinden çok daha geniş bir davranış çerçevesi çizmektedir.

Piyasa manipölasyonu ile piyasa manipölasyonuna girişim yasaklarının karşılaştırması ve piyasa manipölasyonunun gerçekleşme biçimleri aşağıda yer alan tablolarda kısaca özetlenmektedir.

Tablo 5. Piyasa Manipölasyonu Yasağı ile Piyasa Manipölasyonuna Girişim Yasağının Karşılaştırması			
	Temel Unsur	Niyet	Menfaat Şartı
Piyasa Manipölasyonu Yasağı	Davranışın piyasa üzerindeki etkisi veya etkileme olasılığı	Değerlendirmede dikkate alınmaz	Değerlendirmede dikkate alınmaz
Piyasa Manipölasyonuna Girişim Yasağı	Davranışın temelinde yatan niyet	Kastın ispatı gerekir	Değerlendirmede dikkate alınmaz

Tablo 6. Piyasa Manipülasyonunun Gerçekleşme Biçimleri				
	Davranış Biçimi	Girişim	Etki	
			Gerçek Etki	Olası Etki
Piyasa İçi	Yanlış veya yanıltıcı işaretler vermek	Bu davranışlara yönelik girişimler de manipülasyon olarak değerlendirilir	Piyasa manipülasyonu olarak değerlendirilir	
	Fiyatları yapay bir seviyeye taşımak			
	Tertip kurmak veya aldatıcı ya da hileli diğer bir yol kullanmak			
	Piyasayı veya piyasa kurallarını suistimal etmek			
Piyasa Dışı	Yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgileri yaymak			

B. Piyasa Manipülasyonu Türleri

1. Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren İşlem Yapmak

Enerji piyasaları veya çevresel piyasalarda sunulan bazı teklifler veya gerçekleştirilen işlemlerin piyasaya verdiği yanlış veya yanıltıcı işaretler, diğer piyasa katılımcılarının bu işaretlere dayanarak ticarî kararlar almalarına veya söz konusu manipülatif teklif veya işlem gerçekleştirilmiş olmasaydı yapmayacakları şekilde hareket etmelerine neden olabilmektedir.

Enerji ve çevre ürünlerine ilişkin teklif vermek, işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek veya teklifler arasında bağ kurmak şeklindeki davranışlar, bu ürünlerin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili yanlış veya yanıltıcı işaretler veriyor veya verebilecek nitelikte ise Yönetmeliğe göre bu eylemler, piyasa manipülasyonu yasağının ihlali olarak kabul edilmektedir. Aynı şekilde Yönetmelik, yanlış veya yanıltıcı işaretler vermek amacıyla sunulan teklifler veya gerçekleştirilen işlemleri de piyasa manipülasyonu girişimi kapsamında yasaklamaktadır.

Esasen piyasaya işaretler vermek, enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda gerçekleştirilen her bir işlemin doğasında vardır. Özellikle spot doğal gaz piyasası veya gün içi piyasası gibi sürekli ticarete dayalı piyasalarda bu durum kaçınılmazdır. Zira bu piyasalarda sunulan teklifler, diğer piyasa katılımcıları tarafından şeffaf ve anlık olarak izlenebilmekte ve kendi ticarî kararlarına temel oluşturmaktadır.

Bu gerçeklik çerçevesinde, enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda sunulan teklif veya gerçekleştirilen işlemlerin ortaya çıktığı piyasa koşulları ve ilgili piyasa katılımcısının teklif

veya işlemine dair ticarî gerekçesi, piyasa manipölasyonu değerlendirmelerinin başlangıç ve temel noktasını oluşturur.

Özellikle gerçek olmayan teklif ve işlemlerin piyasaya işaretler vermesi veya verme olasılığının varlığı halinde bu işaretlerin, yanlış veya yanıltıcı nitelikte bulunması ve piyasa manipölasyonu yasağını ihlal etmesi söz konusu olabilir.

Kavramsal Analiz 2. Gerçek Olmayan Teklif veya İşlem Kavramı

Gerçek olmayan teklif veya işlem kavramı. Bir enerji veya çevre ürününe ilişkin bir teklif veya işlemin, bu ürünün gerçekten alışı veya satışını amaçlamaktan ziyade başka bir amaç için araç olarak kullanılması ya da bir hatadan kaynaklı olarak sunulması veya gerçekleştirilmesi halinde söz konusu teklif veya işlemler, *gerçek olmayan teklif veya işlem* olarak nitelendirilir.

Gerçek olmayan teklif ve işlem örnekleri. Sayılanlarla sınırlı olmamak ve haklı bir gerekçeye dayanmamak kaydıyla aşağıda yer alan teklif veya işlemler, gerçek olmayan teklif veya işlem olarak değerlendirilebilir.

- Piyasa katılımcısı için ekonomik olmayan fiyat seviyelerinde sunulan teklifler veya gerçekleştirilen işlemler,
- Hatalı bir işlem nedeniyle piyasa gerçekleriyle uyuşmayan fiyatlardan sunulan veya gerçekleştirilen teklif veya işlemler,
- Enerji veya çevre ürünün alış-satışından ziyade farklı amaçlarla sunulan teklifler veya gerçekleştirilen işlemler (diğer piyasa katılımcılarının ticarî kararlarını etkilemek, kontrat kapanış fiyatını belirlemek vb.)
- İcra etme niyeti olmaksızın sunulan teklifler,
- Piyasa katılımcısının portföyü göz önüne alındığında ihtiyacının çok üzerinde veya altındaki miktarlarda sunulan teklifler.

Bu davranış şeklindeki piyasa manipölasyonuna girişimin tespitinde, piyasada ilgili ürünün arzı, talebi veya fiyatına ilişkin yanlış veya yanıltıcı işaretlerin fiilen oluşması önem taşımamaktadır. Bu değerlendirmede, piyasa katılımcısının sunduğu teklif veya gerçekleştirdiği işlemin arkasındaki niyeti dikkate alınır. Piyasa katılımcısının davranışının arkasındaki manipölasyon niyetinin varlığının ispatlanması halinde, piyasa manipölasyonuna girişim yasağının ihlal edildiği kabul edilir.

Şüpheli işlem veya tekliflerin piyasaya yanlış veya yanıltıcı işaretler verdiğinin tespit edilmesinde;

- Şüpheli teklif veya işlemden önceki ve sonraki piyasanın durumu,
- Şüpheli teklif veya işlemin ilgili piyasa koşullarındaki ölçülebilir etkilerinin analizi,
- Şüpheli teklif veya işlemden sonraki ilgili piyasalardaki fiyat seviyesi ve işlem hacmi değişikliği,

- Şüpheli teklif veya işlemten sonra teklif defterindeki diğer tekliflerde meydana gelen değişiklikler

göz önünde bulundurulur. Bu ölçütlerden bir veya birkaçının analiz edilmesi sonucunda söz konusu şüpheli işlem veya tekliflerin piyasaya yanlış veya yanıltıcı işaretler verdiğinin tespit edilmesi halinde, piyasa manipülasyonu yasağının ihlal edildiği kabul edilir.

Söz gelimi, şüpheli teklif veya işlemten sonra diğer piyasa katılımcılarının teklif miktarları veya fiyatlarından değişiklik yapmaları, şüpheli teklif veya işlemin piyasaya etkisini gösterebilecektir. Zira bu durum, şüpheli teklif veya işlemin diğer piyasa katılımcılarının ticarî kararları üzerinde fiilî bir etki oluşturduğuna işaret etmektedir.

Burada ifade etmek gerekir ki aynı sonuca, şüpheli teklif veya işlemin gerçekleştiği piyasayla ilgili diğer bir enerji piyasası veya çevresel piyasa üzerindeki etkileri üzerine yapılacak analizle de varılabilir. Zira yanıltıcı veya yanlış işaretler, diğer piyasa katılımcılarının davranışlarını yalnızca işaretin verildiği piyasada değil, aynı zamanda bu ürünlerle ilgili diğer enerji piyasaları veya çevresel piyasalarda da etkileyebilecektir.

Söz gelimi, gün içi piyasasında sunulan bir teklifle bu piyasada verilen yanıltıcı bir işaret, diğer piyasa katılımcılarının sonraki gün için gün öncesi piyasasında yapacakları işlemlere ilişkin ticarî kararları üzerinde etki oluşturabilir. Bu etkinin tespit edilmesi durumunda, yanıltıcı işaretin başka bir piyasada verilmiş olmasına bakılmaksızın söz konusu davranışla piyasa manipülasyonu yasağının ihlal edildiği sonucuna varılabilecektir.

Örnek 35. Piyasada Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Vermek Suretiyle Piyasa Manipülasyonu Örneği – I

Olay: Elektrik piyasasında işlem yapan bir piyasa katılımcısı, Gün İçi Piyasası'nda teslimata yakın bir zamanda satış tarafına çok kademeli ve yüksek hacimli teklifler girmektedir. Bu tekliflerin önemli bir kısmı eşleşmeden kısa süre önce iptal edilmektedir. Aynı anda katılımcı, karşı tarafta daha düşük fiyatlardan küçük miktarlı alımlar yaparak pozisyon almaktadır. Bu davranışın piyasaya arz-talep dengesi veya fiyat yönü hakkında yanlış ya da yanıltıcı bir sinyal verip vermediği değerlendirilmelidir.

Değerlendirme: Basiretli bir piyasa katılımcısı açısından, teslimata yakın bir zamanda satış tarafında yoğun teklif verilmesi ve bu tekliflerin eşleşme öncesinde büyük ölçüde iptal edilmesi, piyasada gerçekte olmayan bir satış baskısı algısı oluşturabilir. Bu görünüm, gerçek işlem niyetiyle desteklenmiyorsa ve aynı anda karşı tarafta işlem yapılıyorsa, yanıltıcı sinyal verme riski artar. Bu nedenle; yüksek iptal oranı, tekliflerin zamanlaması ve görünen satış baskısıyla fiili işlemler arasındaki uyumsuzluk birlikte değerlendirildiğinde, bu davranışın piyasaya yanlış veya yanıltıcı sinyal verme ihtimalinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

**Örnek 36. Piyasada Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Vermek Suretiyle
Piyasa Manipülasyonu Örneği - II**

Olay: Doğal gaz piyasasında işlem yapan bir piyasa katılımcısı, likiditesi düşük bir günlük kontratta tek taraflı ve çok kademeli teklifler girerek teklif defterinde yoğunluk oluşturmaktadır. Bu teklifler kısa sürede iptal edilmekte ve davranış gün boyunca tekrarlanmaktadır. Bazı seanslarda işlem gerçekleşmese dahi teklif defterinde yapay bir derinlik görünümü oluşmaktadır. Bu davranışın, piyasaya arz-talep dengesi veya derinlik hakkında yanıltıcı bir sinyal verip vermediği değerlendirilmelidir.

Değerlendirme: Basiretli bir piyasa katılımcısı açısından, düşük likiditeli bir piyasada çok sayıda teklif girilip kısa sürede geri çekilmesi, gerçekte olandan farklı bir piyasa derinliği algısı yaratabilir. Bu davranışın tekrarlanması ve gerçek işlemlerle desteklenmemesi hâlinde yanıltıcı sinyal verme riski artar. Tekliflerin eşleşmemiş olması bu riski ortadan kaldırmaz. Önemli olan, davranışın yapay bir görünüm oluşturup oluşturmadığı ve diğer katılımcıların fiyatlama davranışını etkileyip etkilemeyeceğidir. Bu çerçevede, söz konusu davranışın yanlış veya yanıltıcı sinyal verme ihtimali bulunduğu sonucuna varılabilir.

Yukarıda sayılan ölçütlere dayanılarak şüpheli teklif veya işlemlerin piyasa üzerindeki etkisinin tespit edilmesi halinde, ayrıca söz konusu teklif ve işlemlerin piyasada yanıltıcı veya yanlış işaretler verme olasılığının değerlendirilmesine gerek bulunmamaktadır.

Bunun gibi, yanıltıcı veya yanlış işaretler vermesi olası bir teklif veya işlemin bulunduğu ancak fiilî etkinin ortaya çıkmadığı durumlarda da piyasa manipülasyonu yasağının ihlal edildiği kabul edilebilecektir.

Bir teklif veya işlemin yanıltıcı veya yanlış işaretler verme olasılığı, ilgi teklif veya işlemin gerçekleştiği andaki mevcut koşullar ile teklif veya işlemin karakteristik özellikleri göz önünde bulundurularak değerlendirilir.

Şüpheli teklif veya işlemin gerçekleştiği andaki mevcut koşullara ilişkin *ex-post* olarak yapılacak değerlendirmede, piyasa katılımcılarının işlemin yapıldığı esnada arz ve talebe ilişkin sahip oldukları bilgiler (şebeke kısıtları, kesintiler, hava durumu vb.) göz önünde bulundurulur. Ayrıca işlemin yapıldığı andaki piyasanın likiditesi, işlem yapılan ürünün ve ilgili diğer ürünlerin fiyat seviyesi ve o andaki teklif defterinin yapısı da değerlendirme için önem taşıyan bilgilerdir.

Şüpheli teklif veya işlemin karakteristik özelliklerini analiz ederken teklif veya işlem konusu miktarın boyutu (ilgili saat veya gündeki toplam hacme oranı, önceki günlerin işlem hacmiyle kıyaslanması vb.), ilgili saat veya gündeki fiyatlardan sapma miktarı, tekrarlanma sıklığı gibi hususlar değerlendirilir.

Piyasada gerçekleşen şüpheli bir teklif veya işlemin, piyasa manipülasyonu girişimi yasağını ihlal edildiğinin ispatlanması için Kurum ilgili piyasa katılımcısının her tür bilgi ve belgeleri, ticaret stratejisi ve planlarını içeren belgeleri, algoritmik sistem tasarımlarını vs. talep etmeye ve incelemeye yetkilidir.

2. Fiyatları Yapay Bir Seviyeye Taşıyan İşlem Yapmak

Fiyatların yapay bir seviyeye taşınması şeklindeki davranış, tek başına veya diğer kişilerle iş birliği içinde hareket ederek enerji veya çevre ürünlerinin rekabetçi ve adil koşullar altında arz ve talep temelinde oluşan fiyatlarının, bulunduğu fiyat seviyesinin dışında bir seviyeye taşınmasıdır.

Enerji ve çevre ürünlerine ilişkin teklif vermek, işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek veya teklifler arasında bağ kurmak şeklindeki davranışlar, ilgili ürünün fiyatını yapay bir seviyeye taşıyor veya taşıması muhtemel ise söz konusu eylemler piyasa manipülasyonu yasağının ihlali olarak kabul edilmektedir. Aynı şekilde Yönetmelik, fiyatı yapay bir seviyeye taşıma niyetiyle hareket edilmesini de piyasa manipülasyonu girişimi kapsamında yasaklamaktadır. Yönetmeliğin bahse konu yasağı düzenleyen 9. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi şu şekildedir:

“Enerji veya çevre ürünleriyle ilgili olarak ... haklı bir gerekçeye ve genel kabul görmüş piyasa uygulamalarına dayanmadığı sürece, tek başına ve diğer kişilerle işbirliği içinde, bu ürünlerin fiyatlarını yapay bir seviyeye taşıyan veya taşıyabilecek şekilde ... teklif vermek, işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek veya teklifler arasında bağ kurmak yahut başka herhangi bir davranışta bulunmak ve bu fiillere yönelik girişimlerde bulunmak piyasa manipülasyonu sayılır.”

Piyasa manipülasyonu yasağının ihlali, şüpheli teklif veya işlemin ilgili ürünlerin fiyatlarını yapay bir seviyeye taşıdığı ve taşıma olasılığının bulunduğu durumlarda gerçekleşmiş sayılır. Piyasa manipülasyonu girişimi yasağının ihlal edildiğinin kabulü için ise ilgili ürünlerin fiyatlarını yapay bir seviyeye taşıma niyetinin varlığı yeterlidir. Piyasa manipülasyonuna girişimin tespitinde, şüpheli teklif veya işlemin ilgili ürünlerin fiyatlarını yapay bir seviyeye fiilen taşıyıp taşımadığı hususu önem taşımamaktadır.

Hükümde geçen *fiyatları yapay bir seviyeye taşıma* ifadesi, ilgili enerji veya çevre ürününün fiyatının belirli bir seviyeye başarılı bir şekilde taşınması veya belirli bir seviyede tutulmasını ifade eder. Bu durum, ilgili ürünün fiyatının en azından kısmen söz konusu piyasa katılımcısının teklif veya işlemlerinden kaynaklanması anlamına gelmektedir.

Enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda sunulan her bir teklif veya gerçekleştirilen her bir işlemin ilgili ürünün fiyatına etki etme potansiyeli vardır. Bu nedenle fiyatları yapay bir seviyeye taşıma şeklindeki davranışın, manipülatif olarak değerlendirilebilmesi için oluşan fiyatın yapay bir seviyeye taşındığı veya yapay bir seviyede tutulduğunun kabul edilmesi gerekir.

Fiyatları yapay bir seviyeye taşıma davranışı, bir veya -ortak hareket eden- birden fazla piyasa katılımcısı tarafından gerçekleştirilebilecektir. Bunun gibi, bu davranış yalnızca bir enerji veya çevre ürünüyle sınırlı kalmayıp birden fazla enerji ve çevre ürününün fiyatını belirleyecek şekilde de gerçekleştirilebilir.

Hükümde geçen *taşıyabilecek şekilde* ifadesi, fiyatın henüz yapay bir seviyeye taşınmadığı ancak sunulan teklif veya gerçekleştirilen işlemin niteliği gereği fiyatı yapay bir seviyeye taşıma olasılığının, fiyatı yapay bir seviyeye taşımama olasılığından daha yüksek olduğu durumları kapsamaktadır.

Hükümde geçen yapay fiyat seviyesi ifadesindeki *yapay* kavramı, enerji veya çevre ürününün taşındığı veya korunduğu fiyat seviyesinin, rekabetçi ve adil koşullar altında arz ve talep temelinde oluşması gereken fiyat seviyesinden saptığını ifade eder. Diğer bir ifadeyle şüpheli teklif veya işlemler nedeniyle oluşan fiyat, söz konusu manipülatif davranış olmasaydı oluşacak doğal piyasa fiyatından (karşı olgusal fiyat) sapıyor ise bu fiyat yapay olarak değerlendirilecektir.

Yapay fiyatın, karşı olgusal fiyata kıyasla daha yüksek veya düşük bir seviyede belirlenmiş olması piyasa manipülasyonu yasağının ihlaline ilişkin değerlendirmede önem taşımamaktadır. Benzer şekilde, yapay fiyatın karşı olgusal fiyattan sapma miktarı da ihlalin tespitinde belirleyici bir unsur değildir.

Yapay fiyat kavramı, anormal fiyat kavramı ile karıştırılmamalıdır. Bir enerji ve çevre ürününün fiyatı, azamî veya asgarî fiyat seviyelerinde oluşabilir ve bu durum tamamen ilgili zaman dilimindeki piyasa koşullarıyla ilişkili olarak gerçekleşmiş olabilir. Bu durumda söz konusu fiyat, yapay olarak nitelendirilmeyecektir.

Fiyatları yapay seviyeye taşıyan veya taşıyabilecek şekilde teklifi sunan veya işlem yapan piyasa katılımcısı, söz konusu davranışını haklı bir gerekçeye veya ilgili enerji piyasası ya da çevresel piyasada genel kabul görmüş bir piyasa uygulamasına dayandıramadığı takdirde bu davranışı piyasa manipülasyonu yasağının ihlalinin oluşturacaktır.

Örnek 37. Fiyatları Yapay Bir Seviyeye Taşımak Suretiyle Piyasa Manipülasyonu Örneği - I

Olay: Elektrik piyasasında faaliyet gösteren bir piyasa katılımcısı, üretime hazır durumdaki bir üretim tesisinin kapasitesinin bir bölümünü piyasaya sunmamaktadır. Özellikle talebin yüksek olduğu saatlerde bu kapasitenin sunulmaması arzın daha düşük görünmesine ve fiyatların yükselmesine neden olmaktadır. Katılımcı ise aynı zaman diliminde daha yüksek fiyatlardan başka bir piyasada satış yapıyor olabilir. Kapasitenin sunulmamasını açıklayan bir arıza, bakım, yakıt sorunu veya teknik kısıt bulunmamaktadır. Bu durumun, ekonomik veya fiziksel kapasite saklama yoluyla fiyatları yapay olarak etkileyip etkilemediği değerlendirilmelidir.

Değerlendirme: Basiretli bir piyasa katılımcısı açısından, üretime hazır kapasitenin haklı bir gerekçe olmaksızın piyasaya sunulmaması, özellikle kritik saatlerde fiyatları yukarı yönlü etkileyebilir. Bu davranış, fiziksel kapasitenin doğrudan kullanılmaması veya eşleşmesi mümkün olmayan yüksek fiyatlı teklifler vererek piyasaya yansıtılmaması şeklinde ortaya çıkabilir. Davranışı açıklayan objektif bir neden bulunmaması ve katılımcının aynı dönemde yüksek fiyatlardan satış yapması birlikte değerlendirildiğinde, kapasite saklamanın piyasa sonucu üzerinde etkili olma ihtimali güçlenir.

**Örnek 38. Fiyatları Yapay Bir Seviyeye Taşımak Suretiyle
Piyasa Manipülasyonu Örneği - II**

Olay: Doğal gaz piyasasında işlem yapan bir piyasa katılımcısı, referans fiyatın belirlendiği zaman diliminde genel fiyat seviyesinden ayrılan işlemler gerçekleştirmektedir. Bu işlemler fiziksel veya ticari bir ihtiyaçtan ziyade referans fiyatı etkileme potansiyeli taşımaktadır. Katılımcının referans fiyata bağlı pozisyonları nedeniyle bu değişimden fayda sağlama ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle, davranışın fiyatı yapay bir seviyeye taşıyıp taşımadığı değerlendirilmelidir.

Değerlendirme: Basiretli bir piyasa katılımcısı açısından, referans fiyatın olduğu dönemde piyasa koşullarıyla açıklanamayan işlemler fiyatı yapay şekilde etkileyebilir. İşlemlerin fiziksel ihtiyaçtan kaynaklanmaması ve katılımcının referans fiyata bağlı pozisyonlardan fayda sağlaması bu değerlendirmeyi güçlendirir. İşlem hacmi tek başına belirleyici değildir; önemli olan referans fiyat üzerindeki etkidir. Bu çerçevede, işlemlerin zamanlaması, amacı ve fiyat üzerindeki etkisi birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu davranışın fiyatı yapay bir seviyeye taşıma ihtimali bulunduğu sonucuna varılır.

3. Aldatıcı ya da Hileli Diğer Bir Yolla Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren İşlem Yapmak

Enerji ve çevre ürünlerinin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya verebilecek şekilde bir tertip kurmak suretiyle veya aldatıcı ya da hileli diğer bir yolla enerji ve çevre ürünlerine ilişkin teklif vermek, işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek veya teklifler arasında bağ kurmak şeklindeki davranışlar, piyasa manipülasyonu yasağının ihlali olarak kabul edilmektedir.

Benzer şekilde Yönetmeliğe göre, söz konusu amaçlarla bir tertip kurmaya veya aldatıcı ya da hileli diğer bir yol kullanma niyetiyle hareket edilmesi, piyasa manipülasyonu girişimi yasağının ihlalini oluşturmaktadır.

Bu manipülasyon biçimi, tipik olarak tek bir teklif veya işlemde ziyade piyasada gerçekleştirilen işlemlerin piyasa dışındaki başkaca unsurlarla bir araya gelerek bütüncül bir kurgu oluşturduğu davranış dizisiyle gerçekleştirilir. Bu anlamda piyasada görülen şüpheli teklif ve işlem, söz konusu kurgunun yalnızca bir parçasını oluşturmakta ve piyasadaki uygulama aracı olarak kullanılmaktadır.

Aldatıcı veya hileli nitelikteki kurgu ya da tertibin piyasa dışındaki ayağı, diğer bir piyasa manipülasyonu türü olan ve aşağıda ayrıca incelenecek *yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgileri yayma* davranışı olabileceği gibi piyasaya yanlış veya yanıltıcı işaretler veren başkaca bir davranış şeklinde de gerçekleştirilebilir.

Aldatıcı veya hileli nitelikteki kurgu ya da tertibin piyasa içindeki unsurlarını, diğer piyasa manipülasyonları biçimleri olan yanlış veya yanıltıcı işaretler veren teklif ve işlemler ya da ilgili enerji ve çevre ürününün fiyatlarını yapay bir seviyeye taşıyacak nitelikteki teklif ve işlemler oluşturabilir. Bunun gibi, piyasa içi unsur olarak her iki manipülasyon biçiminin

kombinasyonunu içeren bir dizi teklif veya işlemin kullanıldığı kurgu veya tertipler de bulunabilir.

Piyasa manipülasyonu veya girişimi yasağının tespit edilmesinde, aldatıcı veya hileli nitelikteki kurgu ya da tertibin piyasa içi ve piyasa dışı unsurlarının kullanımının sıralaması önem taşımamaktadır. Diğer bir ifadeyle bir piyasa katılımcısının yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgileri yayma şeklindeki piyasa dışı davranışını, piyasadaki şüpheli teklif ve işleminden önce veya sonra gerçekleştirmiş olması yasağın ihlalinin tespitinde belirleyici bir unsur değildir.

Söz gelimi, bu manipülasyon biçimi kapsamında piyasada şüpheli bir teklif ve işlem gerçekleştiren bir piyasa katılımcısı, öncelikle yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgileri yayıp sonrasında bu yayılımın tetikleyeceği olası piyasa hareketlerinden yararlanarak işlem yapabilecektir. Bunun yerine aynı piyasa katılımcısı, öncelikle piyasada işlem gerçekleştirip daha sonra bu pozisyonunu kârlı hale getirecek yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgiyi yayabilir.

Burada ifade etmek gerekir ki bu manipülasyon biçimini oluşturan davranışlarda her durumda piyasa dışı unsur bulunmayabilir. Örneğin, piyasada yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgilerin yayılmasıyla elde edilen manipülatif etki, piyasa içinde gerçek olmayan bir dizi teklifin sunulmasıyla da oluşturulabilir.

Enerji ve çevre ürünlerinin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili piyasaya yanlış ve yanıltıcı işaretler veren veya verebilecek nitelikteki teklif ve işlemler hakkında “1. Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren İşlem Yapmak” başlığında yapılan açıklamalar ile enerji ve çevre ürünlerinin fiyatlarını yapay bir seviyeye taşıyan veya taşıyabilecek nitelikteki teklif ve işlemler hakkında “2. Fiyatları Yapay Bir Seviyeye Taşıyan İşlem Yapmak” başlığında yapılan açıklamalar, ilgili davranışların bu manipülasyon biçimi kapsamında gerçekleştirilmesi durumunda bu davranışlar için de geçerlidir.

Örnek 39. Aldatıcı ya da Hileli Bir Yolla Piyasa Manipülasyonu Örneği

Olay: Piyasa katılımcısı (A), gün öncesi piyasası üzerinden satış yaparak bir sonraki gün için üretim yükümlülüğüne girer. (A), arzın kısıtlı olduğu bu saatlerde bir plansız arıza bildirimi yaparak satmış olduğu enerjiyi üretemeyeceğini bildirir. Arzın sınırlı olması sebebiyle enerji alıcıları gün içi piyasasına yönelerek fiyatların yükselmesine yol açarlar. Katılımcı gün içi piyasasında satış yaparak arızanın “beklenmedik hızla giderildiği” bildirimini yayımlar. Piyasanın rahatlaması sonucunda fiyatların düşmesi ile birlikte piyasa katılımcısı gün içi piyasasından alım yaparak gün içi piyasası için üretim yükümlülüğünden çıkmış olur.

Değerlendirme: Bu davranış, katılımcının gerçek niyetini yansıtmayan operasyonel bildirimleri birer düzenek olarak kullanması nedeniyle manipülasyondur. Piyasa katılımcısı arıza henüz giderilmeden gün içi piyasasında satış yaparak satış yapma kapasitesinin ve niyetinin mevcut olduğunu göstermiştir. Katılımcı, teknik bildirimlerini piyasaya ve sistem işletmecisine yanlış işaretler vermek amacıyla bir araç olarak kullanmış ve haksız kazanç sağlamıştır.

Örnek 40. Aldatıcı ya da Hileli Bir Yolla Piyasa Manipülasyonu Örneği

Olay: Piyasa katılımcısı (A), fiyatı Günlük Referans Fiyata (GRF) bağlı olan bir doğal gaz alışı sözleşmesi yapmıştır. Teslim alacağı doğal gazın sözleşme bedeli, ilgili gaz günü için oluşan GRF esas alınarak belirlenecektir. Piyasa katılımcısı (B) ise (A) ile doğrudan veya dolaylı ilişkili diğer bir piyasa katılımcısıdır. Spot doğal gaz piyasasının derinlikli olmadığı bir gaz gününde (A) ve (B), GRF hesabına dahil edilen ticaret aralığında, toplam ticari pozisyonlarında anlamlı bir değişiklik meydana getirmeyen, piyasanın hâkim fiyat seviyelerinin belirgin biçimde altında, yüksek miktarlarda birbirleriyle eşleşecek alışı ve satış teklifleri verirler ve böylece eşleşmeler bu seviyelerden gerçekleşir. Böylece ilgili gaz gününe ilişkin GRF, piyasadaki diğer işlemlerin işaret ettiği seviyenin altında oluşur.

Değerlendirme: Münferit olarak değerlendirildiğinde düşük fiyat seviyesinden işlem gerçekleştirilmesi veya yüksek hacimli işlem yapılması tek başına manipülasyon göstergesi değildir. Ancak olayın bütününde;

- ilgili gaz gününde piyasanın sıkı olması,
- (A)'nın GRF'nin düşük oluşmasından doğrudan ekonomik fayda sağlayan bir pozisyona sahip olması,
- işlemlerin piyasanın makul fiyat seviyelerinden anlamlı ölçüde düşük fiyatlardan gerçekleştirilmesi,
- işlemlerin GRF hesaplamasında dikkate alınan dönemde ve GRF üzerinde anlamlı etki oluşturabilecek büyüklükte yoğunlaşması,
- işlemlerin tarafların toplam ticari pozisyonlarında anlamlı bir değişiklik oluşturamaması,
- benzer miktarların kısa zaman aralıklarında karşılıklı olarak alınıp satılması ve işlemlerin ekonomik gerekçesinin anlamlı olmaması

birlikte değerlendirildiğinde, işlemlerin gerçek bir doğal gaz alım-satım ihtiyacından ziyade GRF'nin oluşumunu etkilemek amacıyla gerçekleştirilmiş olduğu değerlendirilmektedir.

4. Piyasanın veya Piyasa Kurallarının Suistimal Edilmesi Yoluyla İşlem Yapmak

Enerji piyasaları veya çevresel piyasaların veya bu piyasaların işleyiş kurallarının suistimal edilmesi suretiyle piyasanın ya da diğer piyasa katılımcılarının zararına olacak şekilde teklif vermek, işlem yapmak, mevcut bir teklifi veya işlemi değiştirmek ya da iptal etmek veya teklifler arasında bağ kurmak şeklindeki davranışlar, piyasa manipülasyonu yasağının ihlali olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde Yönetmeliğe göre, piyasanın veya piyasa kurallarının suistimal ederek piyasanın veya diğer piyasa katılımcılarına zarar verecek şekilde kendisine menfaat sağlama niyetiyle hareket edilmesi, piyasa manipülasyonu girişimi yasağının ihlalini oluşturmaktadır.

Bu piyasa manipülasyonu biçimi, enerji veya çevre ürünlerinin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili yanlış veya yanıltıcı işaretler vermek ya da bu ürünlerin fiyatlarını yapay bir seviyeye

taşıtmaktan ziyade, doğrudan piyasanın veya piyasa kurallarının oyunlaştırılmasına yönelik eylemlere odaklanır.

Bu anlamda, piyasa tasarımıdaki sistemsel boşlukların, piyasa kurallarındaki esnekliklerin veya bilişim sistemlerindeki asimetrik durumların tespit edilerek bu boşlukların piyasanın veya diğer piyasa katılımcılarının zararına olacak şekilde kendi menfaatine kullanılması veya bu niyetle hareket edilmesi bu hükümde düzenlenen yasağın kapsamına girmektedir.

Belirtmek gerekir ki bu manipölasyon biçimine ilişkin yasaklamanın ihlali için diğer piyasa katılımcılarının hesaplanabilir kesin bir finansal kayba uğraması gerekmemektedir. Söz konusu davranışların, enerji piyasaları ve çevresel piyasaların adil ve dürüst işleyişini etkilemesi ve bunun sonucu olarak piyasaya olan güvenin zedelenmesi durumunda yasağın ihlal edildiği sonucuna varılabilecektir. Zira hükümde söz konusu davranışların, piyasanın zararına olacak şekilde gerçekleştirilmesi halinde piyasa manipölasyonu yasağının ihlal edilmiş sayılacağı açıkça düzenlenmektedir.

Bu piyasa manipölasyonu biçimine ilişkin ihlalin değerlendirilmesinde, piyasa katılımcısının sunduğu teklif veya yaptığı işlemin, kurallara aykırılık teşkil etmediğine ilişkin gerekçesi yeterli kabul edilmeyecektir. Zira bu manipölasyon biçiminin doğası gereği, söz konusu şüpheli davranışlar şekli olarak piyasa kurallarına uygun görünmektedir. Ancak burada piyasalar veya piyasa kurallarının suistimal edilmek suretiyle piyasanın ya da diğer piyasa katılımcılarının zararına olacak şekilde hareket edilmesi söz konusu olduğundan, bu durum piyasa manipölasyonuna sebebiyet vermektedir.

Örnek 41. Piyasanın veya Piyasa Kurallarının Suistimal Edilmesi Yoluyla İşlem Yapma Örneği

Olay: Kış döneminde gaz talebi çok fazla artmıştır. Aynı zamanda gaz ithalat kanallarında da beklenmeyen arıza ve kesintiler yaşanmaktadır. Doğal gaz şebekesinde arz kısıtının yüksek yaşandığı bu süreçte Bakiye Sıfırlama Tutarının (BAST) yüksek pozitif kâr üreteceği hemen hemen kesin olarak öngörülebilmektedir. Bu kârın mevzuatta ifade edilen oranı piyasa katılımcılarına işlem hacimleri oranında dağıtılacaktır. Piyasa katılımcısı (A), gerçek bir gaz ihtiyacı veya satış kapasitesi olmamasına rağmen, Piyasa katılımcısı (B) ile anlaşarak Sürekli Ticaret Platformu (STP) üzerinde ticari risk veya mülkiyet değişimi doğurmayan, net sıfır pozisyon oluşturan yüksek hacimli karşılıklı işlemler gerçekleştirir.

Değerlendirme: (A), net sıfır pozisyon oluşturan çok sayıda işlem yaparak aslında enerji ticareti yapmadığını, hacim oluşturmaya çalıştığını göstermektedir. (A)'nın daha önce gerçekleştirdiği işlemlerden ciddi şekilde fazla işlem yapması ve büyük oranda (B) ile yapılması hacim amacını göstermektedir. İşlemlerin çoğunlukla benzer fiyat seviyelerinden gerçekleşmiş olması da yine amacın fiyat hareketlerinden kazanç elde etmek olmadığını, hacim oluşturmak olduğunu göstermektedir. İşlemlerin yoğunlaştığı günün arz kısıtının yüksek olduğu bir günde gerçekleşmesi ve BAST dağıtımının kesine yakın öngörülebilir olması (A)'nın BAST dağıtımından daha fazla pay almak istediğini göstermektedir. Yukarıda sayılan sebeplerle bu

davranış, piyasanın veya piyasa kurallarının suistimal edilmesi yoluyla işlem yapma kapsamında manipülasyon sayılır.

5. Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren Bilgileri Yaymak

İnternet dâhil olmak üzere medya organları aracılığıyla ya da başka bir yolla enerji veya çevre ürünlerinin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili olarak yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yaymak şeklindeki davranışlar, piyasa manipülasyonu yasağının ihlali olarak kabul edilmektedir. Bunun gibi Yönetmeliğe göre, söz konusu amaçlarla bilgi yayma niyetiyle hareket edilmesi, sonuç gerçekleşmese dahi piyasa manipülasyonu girişimi yasağının ihlalinin oluşturmaktadır.

Bu piyasa manipülasyon biçimi kapsamındaki bilgi kavramı; söylentileri, yanlış veya yanıltıcı haberleri, maddi gerçeklerin kasten gizlenmesini ve bilgilerin bilerek hatalı olarak raporlanmasını kapsar.

Yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgilerin, yayılmadan öncesinde dâhilî veya gizli bir bilgi olup olmaması önem taşımamaktadır. Burada odaklanılması gereken nokta, bilginin diğer piyasa katılımcılarına yanıltıcı işaretler verip vermediği veya bilginin niteliği gereği bu işaretleri verme olasılığının bulunup bulunmadığıdır.

Bilgi yaymak için kullanılan aracın, hükmün doğru bir şekilde uygulanması açısından önemi bulunmamaktadır. Bu anlamda yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgiler medya, internet, sosyal medya vb. herhangi bir iletişim aracıyla yayılabilir. Bunun gibi, bilginin yayıldığı kitlenin sayısı veya piyasada uyandırdığı yankı da ihlalin tespiti bakımından bir kriter değildir.

Bu piyasa manipülasyonu yasağının ihlalinin tespit edilebilmesi için yayılan bilginin piyasaya yanıltıcı işaretleri fiilen vermesi veya vermesinin muhtemel olması gerekir. Bu etki, bilginin kendi niteliğinden kaynaklanabileceği gibi bilginin yayılma koşullarıyla da ilişkili olabilir. Söz gelimi, bilgi yayan kişi piyasada tanınan ve önemli bir pozisyonda görev yapan bir sektör profesyoneli ise söz konusu bilginin piyasaya yanıltıcı işaretler vermesinin muhtemel olduğu değerlendirilebilir. Benzer şekilde bilginin yayıldığı piyasa koşulları da bilgiyi, piyasaya yanıltıcı işaretler verme hususunda etkili kılacaktır.

Bilginin yanıltıcı işaretler vermesinin muhtemel olması, olasılıklar dengesi içerisinde ilgili bilginin teknik olarak bu tür bir etkiyi doğurma potansiyeline sahip olmasıdır. Bu noktada, piyasa manipülasyonu yasağının ihlalinin tespit edilebilmesi için piyasa katılımcılarının bilgi nedeniyle fiilen yanıltılmış olduğunun ispatlanmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bilginin yanıltıcı işaretler verme olasılığından söz edebilmek için, yayılan bilgi ile söz konusu enerji veya çevre ürününün arz-talep-fiyat dengesi arasında doğrudan bir bağ bulunduğunun veya dolaylı bir bağ bulunmakla birlikte bu bilginin piyasaya yanıltıcı işaretler verme olasılığının, piyasada herhangi bir etki oluşturmama olasılığından daha yüksek olduğunun ortaya konması gerekmektedir.

Bu piyasa manipölasyonu yasağının ihlal edildiğinin kabul edilebilmesi için bilgiyi yayan kişinin, bilginin yanlış veya yanıltıcı olduğunu bilen veya bilmesi gereken bir kişi olması gerekir. Kişinin bilginin yanlış veya yanıltıcı olduğunu bilen veya bilmesi gereken bir kişi olup olmadığı hususundaki değerlendirmede, kişinin bilginin yanlış veya yanıltıcı olduğunu bildiği doğrudan ispatlanabileceği gibi çoğunlukla ilgili kişinin mesleği, eğitimi, tecrübesi veya geçmişteki benzer durumlardaki kararları gibi kişisel unsurları göz önünde bulundurularak sonuca varılır.

Bu piyasa manipölasyon biçimi her ne kadar piyasa dışında gerçekleştiriliyor olsa da bilgiyi yayan kişiler ile bu kişilerle ilgili piyasa katılımcılarının piyasada gerçekleştirdikleri ticarî işlemlerin incelenmesi gerekecektir. Bilginin yayılmasının öncesinde veya sonrasında söz konusu kişilerin piyasada sundukları teklifler ya da gerçekleştirdikleri işlemler, ilgili kişilerin bu davranış ile elde ettikleri veya etmeyi planladıkları menfaatleri ortaya koyabilir.

Bunun gibi, bu piyasa manipölasyonu biçimi kapsamına giren davranışlar “3. Aldatıcı ya da Hileli Diğer Bir Yolla Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren İşlem Yapmak” başlığında incelenen ve başkaca unsurlarla bir araya gelerek bütüncül bir manipölatif kurgu oluşturan piyasa bozucu davranışların bir parçasını da teşkil edebilir.

Örnek 42. Yanlış veya Yanıltıcı İşaretler Veren Bilgileri Yayma Suretiyle Piyasa Manipölasyonu Örneği

Durum: Uzmanlaşmış enerji veri platformu Şirket A, toplam kapasitede kritik öneme sahip bir santralin ana trafosunda kaza olduğu ve üretimin durduğu yönünde bir “son dakika” haberi yayımlar. Santral sahibinin resmî üretim verilerinde ve Dâhili Bilgi Platformu bildirimlerinde bu konuda bir bildirim veya veri bulunmamaktadır. Bilginin yayılması sonucunda piyasada arz açığı endişesi oluşur ve Gün İçi Piyasası fiyatları yapay şekilde hızla yükselir.

Değerlendirme: Profesyonel bir veri sağlayıcı olan Şirket A, kritik nitelikteki bir bilginin doğruluğunu araştırmadan ve teyit etmeden yanlış bir bilgiyi yaymıştır. Asılsız bilgi, enerji arzına ve fiyatına dair piyasaya yanlış işaretler vermiştir. Şirket (A) tarafından yayımlanan bilgi, yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgileri yayma suretiyle piyasa manipölasyonunu oluşturmaktadır.

C. Piyasa Manipölasyonu Göstergeleri

Kurum, piyasa manipölasyonu ve piyasa manipölasyonu girişimi yasağı ihlallerini değerlendirirken aşağıda yer alan başlıklarda sayılan göstergeleri göz önünde bulundurur. Kurum tarafından bu ihlallere ilişkin yapılacak değerlendirmelerde dikkate alınacak göstergeler, sayılanlarla sınırlı olmayıp bu tür işaretlere örnek olarak verilmektedir.

Bununla birlikte şüpheli teklif veya işlemlere ilişkin incelemelerde aşağıda sayılan göstergelerden herhangi birinin varlığı, tek başına söz konusu davranışın doğrudan ihlal olarak değerlendirilmesine yol açmayacak olup söz konusu göstergeler her bir olay özelinde yapılacak Kurum inceleme ve değerlendirmelerine birer ispat aracı olarak kaynaklık edecektir.

1. Muhtemel Manipölasyon Sinyalleri

Piyasa manipölasyonu ve piyasa manipölasyonu girişimine ilişkin aşağıda sayılan temel göstergeler, bunlarla sınırlı olmayıp örnekleme yoluyla sayılmaktadır. Aşağıda yer alan göstergeler birden fazla manipölasyon biçimi için gösterge niteliğinde olabilir. Burada, ilgili davranışın gerçekleştiği koşullar, işlemi gerçekleştiren kişinin niyeti gibi diğer bileşenler de göz önünde bulundurularak sonuca varılır. Bu göstergeler, her bir olay özelinde Kurum tarafından ayrı ayrı değerlendirilecektir. Piyasa manipölasyonu ve piyasa manipölasyonu girişimine ilişkin bazı temel göstergeler şu şekildedir:

- Sunulan teklif veya gerçekleşen işlemlerin, ilgili enerji veya çevre ürününe ilişkin belirli bir seansta sunulan tüm tekliflerin veya işlem hacminin önemli bir kısmını oluşturması ve özellikle bu teklif veya işlemlerin fiyatta önemli bir değişikliğe neden olması,

- Belirli bir enerji veya çevre ürününe ilişkin önemli miktarda alış veya satış pozisyonuna sahip kişilerin sunduğu tekliflerin veya gerçekleştirdiği işlemlerin, söz konusu ürünün veya ilgili bir diğer enerji veya çevre ürününün fiyat değişimine neden olması ve bu değişikliğin seviyesi,

- Sunulan tekliflerin ilgili enerji veya çevre ürününe ilişkin sunulan günlük toplam teklif miktarının önemli bir kısmını oluşturması ve bu tekliflerin mevzuat gereği geçersiz sayılması veya teklif geçerli olmasına rağmen sunulduktan sonra piyasa katılımcısı tarafından tekliflerin iptal edilmesi veya askıya alınması,

- Gerçekleşen işlemlerin, enerji veya çevre ürününün mülkiyetinde herhangi bir değişikliğe yol açmaması, diğer bir ifadeyle gerçekleşen işlemler sonucunda söz konusu ürünün nihai olarak mülkiyetinin aynı piyasa katılımcısında kalması,

- Kısa süre içerisindeki ters yönlü işlem ve tekliflerin ilgili seanstaki işlem hacminin veya tüm tekliflerin önemli bir kısmını oluşturması ve söz konusu pozisyon değişiklikleri ile ilgili seanstaki fiyat değişimleri arasında korelasyon bulunması,

- Teklif ve işlemlerin seans içinde çok kısa bir zaman diliminde yoğunlaşması ve yoğunluğun ardından fiyatın eski seviyesine geri gelmesi,

- Sunulan tekliflerin, en iyi alış veya satış tekliflerini ve genel teklif defteri görünümünü önemli ölçüde değiştirmesi ve bu tekliflerin eşleşme gerçekleşmeden kısa süre önce piyasa katılımcısı tarafından iptal edilmesi,

- Referans fiyat, açılış ve kapanış fiyatı gibi fiyatların belirlendiği kritik zaman dilimlerinde veya bunlara yakın zamanlarda teklif sunularak veya işlem yapılarak bu fiyatların etkilenmesi,

- Münferit olarak bakıldığında makul ve ekonomik olmayan teklif veya işlemlerin sürekli tekrarlanarak bir enerji veya çevre ürününün fiyatının düşürülmesi veya yükseltilmesiyle söz konusu üründen veya bu ürünle ilgili başka bir enerji veya çevre ürününden menfaat elde edilmesi,

- Algoritmik yöntemler veya diğer başka bir yöntemle piyasa süreçlerinin geciktirilmesi veya engellenmesi sonucunu doğuracak şekilde veya diğer piyasa katılımcılarının teklif defterindeki gerçek teklifleri ayırt etmesini zorlaştıracak şekilde teklif sunulması, sunulan tekliflerde değişiklik yapılması veya tekliflerin iptal edilmesi.

- Teklif veya işlemlerden sonra teklifi sunan veya işlemi gerçekleştiren kişi veya ilişkili olduğu diğer bir gerçek veya tüzel kişi tarafından yanıltıcı işaretler veren bilgiler yayılması,

- Algoritmik yöntemlerle piyasaya yüksek frekansta teklifler sunularak bu tekliflerin ilgili enerji veya çevre ürününe ilişkin sunulan günlük toplam teklif miktarının önemli bir kısmını oluşturması ve aynı tekliflerin mevzuat gereği geçersiz sayılması veya teklif geçerli olmasına rağmen sunulduktan sonra piyasa katılımcısı tarafından tekliflerin iptal edilmesi veya askıya alınması,

- Kişinin bir menfaat amacıyla hatalı veya yanlış bir analiz yaptıktan ya da rapor yayımladıktan sonra veya öncesinde kendisi veya ilişkili olduğu diğer piyasa katılımcısı tarafından piyasada işlem yapılması.

2. Çeşitli Uygulama Tipleri

Piyasa manipülasyonu ve piyasa manipülasyonu girişimine ilişkin aşağıda tipik olarak farklı temel göstergeleri bir araya getiren karmaşık piyasa manipülasyonu uygulamalarına bazı örnekler verilmektedir. Bu uygulamalar, her bir olayda tek başlarına veya diğer uygulamalarla birlikte kullanılabilir. Bununla birlikte sayılan davranışlar, somut olayın özellikleri göz önüne alındığında bir veya birden fazla manipülasyon biçiminin kapsamına girebilecektir. Enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda piyasa manipülasyonu ve manipülasyon girişi yasağı kapsamına giren ve bunlarla sınırlı olmayan bazı kompleks uygulama örnekleri şunlardır:

- Kendi kendine işlem: İşlemin arkasında mülkiyetin veya riskin gerçek olarak el değiştirmede kendinden kendine işlemlerin gerçekleştirilmesi.

- Danışıklı işlemler: Mülkiyet ve riskin yalnızca danışıklı hareket eden piyasa katılımcıları arasında el değiştirdiği önceden anlaşmalı işlemler gerçekleştirilmesi.

- Oltalama teklifleri: Diğer piyasa katılımcılarının buzdağı teklifler gibi teklif stratejilerini ortaya çıkarmak amacıyla bir dizi teklif sunulması ve elde edilen bu bilgiden menfaat elde edilmesi.

- Kademeli teklif yığma: Teklif defterinde bir yönde farklı fiyat seviyelerinde gerçek olmayan çok sayıda teklif sunarak fiyat katmanları oluşturmak ve teklif defterinin diğer tarafında karşı yönde pozisyon alarak menfaat elde edilmesi.

- Aldatmacalı teklif: Teklif defterinde bir yönde büyük veya birden fazla gerçek olmayan teklif sunmak ve teklif defterinin diğer tarafında karşı yönde pozisyon alarak menfaat elde edilmesi.

- Suni fiyat tabanı/tavanı oluşturmak: Bir piyasa katılımcısı tarafından herhangi bir finansal zarardan kaçınmak amacıyla enerji ve çevre ürününün fiyatının belirli bir seviyenin altına düşmesinin veya üzerine çıkmasının engellenmesi.

- Suni işlem yoğunluğu: Bir enerji veya çevre ürününe ilişkin likidite ve fiyat hareketliliği oluşturmak amacıyla teklif defterinde suni işlem yoğunluğu oluşturulması.

- Momentumu tetikleme: Bir enerji veya çevre ürününe ilişkin teklif defterinde bir ticaret ivmesi oluşturmak veya oluşan bir ivmeyi artırmak amacıyla bir işlem dizisi başlatarak diğer piyasa katılımcılarının da bu ivme doğrultusunda harekete geçmesinin sağlanması.

- Teklif defterini boğma: Piyasa işletmecisinin veya diğer piyasa katılımcılarının sistemlerini yavaşlatmak, teklif defterinde belirsizlik oluşturmak veya kendi ticaret stratejisini gizlemek amacıyla çok sayıda teklif girilmesi, teklifin iptal edilmesi veya güncellenmesi.

- Agresif fiyatlama: Enerji veya çevre ürününün fiyatını yukarı çekmek amacıyla alış tekliflerini sürekli artırarak teklif verilmesi veya bunun aksine fiyatları aşağıya çekmek amacıyla satış fiyatlarını sürekli düşürmek suretiyle fiyata müdahale edilmesi.

- Gecikme arbitrajı suistimali: Konvansiyonel yöntemlerle işlem yapan piyasa katılımcılarını teklif defterine çekmek için ilgili enerji ve çevre ürününe ilişkin işlemin karşı tarafına göre avantajlı bir fiyat seviyesinden teklif sunulması ve hemen ardından söz konusu teklifi daha az avantajlı bir fiyat teklifiyle güncelleyerek bu işleminden menfaat elde edilmesi.

- Hatalı teklifler: Piyasa manipülasyonu kastı olmaksızın sehven veya başka bir nedenle bir enerji veya çevre ürününün arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel teklif sunulması.

- Gerçekleştirilme niyeti olmayan teklif: Sunulan teklifin eşleşmesinde herhangi bir menfaati olmaksızın ilgili enerji veya çevre ürününün arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili yanlış veya yanıltıcı işaretler vermesi veya bu ürünün fiyatını yapay bir seviyeye taşıması muhtemel teklif sunulması. Burada, teklifin eşleşmeden önce iptal edilmesi veya eşleşmiş olması söz konusu şüpheli işlemi piyasa manipülasyonu değerlendirmesi bakımından önem taşımaz.

- Referans fiyat manipülasyonu: Referans fiyat, açılış ve kapanış fiyatı gibi fiyatların belirlendiği kritik zaman dilimlerinde veya bunlara yakın zamanlarda bu fiyatları belirli bir seviyeye taşımak, düşürmek veya bu seviyeye sabitlemek amacıyla teklif sunulması ve işlem gerçekleştirilmesi.

- İlişkili maliyetler manipülasyonu: Bir enerji veya çevre ürününün fiyatını yapay bir seviyeye taşımak veya bu seviyede sabitlemek amacıyla ilgili ürünün depolanması, taşınması veya iletilmesi gibi ilişkili maliyetlerini etkileyecek şekilde bir tertip kurulması veya aldatici ya da hileli diğer bir yola başvurulması.

- Piyasayı köşeye sıkıştırma: Bir enerji veya çevre ürününün arzı, talebi ve iletim altyapısı üzerinde önemli bir yeri veya etkisi olan bir veya birden fazla piyasa katılımcısının piyasadaki bu konumu veya etkisini, diğer piyasa katılımcılarının yükümlülüklerini yerine getirmek için

almak zorunda oldukları bu ürünün fiyatını piyasa temellerinden uzaklaşarak belirlemesi. Belirtmek gerekir ki piyasanın normal işleyişinde arz ve talebin karşılaşmasında kıtlık durumu yaşanabilir. Bu doğal piyasa kıtlığının arkasında her durumda bir manipülatif davranış yatmamaktadır. Benzer şekilde bir piyasa katılımcısının portföy hacmi nedeniyle piyasada önemli bir konuma sahip olması ve söz konusu hacimle piyasada işlem yapması tek başına piyasa manipülasyonu yasağının ihlali sayılmayacaktır. Burada odaklanması gereken husus, piyasadaki bu gücün diğer piyasa katılımcılarının zararına olacak şekilde kullanılıp kullanılmadığıdır.

- Ürünler arası manipülasyon: Bir enerji veya çevre ürününün fiyatını yapay bir seviyeye taşımak için söz konusu ürünle ilgili bir başka enerji veya çevre ürününe ilişkin teklif sunulması veya işlem yapılması.

- Çapraz işlem manipülasyonu: İkili anlaşmalar piyasasında enerji veya çevre ürünlerine ilişkin akdettiği sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülükleri kapsamında herhangi bir menfaat elde etmek amacıyla piyasa işletmecileri tarafından işletilen piyasalarda işlem gören enerji ve çevre ürünlerinin fiyatlarını yapay bir seviyeye taşıyacak şekilde teklif sunulması veya işlem yapılması.

- Kapasite istifleme: Bir veya birden fazla piyasa katılımcısının uluslararası iletim kapasitesinin tamamını veya bir kısmını rezerve ederek diğer piyasa katılımcılarının kapasiteye erişimini engellemesi ve rezerve ettiği bu kapasiteyi hiç veya etkin bir şekilde kullanmaması.

- Kapasite saklama: Bir enerji veya çevre ürününün fiyatını, arzını veya talebini tek başına etkileyebilme kabiliyetine sahip bir piyasa katılımcısının, elindeki üretim, depolama veya iletim kapasitesini haklı bir gerekçesi olmaksızın arz etmemesidir. Özellikle elektrik üretim kapasitesinin saklanması, fiziksel ve ekonomik kapasite saklama olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilebilir. Fiziksel kapasite saklama, herhangi bir arıza durumu olmamasına rağmen mevcut üretim kapasitesinin piyasaya hiç sunulmamasını ifade ederken ekonomik kapasite saklama söz konusu üretim kapasitesinin piyasaya tesisin marjinal maliyetiyle bağdaşmayan fahiş fiyatlarla sunulmasıdır. Genel olarak bu piyasa manipülasyonu uygulaması tek bir piyasa katılımcısı tarafından gerçekleştirilebileceği gibi birlikte hareket eden birden fazla piyasa katılımcısı tarafından da gerçekleştirilebilir. Bu uygulamanın piyasa manipülasyonu olarak değerlendirilebilmesi için iki unsurun birlikte bulunması gerekir. Bunlardan ilki, piyasa katılımcısının kapasite saklama davranışının ilgili ürünün fiyatını veya arz-talep dengesini etkileyip etkilemediğidir. İkinci husus, piyasa katılımcısının kapasitesini sunmaması veya tesisin marjinal maliyetiyle bağdaşmayan fahiş fiyatlarla sunmasının haklı bir gerekçeye dayanıp dayanmadığının tespit edilmesidir.

- Kötüleme yoluyla fiyatı baskılama: Bir enerji ve çevre ürününe ilişkin satış pozisyonu aldıktan sonra diğer piyasa katılımcılarını piyasaya çekerek fiyatı düşürmek amacıyla daha fazla satış teklifi sunulması ve/veya ürünün fiyatıyla ilgili olarak düşeceğine dair yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgiler yayılması. Bu piyasa manipülasyonu uygulamasında, fiyatın

düşmesinin ardından söz konusu piyasa bozucu davranışı gerçekleştiren piyasa katılımcısı pozisyonunu tamamen veya kısmen kapatarak bu davranışından menfaat elde eder.

- Suni fiyat yükseltme: Bir enerji ve çevre ürününe ilişkin alış pozisyonu aldıktan sonra diğer piyasa katılımcılarını piyasaya çekerek fiyatı yükseltmek amacıyla daha fazla alış teklifi sunulması ve/veya ürünün fiyatıyla ilgili olarak yükseleceğine dair yanlış veya yanıltıcı işaretler veren bilgiler yayılması. Bu piyasa manipülasyonu uygulamasında, fiyatın yükselmesinin ardından söz konusu piyasa bozucu davranışı gerçekleştiren piyasa katılımcısı pozisyonunu tamamen veya kısmen kapatarak bu davranışından menfaat elde eder.

- Ticari işlemi ifşa etme: Bir enerji ve çevre ürününe ilişkin pozisyon alıp söz konusu işlemi kamuoyuna açıkladıktan kısa süre sonra bu pozisyonun tamamen veya kısmen kapatılması. Burada, piyasa katılımcısının pozisyonuna ilişkin yaydığı bilgi esasen gerçek bir bilgi olmakla birlikte piyasa katılımcısı bilgiyi yayarak piyasada oluşturduğu hareketliliğin hemen ardından pozisyonunu kapatarak bu davranışıyla diğer piyasa katılımcılarını zarara uğratmıştır.

- Yanıltıcı analiz ve tavsiyeler: Bir piyasa katılımcısının veya bu piyasa katılımcısıyla ilişkili kişilerin, enerji piyasaları veya çevresel piyasalara ilişkin hazırladığı rapor veya analizleri kamuya açık olarak yayımlamasından hemen öncesinde veya yayımlandıktan kısa bir süre sonra rapor veya analizdeki bilgilerin aksi yönünde piyasada teklif sunması ve işlem gerçekleştirmesi.

- Ticari menfaat odaklı bilgiler yayma: Failin kendi pozisyonunu veya planladığı işlemleri zemin hazırlamak amacıyla internet dâhil olmak üzere medya organları aracılığıyla ya da başka bir yolla enerji veya çevre ürünlerinin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili olarak yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yayması.

D. Hükmün Kapsamındaki Kişiler

Yönetmelikte düzenlenen piyasa manipülasyonu yasağı, yalnızca piyasa katılımcılarına yönelik bir yasaklama olmayıp tüm gerçek ve tüzel kişileri kapsamına almaktadır. Nitekim bu husus Yönetmeliğin “Piyasa manipülasyonu” başlıklı 9. maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça düzenlenmiştir.

“Piyasa manipülasyonu fiilini işleyen kişi bir tüzel kişi ise bu tüzel kişi adına bu fiili işleme kararına dâhil olan gerçek kişiler hakkında da yaptırım uygulanır.”

Yönetmeliğin 9. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen piyasa içinde gerçekleştirilebilecek piyasa manipülasyon biçimleri esasen yalnızca piyasa katılımcıları tarafından gerçekleştirilebilir. Zira bu manipülasyon biçimi, enerji veya çevre ürünleriyle ilgili olarak piyasada teklif vermek, işlem yapmak, mevcut bir teklifi değiştirmek ya da iptal etmek gibi piyasa katılımcıları tarafından gerçekleştirilebilecek eylemleri kapsadığından gerçek kişiler tarafından gerçekleştirilememektedir.

Ancak yukarıda yer verilen 9. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca bir tüzel kişi olan piyasa katılımcılarının bu eylemlere ilişkin kararlarına dâhil olan gerçek kişilere de yaptırım uygulanabileceğinden bu fıkra düzenlenen ve piyasa içinde gerçekleştirilebilecek piyasa manipülasyonu yasağının kapsamına gerçek kişiler de dâhildir. Bu bağlamda, piyasa katılımcıları tarafından yürütülen uyum faaliyeti kapsamındaki önleyici tedbirler, yalnızca piyasa katılımcısının Yönetmelik hükümlerine uyum yükümlülüğünü yerine getirmesi veya hukukî güvence sağlamasına değil, işlemi gerçekleştiren ticaret uzmanı ve ilgili ticaret stratejisini onaylayan yöneticilerin hukukî sorumluluk riskine karşı korunmasına da hizmet etmektedir.

Benzer şekilde enerji veya çevre ürünlerinin arzı, talebi veya fiyatıyla ilgili olarak yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yaymak suretiyle gerçekleştirilen piyasa manipülasyonu biçimi de tüm gerçek ve tüzel kişileri kapsamına alır. Burada temel koşul; bilgiyi yayan kişinin, bilginin yanlış veya yanıltıcı olduğunu bilen veya bilmesi gereken bir kişi olmasıdır. Aksi durumda bu davranış, piyasa manipülasyonu yasağının ihlalini oluşturmaz.

VI. İDARÎ YAPTIRIMLAR VE TEDBİRLER

Yukarıda açıklanan piyasa bozucu davranışlarda bulunulması durumunda Kurul, idarî para cezası uygulamaya ve piyasaların etkin ve sağlıklı işleyişini teminen tedbirler almaya yetkilidir. Bu bölümde, her üç piyasa bozucu davranış türü bakımından uygulanacak idarî para cezaları ile bu durumlarda alınabilecek tedbirler birlikte ele alınacaktır.

A. İdarî Para Cezaları

Piyasa bozucu davranışlarda bulunulması durumunda uygulanacak idarî para cezaları, Yönetmeliğin “İdarî yaptırımlar” başlıklı 13. maddesinin birinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir:

“6446 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca;

a) 7 nci madde hükümlerini ihlâl eden piyasa katılımcısına 2.509.800 Türk lirasına kadar,

b) 8 inci madde kapsamında dâhilî bilgi suistimali fiilini işleyen piyasa katılımcısına 25.098.000 Türk lirasına kadar,

c) 8 inci madde kapsamında dâhilî bilgi suistimali fiilini işleyen gerçek kişiye 2.509.800 Türk lirasına kadar,

ç) 9 uncu madde kapsamında piyasa manipülasyonu fiilini işleyen piyasa katılımcısına 25.098.000 Türk lirasına kadar,

d) 9 uncu madde kapsamında piyasa manipülasyonu fiilini işleyen gerçek kişiye 2.509.800 Türk lirasına kadar,

idarî para cezası uygulanır. Bu fıkra öngörülen azamî ceza tutarları bakımından, her takvim yılı başından geçerli olmak üzere yeniden değerlendirilme oranında güncellenmiş tutarlar esas alınır.”

Kurul, ihlâl edici bir fiilin bulunması hâlinde, somut olayın özelliğine göre ilgili piyasa katılımcısı veya gerçek kişiye hükümde öngörülen çerçevede bir idarî para cezası uygulanmasına karar verebilir. Hükümde yer alan tutarlar, her takvim yılı başından geçerli olmak üzere yeniden değerlendirilme oranında güncellendiğinden, ihlalin gerçekleştiği takvim yılı itibarıyla güncellenmiş tutarlar esas alınır.

Dâhilî bilgi suistimali ve piyasa manipülasyonu fiilinin bir tüzel kişi tarafından işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişi adına işlem yapma kararına dâhil olan gerçek kişiler hakkında da idarî para cezası uygulanır. Bu kişiler hakkında uygulanacak ceza, hükmün (c) ve (d) bentlerinde öngörülen tutarlarla sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte hükmün (a) bendinde, yalnızca piyasa katılımcıları sayıldığından dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlali bakımından gerçek kişilere idarî para cezası uygulanması söz konusu değildir.

Hükmün beşinci fıkrası uyarınca, 13. madde kapsamında Kurul tarafından alınan yaptırım kararları Kurumun internet sitesinde yayımlanır.

B. İdarî Para Cezasının Belirlenmesi

Yönetmeliğin 13. maddesinin ikinci fıkrasına göre piyasa bozucu davranışta bulunulması suretiyle bir menfaat elde edilmiş veya zarara sebebiyet verilmişse, ilgili piyasa katılımcısı veya gerçek kişiye verilecek idarî para cezasının tutarı bu menfaat veya zararın iki katından az olamayacaktır. Bu hüküm, bir üst sınır değil asgarî ceza eşiği getirdiğinden, menfaatin veya zararın iki katının birinci fıkrada öngörülen tutarların üzerinde kaldığı hallerde de uygulanır.

Yönetmeliğin aynı maddesinin üçüncü fıkrasına göre, dâhilî bilgi suistimali ve piyasa manipülasyonu ihlallerinde ihlâl edici fiilin girişim aşamasında kalması halinde, ilgili eylemlere ilişkin birinci fıkrada uygulanması öngörülen tutarların yarısına kadar idarî para cezası uygulanacak olup bu tutarlar da azamî tutar niteliğindedir.

Bu madde uyarınca uygulanacak idarî para cezası tutarları için cezaların azamî tutarın altında hangi seviyeden uygulanacağı ise Yönetmeliğin 13. maddesinin dördüncü fıkrasındaki ölçütlere göre belirlenir. İlgili hüküm şu şekilde düzenlenmektedir:

“Belirli bir tutara kadar uygulanacağı öngörülen idarî para cezasının tutarı belirlenirken aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

- a) İhlâlin ağırlığı ve süresi.
- b) Kusurun derecesi.
- c) İhlâlin piyasaya ve piyasa fiyatlarına etkisi.
- ç) Tekerrürün varlığı.
- d) Failin ihlâl tarihinden önceki takvim yılında ilgili piyasada elde ettiği net satış hasılatı.
- e) İhlâl konusu fiille ilgili gerçeğin ortaya çıkarılması için Kurumla gösterilen işbirliği.”

C. Tedbirler

İhlalin tespit edildiği veya ihlal oluştuğuna dair kuvvetli şüphelerin bulunduğu durumlarda Kurul, piyasa katılımcısının ticarî faaliyetleri ve nakit akışı üzerinde etki doğurabilecek nitelikte olanlar da dâhil gerekli tedbirleri almaya yetkilidir. Söz konusu tedbirler Yönetmeliğin 14. maddesinin birinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir:

“Enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda piyasa bozucu davranışlarda bulunulduğunun tespit edilmesi veya bunlara yönelik kuvvetli şüphelerin bulunması hâlinde Kurul ve acele hallerde ilgili piyasa işletmecisi, ilgililer hakkında;

- a) İlave teminat talep etme,
- b) İlgili piyasadaki işlemlerinden doğan alacaklarına bloke koyma,
- c) İlgili teklifi veya işlemi askıya alma ya da iptal etme,
- ç) İlgili piyasaların bir kısmında veya tamamında geçici olarak işlem yapma yasağı getirme,

dâhil piyasaların etkin ve sağlıklı işleyişini teminen gerekli her türlü tedbiri almaya yetkilidir. Alınacak tedbirler, ihlâl muhtemel olumsuz etkilerini önleme ve sınırlandırma amacına yönelik olur ve bu amacı gerçekleştirecek nitelikte olanlarla sınırlı tutulur.”

Hükme göre söz konusu tedbirler, acele hallerde ilgili piyasa işletmecisi tarafından da alınabilmektedir. Ancak maddenin ikinci fıkrasına göre, bu durumlarda alınan tedbirler derhâl Kurul onayına sunulmaktadır. Kurul, bu tedbirlerin devam etmesine, değiştirilmesine veya kaldırılmasına karar vermeye yetkilidir. Ayrıca Kurulun piyasaların etkin ve sağlıklı işleyişini teminen başkaca tedbirler alması da mümkündür. Hükme göre bu kapsamdaki işler, Kurulun öncelikli işlerinden sayılmıştır.

Hükümde sayılan tedbirler sınırlı sayıda olmamakla birlikte, alınacak tedbirler ihlalin muhtemel olumsuz etkilerini önleme ve sınırlandırma amacıyla bağlı olacak ve bu amacı gerçekleştirecek nitelikte olanlarla sınırlı tutulacaktır.

VII. PİYASA BOZUCU DAVRANIŞLARA İLİŞKİN POTANSİYEL İHLALLERİ BİLDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Genel Olarak

Enerji piyasaları ve çevresel piyasaların işleyişi gereği piyasa katılımcıları, ticaret hacimlerine, piyasa dinamiklerine ve olağandışı fiyat/hacim hareketlerine ilişkin bilgilere sahip olabilmektedir. Bu nedenle, toplayıcılar, dengeden sorumlu taraflar, iletim ve dağıtım şebeke işletmecileri de dâhil enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda işlem yapma yetkisine sahip kişiler olan piyasa katılımcıları, piyasada sunulan şüpheli teklif veya gerçekleştirilen şüpheli işlemler ile potansiyel diğer piyasa bozucu davranışların tespit edilmesinde ve önlenmesinde önemli bir role sahiptirler.

Bu bağlamda Yönetmelik, enerji piyasaları ve çevresel piyasaların şeffaf ve dürüst işleyişine katkıda bulunmaları amacıyla piyasa katılımcılarına, piyasa faaliyetleri sırasında bu

Yönetmelik kapsamında belirlenen piyasa bozucu davranışlara ilişkin herhangi bir bilgi ve şüpheyi gerektirecek bir hususu tespit etmeleri halinde söz konusu durum hakkında Kuruma ve ilgili piyasa işletmecisine bildirimde bulunma yükümlülüğü getirmektedir.

Bu yükümlülük, Yönetmeliğin “Piyasa katılımcılarının sorumlulukları” başlıklı 10. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde şu şekilde düzenlenmiştir:

“Piyasa katılımcıları ... bu Yönetmelik kapsamında belirlenen piyasa bozucu davranışlara ilişkin bilgi veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması hâlinde durumu ivedilikle Kuruma ve ilgili piyasa işletmecisine bildirmekle ... yükümlüdür”

Yönetmelikte, piyasa katılımcısı tanımına girmeyen gerçek veya tüzel kişiler için bildirim yükümlülüğü düzenlenmemiştir. Bununla birlikte enerji piyasalarının ve çevresel piyasaların adil ve güvenilir işleyişinin sürdürülebilmesi amacıyla bu kişilerin de piyasa bozucu davranışa veya şüpheli teklif ya da işleme ilişkin herhangi bir bilgi ve şüpheyi gerektirecek bir hususu tespit etmeleri halinde Kuruma veya ilgili piyasa işletmecisine ihbarda bulunmaları teşvik edilmektedir.

Piyasa katılımcıları tarafından yapılacak bildirim ile diğer gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılacak ihbarda bildirilecek hususlar, bildirim veya ihbarın yapılacağı makam, bildirim veya ihbarın yapılacağı zamana ilişkin ayrıntılar aşağıda ayrı başlıklar altında açıklanacaktır.

B. Bildirim Usulü

1. Bildirilecek Hususlar

Potansiyel bir piyasa bozucu davranışa ilişkin piyasa katılımcıları tarafından yapılacak bildirimler ile diğer gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılacak ihbarlar, Kurumun ve ilgili piyasa işletmecisinin olayın temel unsurlarını anlamasını sağlayacak açıklıkta olmalıdır. Etkili bir denetim süreci işletilebilmesi için sunulan bilgilerin mümkün olduğu ölçüde kapsamlı ve kanıta dayalı olması gerekir.

Yönetmelik kapsamında piyasa katılımcıları tarafından yapılacak bildirimlerde, tespit edilebilmesi halinde şüpheli teklif veya işlemin ihlalini oluşturduğu düşünülen piyasa bozucu davranış türü, piyasa bozucu davranış gerçekleşiren piyasa katılımcısına ait bilgiler, piyasa bozucu davranışın gerçekleştiği zaman dilimi, piyasa bozucu davranışın etkilediği piyasalar ve ilgili işlem veya dâhilî bilgi açıklamasına ilişkin detaylar açıklanmalıdır.

Kurum tarafından bir piyasa bozucu davranışa ilişkin etkili bir denetim süreci işletilebilmesi amacıyla bir şüpheli teklif veya işleme ilişkin bildirimde veya ihbarda iyi uygulama örneği olarak bulunması tavsiye edilen bilgiler şunlardır:

(i) Piyasa bozucu davranışın türü;

- Potansiyel ihlalin türü (dâhilî bilgi suistimali, piyasa manipülasyonu, dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlâli).

- Potansiyel ihlal alt türü (fiyatları yapay seviyeye taşımak suretiyle piyasa manipülasyonu, bir tertip kurmaya veya aldatıcı ya da hileli diğer bir yol kullanmak suretiyle piyasa manipülasyonu, dâhilî bilgiyi başka herhangi bir kişiye ifşa etmek suretiyle dâhilî bilgi suistimali vb.).

(ii) Bildirim/ihbar sahibine ait bilgiler;

- Bildirimi ya da ihbarı yapan gerçek veya tüzel kişiye ait bilgiler (kurum adı/kişi adı, unvanı, pozisyonu ve iletişim bilgileri).

(iii) Olaya ilişkin zaman bilgisi;

- Piyasa bozucu davranışın (teklif sunulması, işlemin gerçekleştirilmesi, dâhilî bilginin ifşa edilmesi vb.) gerçekleştiği tarih ve saat.

(iv) Potansiyel ihlal davranışının nitelikleri;

- Teklif veya işlemin detayları (ilgili enerji veya ürünü/ürünleri, teslim tarihi, ilgili seans, teklif miktarı, fiyatı vb.)

- Teklif veya işlem dışında bir davranış ise bunun detayları (ilgili enerji veya çevre ürünü/ürünleri, dâhilî bilgiyi başka herhangi bir kişiye ifşa etmek suretiyle dâhilî bilgi suistimalinde ifşa edilen bilginin içeriği, ifşa edildiği tarih, yanlış veya yanıltıcı işaretler veren veya vermesi muhtemel olan bilgileri yaymak şeklindeki piyasa manipülasyonunda yayılan bilginin içeriği, yayıldığı platform ve zamanı vb.)

(v) Şüphenin gerekçeleri;

- Söz konusu tekliflerin, işlemlerin veya davranışların neden dâhilî bilgi suistimali, piyasa manipülasyonu, dâhilî bilgilerin açıklanması yükümlülüğünün ihlali oluşturduğuna dair makul ve ekonomik gerekçeler (işlemin ekonomik olarak rasyonel olmaması ve buna ilişkin gerekçeler, piyasa katılımcısının sunduğu teklifin yaydığı bilgiyle çelişkili olması ve buna ilişkin gerekçeler vb.)

(vi) Potansiyel ihlale karışan piyasa katılımcıları ve kişilere ait bilgiler;

- İhlale karışan kişilerin (piyasa katılımcısı, ticaret uzmanı, analist vb.) isimleri, pozisyonları, -bilinmesi halinde- birbirleriyle olan olası ticari/organik ilişkileri

2. Bildirimin Yapılacağı Makam

Piyasa katılımcılarının, piyasa bozucu davranışlara ilişkin bilgi ve şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde idarî soruşturma sürecinin başlatılması ile acele hallerde alınması gereken ivedi tedbir süreçlerinin birlikte yürütülebilmesi amacıyla durumu Kuruma ve ilgili piyasa işletmecisine bildirmesi gerekmektedir.

Söz gelimi, piyasa bozucu davranışın spot organize toptan elektrik piyasalarından olan Gün İçi Piyasası'nda gerçekleşmesi halinde şüpheli işlem veya teklife ilişkin bildirimin Kuruma ve EPIAŞ'a yapılması gerekmektedir. Bunun gibi, piyasa bozucu davranışın gerçek zamanlı

organize toptan elektrik piyasalarından olan Dengeleme Güç Piyasası'nda gerçekleşmesi durumunda ise piyasa katılımcısı tarafından bildirim, Kuruma ve TEİAŞ'a yapılmalıdır.

Bununla birlikte şüpheli teklif veya işlemin, ürünler arası manipülasyon uygulamalarında olduğu gibi birden fazla piyasayı etkilemesi ve bu piyasaların farklı piyasa işletmecileri tarafından işletilmesi durumunda bildirim her iki piyasa işletmecisine de yapılmalıdır. Örneğin Gün İçi Piyasası'nda gerçekleştirilen şüpheli bir işlemin, Dengeleme Güç Piyasası'nda da doğrudan veya dolaylı bir piyasa bozucu etki oluşturması öngörüldüyse söz konusu şüpheli işleme ilişkin bildirimin, Kuruma ve EPIAŞ'a ek olarak TEİAŞ'a da yapılması gerekmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalar, Yönetmelik gereği haberdar oldukları piyasa bozucu davranışlar hakkında bildirim yükümlülüğü bulunan piyasa katılımcılarına ilişkindir. Bundan farklı olarak piyasa bozucu davranışlara ilişkin bilgi sahibi olan diğer gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılacak ihbarlarda, ihbarın Kuruma veya ilgili piyasa işletmecisine yapılması mümkündür.

3. Bildirim Zamanı

Piyasa katılımcılarının, piyasa faaliyetleri sırasında bu Yönetmelik kapsamında belirlenen piyasa bozucu davranışlara ilişkin herhangi bir bilgi veya şüpheyi gerektirecek bir hususu tespit etmeleri halinde, durumu gecikmeksizin Kuruma ve ilgili piyasa işletmecisine bildirmeleri gerekir.

Piyasa bozucu davranışlara ilişkin bilgi sahibi olan diğer gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılacak ihbarlarda herhangi bir süre sınırlaması bulunmayıp şüpheli davranıştan haberdar olmalarını takiben mümkün olan en kısa sürede Kuruma veya ilgili piyasa işletmecisine ihbarda bulunmaları teşvik edilmektedir.

4. Bildirimin Şekli

Bildirimlerin güvenli bir şekilde Kuruma ve ilgili piyasa işletmecisine ulaşması, hem soruşturma sürecinin etkinliği hem de piyasa katılımcısının bildirim yükümlülüğünü yerine getirdiğini ispatlayabilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Kuruma ve ilgili piyasa işletmecisine yapılacak bildirimlerin yazılı olarak gerçekleştirilmesi esastır. Bununla birlikte, bildirimin muhatabı tarafın resmî internet sitesinde bu amaçla oluşturulmuş bir "potansiyel ihlal bildirimi/ihbarı" sekmesinin bulunması hâlinde, bildirimlerin söz konusu sekme aracılığıyla yapılması da mümkündür.

5. Gizlilik

Bildirim veya ihbarda bulunan kişinin kimliği gizli tutulur. Söz konusu güvence, Yönetmeliğin "Gözetim ve denetim" başlıklı 12. maddesinin birinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir:

“Kurum, gözetim ve denetim faaliyeti kapsamındaki görevlerini re’sen, ihbar veya şikâyet üzerine yerine getirir. İhbar ve şikâyet üzerine yapılan incelemelerde başvuru sahibinin kimliği gizli tutulur.”

Hükümde geçen “ihbar” ifadesi, piyasa katılımcılarının Yönetmeliğin 10. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yaptıkları bildirimleri de kapsar. Nitekim her iki halde de kişi, kendisiyle ilgili olmayan bir hukuka aykırılık hakkında Kuruma bilgi vermekte olup aradaki fark, bu bilgi vermenin piyasa katılımcıları bakımından bir yükümlülük olarak düzenlenmiş olmasından ibarettir.

Kurum, bildirim veya ihbar üzerine yürüttüğü inceleme kapsamında ilgili kişilerden bilgi ve belge talep ederken, bildirim veya ihbarda bulunanın kimliğini açığa çıkarabilecek hususlara yer vermez. Bu kapsamda, talebin içeriğinden veya kapsamından hareketle bildirim veya ihbarda bulunanın belirlenebilir hâle gelmemesi gözetilir.

VIII. UYUM

A. Genel Olarak

Yönetmelik hükümlerine uyuma yönelik genel bir sorumluluk hükmü olarak piyasa katılımcılarının sorumluluklarının yer aldığı Yönetmeliğin 10. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi şu şekilde düzenlenmektedir:

“Piyasa katılımcıları ... piyasa bozucu davranışların önlenmesi amacıyla gerekli tedbirleri almakla ... yükümlüdür.”

Bu bölümün amacı, piyasa katılımcılarının söz konusu tedbir alma yükümlülüğü ile Yönetmeliğin emredici hükümlerine iç işleyişlerinde nasıl uyum sağlayabileceklerine dair bir iyi uygulama örneği sunmaktır. Diğer bir ifadeyle bu bölümdeki açıklamalar, piyasa katılımcıları tarafından uyulması zorunlu kurallar olmayıp Yönetmelik hükümlerine uyum kapsamında piyasa katılımcılarının kendi içinde oluşturacakları uyum rejimlerinde yol gösterici bir çerçeve oluşturmayı hedeflemektedir. Bu anlamda, bir piyasa katılımcısının bu başlık altında açıklanan uygulamaları tam olarak takip etmeden de başarılı bir uyum faaliyeti yürütmesi mümkündür.

Aşağıda uyum rejiminin temel unsurları, nasıl geliştirileceği ve nasıl uygulanacağı ayrı başlıklar altında incelenecektir.

B. Uyum Rejimi

Enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda faaliyet gösteren piyasa katılımcılarının faaliyetlerinin ölçekleri birbirinden çok farklı olabilmektedir. Bazı piyasa katılımcıları, sahip olduğu büyük ölçekli portföyüyle elektrik ve doğal gaz piyasalarının her ikisinde de faaliyet gösterirken bazı katılımcılar portföylerindeki bir elektrik üretim tesisiyle yalnızca spot elektrik piyasasında ticaret yapmaktadır. Piyasa katılımcıları arasındaki bu ölçek ve faaliyet çeşitliliği farkı, Yönetmelik hükümlerine uyum kapsamında oluşturacakları uyum rejimlerinde de kendisini göstermektedir.

Örneğin elektrik piyasasında piyasa katılımcıları üretim portföyleri, ticaret hacimleri, işlem yaptıkları piyasa sayısı ve organizasyon yapıları bakımından büyük farklılık göstermektedir. Söz gelimi, piyasada yalnızca birkaç megavat kurulu gücündeki santralindeki üretimini satan küçük ölçekli bir piyasa katılımcısı ile toplam portföy büyüklüğü bin megavatı aşan ve birden fazla piyasada portföy bazlı enerji alış-satış işlemleri gerçekleştiren piyasa katılımcısının uyum rejimi aynı karmaşıklıkta olmayacaktır. Bu anlamda, uyum rejimi olarak tüm piyasa katılımcılarına uyan tek bir yaklaşımın olmadığı ifade edilmelidir.

Her piyasa katılımcısının kendi organizasyonuna özel olarak uyarlanmış bir uyum rejimi geliştirmesi tavsiye edilmektedir. Geliştirilecek uyum rejimine ilişkin standart bir şekil şartı bulunmamaktadır. Uyum rejimi geliştirme süreci; şirket içerisinde güçlü bir uyum kültürünün oluşturulması, yeterli ve çerçevesi net olarak belirlenmiş politika ve prosedürlerin hazırlanması, çalışanların eğitimi, uygulanan tedbirlerin düzenli bir şekilde belgelendirilmesi gibi bileşenleri kapsar.

İyi uygulama niteliğindeki bir uyum rejiminin aşağıda sayılan unsurları kapsamaması önerilmektedir;

- (i) Uyum hedeflerinin belirlenmesi,
- (ii) Şirket içerisinde uyum kültürü oluşturulması,
- (iii) Şirket içi organizasyonda rol ve sorumlulukların belirlenmesi,
- (iv) Şirket uyum risklerinin tespit ve değerlendirilmesi,
- (v) Şirket içi uyum süreçlerinin tanımlandığı uyum programının oluşturulması,
- (vi) İç paydaş ve dış paydaş iletişim kurallarının belirlenmesi,
- (vii) Uyum faaliyetleri kapsamındaki süreç ve aksiyonların belgelendirilmesi.

Bu unsurlar arasında uyum rejiminin esaslı unsurlarını teşkil eden hususlar aşağıda ayrı başlıklar altında açıklanacaktır.

1. Uyum Hedefi

Uyum rejiminin en temel unsuru, uyum faaliyetiyle ulaşılması amaçlanan uyum hedefleridir. İyi işleyen bir uyum rejimi, piyasa katılımcısı tarafından mevzuat hükümleri ve idarî para cezaları karşısındaki hukukî riske yönelik önlem alınması şeklindeki bir yaklaşım yerine, şirket içerisinde en üst düzeyden çerçevesi belirlenmiş, ölçülebilir ve şirketin kurumsal stratejisiyle entegre edilmiş uyum hedefleriyle oluşturulabilir.

Burada, piyasa katılımcılarının bünyelerinde yürüttükleri uyum faaliyetinin rekabet hukuku, kişisel verilerin korunması hukuku, sermaye piyasası hukuku, bankacılık hukuku, rüşvet ve suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi mevzuatı gibi farklı alanları kapsayan geniş uyum hedefleri bulunabilir. Bu çerçevede piyasa katılımcıları, uyum faaliyetleri kapsamında söz konusu alanlarda yürürlükte olan mevzuat ihlallerinin önlenmesi, etik kültürün oluşturulması, kurumsal itibarın korunması, süreçlerin standardize edilmesi, kurumsal sürdürülebilirlik gibi farklı hedeflere sahip olabilir.

Rehber'in konusu bağlamında, bu bölümde açıklanan uyum rejiminin hedefleri, Yönetmelikte düzenlenen piyasa bozucu davranışların önlenmesi amacıyla gerekli tedbirleri

alma yükümlülüğünün yerine getirilmesi ile Yönetmeliğin emredici hükümlerine uyumu kapsamaktadır.

2. Uyum Kültürü

Uyum rejiminin ikinci unsuru, Yönetmelik hükümlerine uyumu sağlayan bir uyum kültürünün oluşturulmasıdır. Genel olarak bir uyum rejiminin başarılı bir şekilde uygulanması, yerleşik bir uyum kültürüne bağlıdır. Yerleşik bir uyum kültürü, esasen bir şirketin potansiyel ihlallere karşı bağışıklık sistemini oluşturmakta olup uyum kültürünün şirket geneline yayılmasını ifade eder.

Uyum kültürünün şirket tabanına yayılabilmesi için uyum odağının şirket yönetim kurulu ve üst yönetim kademesine yerleşmiş olması kritik öneme sahiptir. Şirket yönetiminin uyum kültürünün oluşmasına aktif desteği olmaksızın tek başına uyum faaliyetine bütçe ayrılması veya şirket içi politika ve prosedürlerin oluşturulması şirket içi uyum kültürünün oluşturulmasında yeterli olmayacaktır.

3. Uyum Organizasyonu

Uyum rejiminin üçüncü unsuru, uyum fonksiyonunun organizasyon yapısı içerisinde doğru şekilde konumlandırılmasıdır. Burada, her piyasa katılımcısının organizasyonuna uygun tek bir organizasyon modeli olmadığı ifade edilmelidir. Uyum fonksiyonunun kurulumu ve organizasyon şemasındaki yeri, piyasa katılımcısının faaliyetlerinin ölçeği ve karmaşıklığına göre değişebilir. Bu bağlamda, uyum fonksiyonunun kurulumu piyasa katılımcısının ihtiyaçları ve karşı karşıya olduğu risklere uygun olarak tasarlanmalıdır. Aşağıda, uyum fonksiyonu kurulurken göz önünde bulundurulabilecek tavsiye niteliğindeki genel prensiplere yer verilmektedir:

(i) Rol ve sorumlulukların belirlenmesi: Uyum fonksiyonunun şirket organizasyonu içerisindeki rol ve sorumlulukları, herhangi bir yetki çatışmasına veya yorum farkına yol açmayacak kesinlikte tanımlanmalıdır.

(ii) Yeterli personel ve kaynak tahsisi: Piyasa katılımcısının faaliyetlerinin ölçeği ve karmaşıklığına bağlı olarak Yönetmelik hükümlerine uyumdan sorumlu bağımsız bir birim veya en azından bu faaliyete tahsis edilen bir personelin bulunması tavsiye edilmektedir.

(iii) Piyasa operasyonları ile iş birliği ve iletişim: Uyum personelinin, Yönetmelik gerekliliklerine dair derinlemesine uzmanlığının yanı sıra şirketin günlük piyasa/ticari operasyonlarının işleyişi hakkında da bilgi sahibi olması tavsiye edilmektedir. Bu kapsamda uyum personelinin karar alma süreçlerine erken aşamada dâhil edilmeleri ve ticaret durum toplantılarına katılımlarının sağlanması önerilmektedir.

(iv) Bağımsızlık: Uyum fonksiyonu; tavsiyede bulunduğu, izlediği ve kontrol ettiği iş birimlerinden bağımsız olmalıdır. Kurumsal risk yönetiminde ikinci savunma hattı konumunda olan uyum fonksiyonunun, üçüncü savunma hattı olan iç denetim ve risk yönetimi gibi diğer kontrol ve denetim birimlerinden ayrıştırılması en iyi uygulama olarak kabul edilir. Bununla

birlikte piyasa faaliyetlerinin ölçeği küçük ve daha az karmaşık olan piyasa katılımcılarının uyum fonksiyonunun, iç denetim veya risk yönetim birimleriyle entegre yürütülmesi makul ve orantılı bir çözüm olabilecektir.

(v) Yetki ve yönetim desteği: Uyum fonksiyonu, görevlerini yerine getirebilmesi için gerekli yetkilerle (politika/prosedürleri uygulama, bilgi talep etme, uyumsuzlukları raporlama yetkisi vb.) donatılmalı ve üst yönetim tarafından desteklenmelidir.

(vi) Bilgiye erişim: Uyum fonksiyonu; izleme, kontrol veya olası bir şüpheli işlemin incelenmesi gibi uyum kapsamındaki faaliyetlerini yürütebilmeleri amacıyla gerekli bilgi ve belgeler ile bilgi teknolojileri altyapısına sınırsız erişim yetkisine sahip olmalıdır.

(vii) Raporlama hattı: Piyasa katılımcısının organizasyonunun ölçeği ve yapısına bağlı olarak uyum fonksiyonunun uyum raporlamasını doğrudan üst yönetime yapmalıdır.

(viii) Değişiklik yönetimi: Uyum fonksiyonu, piyasa katılımcısının Yönetmelik hükümlerinin düzenlediği alanlara ilişkin faaliyet yürüten iş birimlerini etkileyecek önemli organizasyonel değişiklik süreçlerine dâhil edilmelidir.

(ix) Gelişmelerin takibi: Uyum fonksiyonu, önemli piyasa ve mevzuat değişikliklerinden haberdar olmalıdır. Gelişmelerin takibi; uyum personelinin sektörle ilgili dernek faaliyetlerine, konferanslara, çalışma gruplarına vb. katılımının teşvik edilmesi yoluyla sağlanabilir.

(x) Dokümantasyon: Uyum fonksiyonunun faaliyetleri ve ilgili iş birimleri tarafından uyum faaliyeti kapsamında alınan aksiyonların (risk değerlendirmeleri, tavsiyeler, şüpheli işlem incelemeleri, bildirim yapılması veya yapılmamasına ilişkin verilen kararlar ve gerekçeleri vb.) belgelendirilmesi sağlanmalıdır.

4. Uyum Riskleri

Uyum rejiminin dördüncü unsuru, şirketin uyum faaliyetine ayırdığı kaynakları önceliklendirmek ve risk tabanlı bir uyum rejimi tesis etmek amacıyla uyum risk değerlendirmesi yapılmasıdır.

Etkin bir uyum rejimi oluşturulabilmesi için piyasa katılımcısı tarafından hangi uyum riskleriyle karşı karşıya olunduğunun haritalandırılması önem arz etmektedir. Enerji piyasaları ve çevresel piyasalarda faaliyet gösteren piyasa katılımcılarının organizasyonları, ölçekleri, portföy yapıları ve ticaret stratejileri birbirinden farklıdır. Bu nedenle risk değerlendirmesi, her bir piyasa katılımcısı tarafından ölçeğine, portföy ve organizasyonel yapısına, faaliyetlerinin karmaşıklığına ve ihtiyaçlarına uygun olarak yapılmalıdır.

5. Uyum Programı

Uyum rejiminin beşinci unsuru, uyum faaliyetinin icraî çerçevesinin belirlendiği uyum programıdır. Piyasa katılımcıları belirlenen uyum riskleri, mevcut iç kontroller ve denetim bulgularını göz önünde bulundurarak uyum risklerini yönetecek somut aksiyonları içeren bir uyum programı geliştirmelidir.

Uyum programının temel amacı; riskleri önlemek, tespit etmek ve etkilerini hafifletmek üzere gerekli aksiyonların tanımlanması ve uygulanmasıdır. Uyum programı ayrıca, somut aksiyonları önceliklendirmeyi ve risk odaklı bir yaklaşım tesis etmeyi hedefler. Her organizasyon yapısına uygun tek bir uyum programı standardı bulunmamaktadır. Bunun yerine, her bir piyasa katılımcısı, faaliyetlerinin ölçeği ve karmaşıklığı ile organizasyonel yapısına uygun olarak kendisine özgü bir uyum programı tasarlamalıdır. Ayrıca bağlı ortaklıklar, iştirakler ve ortak girişimlerin uyum programlarının birbirleriyle uyumlu olarak hazırlanması ve yürütülmesi tavsiye edilmektedir.

6. Uyum Planı

Piyasa katılımcılarının, her yıl takip eden yıl için faaliyetlerinin ölçeği ve karmaşıklığı ile organizasyonel yapılarına uygun bir uyum planı hazırlamaları tavsiye edilmektedir. Uyum planı; uyum programının teorik çerçevesinin ve stratejik prensiplerinin organizasyonun önündeki bir yıla yayılmış, somut, ölçülebilir ve bütçelendirilmiş operasyonel karşılığını temsil eder.

Uyum planı; risk değerlendirmelerini, mevcut iç kontrol mekanizmalarını ve geçmiş denetim bulgularını esas alarak bir takvim yılı çerçevesinde tüm uyum alanlarını kapsayacak şekilde tasarlanmalıdır.